

ЗАБРАНА НА МАЧЕЊЕ

Прирачник за обука за Член 3 од ЕКЧП
Македонски судии и обвинители

Horizontal Facility for Western Balkans and Turkey

Funded
by the European Union
and the Council of Europe

COUNCIL OF EUROPE

CONSEIL DE L'EUROPE

Implemented
by the Council of Europe

Забрана на мачење

*Прирачник за обука за членот 3 од Европската Конвенција за
Човекови Права за македонските судии и обвинители*

Овој материјал е подготвен од Ивана Роагна и Даница Џонова, консултанти на проектот
Напомена: Оригиналната верзија на материјалот беше подготвена на англиски, а потоа истиот
беше преведен на македонски јазик.

Публикацијата е изготвена со средства од заедничката програма на Европската унија и на Советот на Европа. Содржината на публикацијата не го одразува официјалното гледиште на Европската Унија и на Советот на Европа.

Сите права се задржани. Ниту еден дел од публикацијата не смее да се преведува, репродуцира или пренесува, во кој било облик или со кое било средство, електронско (ЦД-ром, Интернет, итн.) или механичко, вклучително и фотокопирање, снимање или каков било систем за складирање или повлекување на податоци, без претходно писмено одобрение од Директоратот за комуникации (F-67075 Стразбург Цедекс или publishing@coe.int).

Публикацијата е издадена во рамките на проектот: Зајакнување на капацитетите на судството за заштита на човековите права и борба против нечовечно и понижувачко постапување и против неказнивост „CAPI“-Програма „Хоризонтален инструмент“ за Западен Балкан и Турција

Печатење, дизајн и дизајн на корица
ТРИКОМ МК Дооел

Публикувано од Советот на Европа
F-67075 Strasbourg Cedex

www.coe.int

© Совет на Европа, мај 2018

Содржина

Вовед	5
Како се користи Прирачникот	5
Структура на наставната програма	7
Клуч за симболите и насловите што се користат за претставување на активностите	9
Општ модул	11
Единица I – Вовед и почеток на курсот	11
Чекор 1 - Претставување на слушателите	11
Чекор 2 - Очекувања и само-оценка на знаењето	12
Чекор 3 - Претставување на агендата	14
Чекор 4 - Оценка на знаењето пред курсот	14
Единица II – Вовед на клучните концепти согласно членот 3 од ЕКЧП	14
Чекор 1 Што претставува мачење според вас?	15
Чекор 2 Клучни одлики на забраната на мачење согласно членот 3 од ЕКЧП	16
Чекор 3 Дефиниции на термини и интеракција меѓу членовите 3 и 8 од ЕКЧП	25
Единица III – Товар на докажување	64
Чекор 1 - Стандардот за докажување	64
Чекор 2 – Повреди додека се лишени од слобода	64
Единица IV - Материјалниот аспект на членот 3 од ЕКЧП: позитивни и негативни обврски	71
Чекор 1 - Дефиниции и примери	72
Чекор 2 – Тестот Осман	73
Чекор 3 - Материјални позитивни обврски: примена на тестот Осман	76
Единица V – Процедуралниот аспект на членот 3 од ЕКЧП	84
Чекор 1 - Што се процедурални обврски?	84
Чекор 2 - Одлики на ефективните истраги	93
Чекор 3 - Која е Вашата улога во заштитата на човековите права?	97
Единица VI – Интеракција меѓу член 3 и други одредби од ЕКЧП	98
Чекор 1 - Употреба на докази во кривичните постапки - вовед	98

Чекор 2 - Употреба на докази во кривичните постапки - вежби	100
Член 3 - Интеракција меѓу членовите 3 и 2 од ЕКЧП	104
Чекор 4 - Насилство врз жените и семејното насилство	106
Единица VII – Завршување на обуката	109
Чекор 1 - Оценка на знаењето после курсот	109
Чекор 2 – Што научив? Како учев?	109
Специфичен модул	111
Единица I – Вовед и почеток на курсот	111
Чекор 1 - Претставување на слушателите и кои се нивните очекувања	111
Чекор 2 - Претставување на агендата	112
Чекор 3 - Оценка на знаењето пред курсот	112
Единица II – Товар на докажување	112
Чекор 1 - Стандардот за докажување	112
Чекор 2 – Повреди додека се лишени од слобода	113
Единица III - Материјалниот аспект на членот 3 од ЕКЧП: позитивни и негативни обврски	120
Чекор 1 - Дефиниции и примери	120
Чекор 2 – Тестот Осман	121
Чекор 3 - Материјални позитивни обврски: примена на тестот Осман	125
Единица IV – Процедуралниот аспект на членот 3 од ЕКЧП	132
Чекор 1 - Кои се процедуралните обврски?	132
Чекор 2 - Одлики на ефективните истраги	142
Чекор 3 - Која е Вашата улога во заштитата на човековите права?	145
Единица V – Завршување на обуката	146
Чекор 1 - Оценка на знаењето после курсот	146
Чекор 2 – Што научив? Како учев?	147
Прилог I – Тест за само-оценка со повеќе одговори	148
Прилог II – Формулар за евалуација на обуката	152

Вовед

Како се користи Прирачникот

Прирачникот е подготвен во рамки на Проектот „Зајакнување на капацитетите на судството за заштита на човековите права и борба против нечовечно и понижувачко постапување и против неказнивоста 'CAPI'“, кој се спроведува во периодот од декември 2016 до мај 2018 година како дел од Хоризонталниот инструмент за Западен Балкан и Турција. Хоризонталниот инструмент претставува рамка за соработка на Советот на Европа и ЕУ чија цел е поддршка на Југоисточна Европа и Турција во насока на нивно придржување кон европските стандарди. Со овој проект Советот на Европа, како водечката европска институција за промовирање и воспоставување на европските стандарди и пракса за човековите права, има за цел да придонесе кон напорите на земјата да ги зајакне капацитетите на правниците во заштитата на човековите права и борбата против несоодветното постапување и неказнување.

Една од целите на Проектот е да се зголеми знаењето и вештините на судството (судии и обвинители) во истрагата и судењето на случаите во кои се работи за лишување од слобода или наводи за мачење или нечовечно или понижувачко постапување. Овој прирачник е еден од производите од Проектот, имено прирачниците за обука за членовите 5 и 6 (и за граѓанскиот и за кривичниот аспект) од ЕКЧП, образложенија на пресудите, методологија и техники за обука на возрасни, како и сценарио за симулација на судење и упатства како да се води ваков вид активност.

Идејата беше да ѝ се обезбедат на Академијата за судии и јавни обвинители материјали кои ќе ги користи за директна обука пред почетокот и за време на службата на судиите и обвинителите, со цел да се оспособат да ги применуваат принципите и нормите на човековите права во својата секојдневна професионална работа. Крајната цел на овие образовни ресурси и активности е да се зајакне заштитата на човековите права во рамките на домашните правни процедури.

Овој Прирачник има за цел да им помогне на сегашните и идните обучувачи на Академијата за судии и јавни обвинители да спроведат обука за членот 3 од ЕКЧП пред почетокот и за време на службата. Неговото користење бара, како предуслов, обучувачите да се запознаат со принципите на методологиите и техниките на наставата и обуката за возрасни илустрирани во Прирачникот за методологија на обуката подготвен во рамките на истиов проект. Овој прирачник во основа се базира на методологија за обука која ги охрабрува слушателите да земат активна улога, придонесувајќи со својата стручност во заедничкото изучување како да се применат меѓународните стандарди за човековите права на ефективен начин. Идејата врз основа на која беше подготвен е учење преку соработка, кога луѓето учат додека работат заедно за да дојдат до резултати кои се корисни и за нив самите и за сите членови на групата. Покрај тоа што поддржува чувство на сопственост на знаењето и вештините, кооперативното учење промовира поголеми остварувања и

поголема продуктивност, како и поголема социјална компетентност и интернализација на резултатите. Предложените активности во овој прирачник бараат големо учество и ангажман: отпорот може да се надмине само ако постои опкружување кое дава поддршка и не суди, и кое повеќе се фокусира на процесите, а не толку на крајните решенија.

Во однос на суштината, употребата на овој прирачник бара солидно разбирање на системот на Конвенцијата и нејзините принципи на толкување. Ова, секако, дополнително на конкретното познавање на темата, што не може да се ограничи само на информациите што се обезбедени во овој Прирачник. Оттука, предложените материјали за подготовка го претставуваат основниот минимум за спроведување на курсот.

Како и секогаш, фасилитаторите треба да го искористат своето искуство и таленти и да ги водат слушателите низ курсот и цело време да ги проценуваат одново и одново потребите на слушателите. Соодветно на тоа, предложените материјали можат и треба да се користат на доста флексибилен начин: презентациите, примерите, студиите на случаи и драматизациите можеби ќе треба да бидат прилагодени и скроени така што ќе ги отсликуваат релевантните правни системи и ќе се осврнат на прашањата од посебен интерес.

Овој Прирачник се состои од два дела. Првиот дел има седум (7) единици, поделени на чекори, и упатства за спроведување на дводневен курс (општ модул) за судии и обвинители кандидати (обука пред стапување на служба) и едnodневна обука (специфичен модул) составена од пет (5) единици, што ќе се користат во контекст на континуираното образование за членот 3 од ЕКЧП. Нема сомнеж дека специфичниот модул бара, како предуслов, познавање на главните одлики на членот 3 од ЕКЧП, како и на принципите на толкување на ЕКЧП. Секоја модул содржи насоки за организацијата на сесиите, вклучително и вовед и затворање, како и вежби за само-проверка. Исто така обезбедени се и дополнителни помошни средства за обука како што се прашања за дискусија, графикони за планирање, вежби, студии на случаи и драматизации. Овие алатки во никој случај не треба да ја ограничат слободата на обучувачот да воведат други корисни прашања и вежби кои поттикнуваат размислување под услов тие да се насочени кон исполнување на целите за учење на различните сесии. Предложените прашања се чисто индикативни за тоа што може да се праша. Исто така може да има прилики кога на некои обучувачи може ќе им биде тешко да им постават премногу директно прашање на слушателите и кога можеби ќе претпочитаат, за да се дојде до истите резултати, да постават прашања на поиндиректен начин.

Времето што е определено за секоја сесија е индикативно, но не конечно, бидејќи на него може да влијаат одговорите или интересот на слушателите, релевантни и неодамнешни случаи или настани. По некогаш може да се случи, вежбите што се дадени во прирачникот да се премногу сложени. Во такви ситуации, обучувачите имаат задача да се прилагодат на потребите на

слушателите и да го прилагодат материјалот да биде адекватен и да има значење за нив во тој момент.

Предложената обука пред стапувањето во служба треба да биде проследена со симулација на судење подготвена согласно актуелниот Проект за членовите 3, 5 и 6 од ЕКЧП, а која е претставена како посебен резултат заедно со попатниот водич за тоа како да се води ваков вид на вежба.

Се надеваме дека овој прирачник претставува само почеток на едно плодно едукативно искуство каде вашата стручност, креативност и страст ќе дојдат до израз!

Структура на наставната програма

Наставната програма на општиот модул е структурирана во сесии, а секоја од нив е поделена во чекори. Табелата долу дава преглед на содржината и времетраењето на секоја фаза.

Забележете дека дополнително на посочените сесии препорачливо е Денот од обуката да се заврши со кратка сесија која ќе претставува рекапитулација на темите што биле дискутирани, на знаењето и стручноста што биле стекнати. На почетокот од вториот ден слушателите треба да бидат прашани дали имаат некакви прашања во врска со она што било дискутирано претходниот ден на кои ќе треба да се одговори пред да се продолжи со нова тема. Оваа воведна сесија исто така треба да обезбеди врска со она што било направено на првиот ден и она што претстои.

Единица I – Вовед и почеток на курсот	
Времетраење: 1 час	
Чекор 1 –15 -30 минути	Претставување на слушателите
Чекор 2 –15 минути	Очекувања и само-оценка на знаењето
Чекор 3 –15 минути	Претставување на агендата
Чекор 4 –10 минути	Оценка на знаењето пред курсот

Единица II – Вовед на клучните концепти согласно членот 3 од ЕКЧП	
Времетраење: 2 часа 15 минути	
Чекор 1 –5 минути	Што претставува мачење за Вас?
Чекор 2 –55 минути	Клучни одлики на забраната на мачење согласно членот 3 од ЕКЧП
Чекор 3 – 1 час 15 минути	Дефиниции на термини и интеракција меѓу членовите 3 и 8 од ЕКЧП

Единица III – Товар на докажување	
Времетраење: 1 час	
Чекор 1 –15 минути	Стандардот на докажување
Чекор 2 –45 минути	Повреди додека лицето е лишено од слобода

Единица IV - Материјалниот аспект на членот 3 од ЕКЧП: позитивни и негативни обврски	
Времетраење: 2 часа 40 минути	
Чекор 1 –20 минути	Дефиниции и примери
Чекор 2 – 30 минути	Тестот Осман
Чекор 3 – 1 час 50 минути	Материјални позитивни обврски: примена на тестот Осман

Единица V – Процедуралниот аспект на членот 3 од ЕКЧП	
Времетраење: 2 часа 15 минути	
Чекор 1 – 1 час 15 минути	Што се процедурални обврски?
Чекор 2 – 30 минути	Одликите на ефективните истраги
Чекор 3 – 30 минути	Која е Вашата улога во заштитата на човековите права?

Единица VI – Интеракција меѓу членот 3 и други одредби од ЕКЧП	
Времетраење: 2 часа 10 минути	
Чекор 1 – 15 минути	Употреба на докази во кривичните постапки - вовед
Чекор 2 – 45 минути	Употреба на докази во кривични постапки - вежби
Чекор 3 – 30 минути	Интеракција меѓу членот 3 и членот 2 од ЕКЧП
Чекор 4 – 40 минути	Насилство врз жените и семејното насилство

Единица VII – Завршување на обуката	
Времетраење: 30 минути	
Чекор 1 – 10 минути	Оценка на знаењето после курсот
Чекор 2 – 20 минути	Што научив? Како учев?

Специфичен модул

Единица I – Вовед и почеток на курсот	
Времетраење: 20 минути	
Чекор 1 – 5 - 15 минути	Претставување на слушателите и кои се нивните очекувања

Чекор 2 – 5 минути	Претставување на агендата
Чекор 3 – 10 минути	Оценка на знаењето пред курсот

Единица II – Товар на докажување Времетраење: 1 час	
Чекор 1 – 15 минути	Стандардот на докажување
Чекор 2 – 45 минути	Повреди додека лицето е лишено од слобода

Единица III - Материјалниот аспект на членот 3 од ЕКЧП: позитивни и негативни обврски Времетраење: 2 часа	
Чекор 1 – 10 минути	Дефиниции и примери
Чекор 2 – 20 минути	Тестот Осман
Чекор 3 – 1 час 30 минути	Материјални позитивни обврски: примена на тестот Осман

Единица IV – Процедуралниот аспект на членот 3 од ЕКЧП Времетраење: 2 часа 15 минути	
Чекор 1 – 1 час 15 минути	Што се процедурални обврски?
Чекор 2 – 30 минути	Одлики на ефективните истраги
Чекор 3 – 30 минути	Која е Вашата улога во заштитата на човековите права?

Единица V – Завршување на обуката Времетраење: 30 минути	
Чекор 1 – 10 минути	Оценка на знаењето после курсот
Чекор 2 – 20 минути	Што научив? Како учев?

Клуч за симболите и насловите што се користат за претставување на активностите

 Време обезбедува општа индикација за времето што е потребно за да се спроведе целата активност, вклучително и дебрифирањето и дискусијата, кога тоа е применливо. Меѓутоа, ќе треба да направите сопствена проценка за тоа колку време ќе Ви треба: на пример доколку работите со повеќе мали групи кои треба да презентираат извештај во пленарниот состав, тогаш ќе треба да дадете повеќе време за секоја да даде повратна информација. Доколку групата е голема тогаш ќе треба да оставите време за секој да добие можност да даде свој придонес во дебрифирањето и оценката.

Целите се однесуваат на целите што сакате да се постигнат со учење засновано на компетентност во смисла на знаење, вештини, ставови и вредности.

Клучните поенти даваат индикација за клучните поенти кои треба да се користат во текот на активноста, на пример за време на дискусијата или при дебрифирањето. Тие вообичаено претставуваат компонента на активноста со која се пренесува знаење

Материјалот ги покажува алатките потребни за активноста.

Ресурси и материјали за читања потребни за спроведување на сесијата.

Методологија и упатства за тоа како да се спроведе активноста.

Дебрифирањето дава помош како се дебрифира за некоја активност.

Совети за обучувачите се белешки и објаснувања со кои се даваат насоки за методот и содржината.

Општ модул

Единица I – Вовед и почеток на курсот

 1 час

Запознајте ги слушателите
Изнесете ги очекувањата
Илустрирајте ја целта, форматот и методологијата на обуката
Идентификувајте го знаењето и стручноста кои постојат во групата
Креирајте средина којашто е погодна за обука
Утврдете почетна вредност на знаењето за секого

Прирачник за методологијата за спроведување на обуката

Чекор 1 - Претставување на слушателите

 15 минути / 30 минути

Тонот на обуката се воспоставува од првиот момент кога слушателите пристигнуваат. Постојат повеќе начини слушателите да се запознаат едни со други. Дури и кога слушателите веќе се познаваат важно е да имаат време да се 'оформат' како група на почетокот од сесијата. Ова помага да се креира средина која е кооперативна и погодна за партиципативна обука.

Методологијата може да се избере во зависност од тоа дали повеќето слушатели веќе се познаваат едни со други (Малку познат факт) или не (Интервјуа, Точно или погрешно). За првата опција предвидете вкупно 15 минути, а за втората можете да предвидете до 30 минути.

Малку познат факт: замолете ги слушателите да го споделат своето име, сектор или улога во организацијата, работно искуство и еден малку познат факт за себе. Овој „малку познат факт“ станува елемент што хуманизира и кој може да помогне да се срушат разликите, како што се позиција/статус, во идната интеракција.

Интервјуа: замолете ги слушателите да се поделат во парови. Потоа секој од нив го интервјуира својот партнер 5 минути. Интервјуто треба да се осврне на кој, што, каде, кога и исто така треба да вклучи и нешто лично за лицето (т.е. хоби, омилен филм...). Кога групата повторно ќе се собере, секој од нив го претставува лицето што го интервјуирал пред другите во групата.

Точно или погрешно: замовете ги слушателите да се претстават себеси и да дадат три или четири изјави за себе, една од нив да е погрешна. Потоа побарајте од останатите во групата да гласаат кој факт е погрешен. Покрај тоа што ќе се запознаат едни со други како поединци оваа вежба помага да се започне со интеракција во рамки на групата.

Не се грижете доколку оваа активност трае пократко од предвиденото заради фактот дека слушателите веќе се знаат едни со други. Време што ќе Ви остане секако ќе Ви се најде во текот на обуката!

Чекор 2 - Очекувања и само-оценка на знаењето

15 минути

Самолепливи ливчиња во боја (3 бои), компјутер и прожектор, хартија за флипчарт и маркери, селотејп, мали кутии

Цртање – Дрво на очекувања

Нацртајте дрво на хартија за флипчарт и закачете го на сид.

Побарајте од слушателите да ги напишат своите очекувања и стравови во врска со обуката на ливчињата во боја (2 бои) претходно оставени на нивните маси.

Посочете која боја ќе биде за очекувањата, а која за стравовите.

Замовете ги слушателите да ги залепат ливчињата на флипчартот, очекувањата на крошната од дрвото, а стравовите на стеблото од дрвото.

Обучувачот ги структурира картичките така што очекувањата и стравовите кои се повторуваат да бидат видливи.

Обучувачот на брзина ги чита картичките, дискутира за очекувањата (посочувајќи ги оние кои нема да бидат исполнети заради ограничувањата на програмата) и дава дополнителни информации во врска со стравовите.

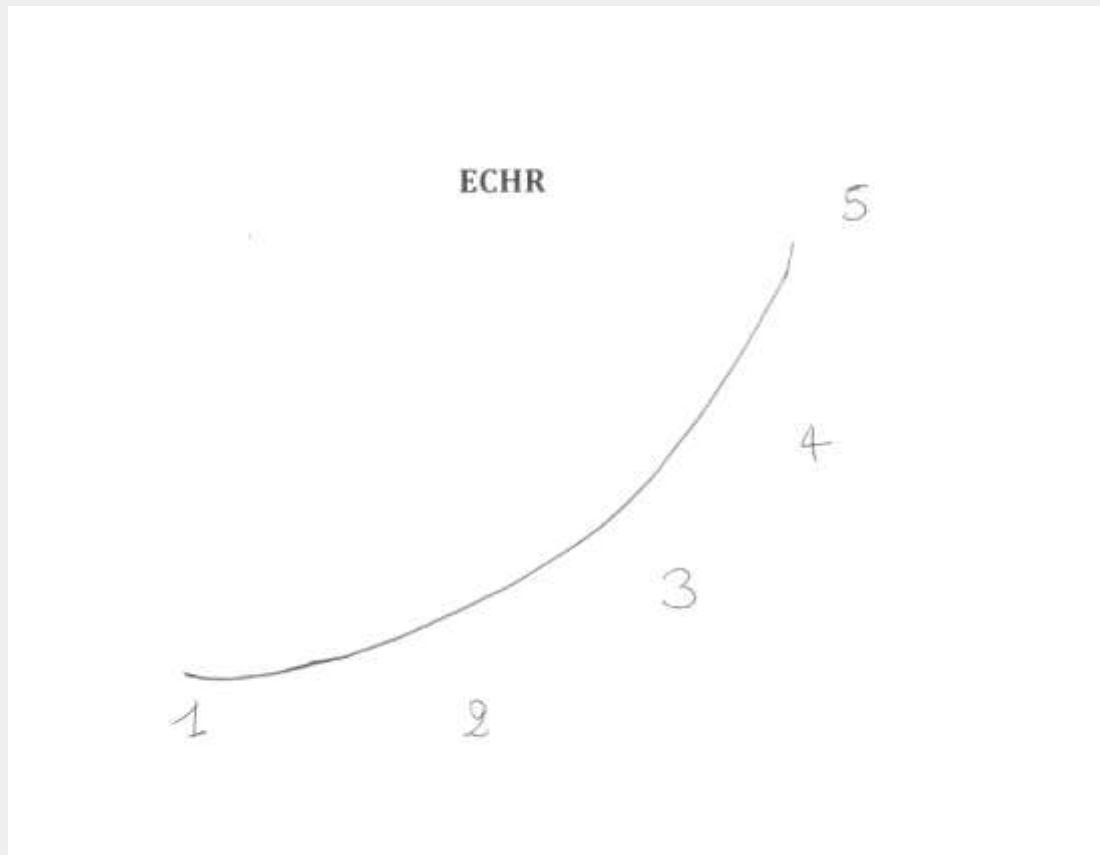

Треба да биде можно повторно да го погледнете ова дрво на очекувања на крајот од курсот и да подискутирате кои очекувања и стравови биле исполнети или не. Во овој случај, од слушателите ќе се бара да ги отстранат ливчињата со очекувања кои биле исполнети и картичките со стравовите кои не биле значајни; овие картички се

ставаат во мала кутија под дрвото.

Само-оценка на знаењето и стручноста

Нацртајте дијаграм со растечка крива обележана со броеви од 1 до 5 на флипчарт и обесете го на ѕидот, како што е прикажано долу. Или евентуално, користете го слајдот 1 во Прилогот.

Побарајте од слушателите да го напишат на трето ливче во боја кое претходно им е оставено на нивните маси своето име и бројот што кореспондира на највисокото ниво на знаење за ЕКЧП на шемата горе при што

- 1 = Нема знаење
- 2 = Основно знаење
- 3 = Добро знаење
- 4 = Одлично знаење
- 5 = Експерт за човекови права

Повикајте ги слушателите да ги стават ливчињата на флипчартот. Структурирајте ги картичките со цел просечното знаење да стане видливо.

Обучувачот го пофалува богатството на знаење или стручност кои веќе постојат, повикувајќи ги слушателите да го споделат во своите групи и нагласува дека оние што имаат малку за споделување, всушност можат да придонесат во групата со својот став на „лице што учи“ и на тој начин да ѝ овозможат да се развие. На крајот од курсот погледнете ги графиконите повторно и замолете ги слушателите да го оценат знаењето и стручноста што ги стекнале во текот на курсот со тоа што ќе ги преместат своите ливчиња на графиконот.

Чекор 3 - Претставување на агендата

5 минути

Запознајте ги слушателите со агендата и со форматот на обуката. Коментирајте упатувајќи на очекувањата и стравовите (на пр. во врска со тестот за само-оценување).

Чекор 4 - Оценка на знаењето пред курсот

10 минути

Приложен тест со повеќе одговори

Тест

Поделете ги примероците од тестот. Побарајте од слушателите да ги потпишат. Објаснете им на слушателите дека ова претставува алатка за само-оценка чија цел е да им се помогне да идентификуваат што знаат и какво дополнување во знаењето или разбирањето им е потребно. Информирајте ги слушателите дека резултатите од тестот ќе се користат како почетна точка и дека истиот тест повторно ќе им биде поделен за да се измери напредокот.

Коригирајте ги тестовите на пленарната сесија (секој слушател го коригира сопствениот тест).

Соберете ги тестовите – повторно ќе им ги поделите на крајот откако ќе го направат истиот тест после обуката заради споредба.

Единица II – Вовед на клучните концепти согласно членот 3 од ЕКЧП

2 часа 15 минути

Копии од ЕКЧП за сите слушатели (кои ќе ги користат за време на целата обука)

Направете разлика меѓу формите на несоодветно постапување кои можат да се случат

Споредете ги формите на несоодветно постапување за правилно да ги квалификувате

Научете ги дефинициите на различните форми на несоодветно постапување во контекст на судската пракса на ЕСЧП

Сензибилизирајте ги слушателите во однос на нивната конкретна улога во

Применете стандарди во ситуации од реалниот живот

Избалансирајте ги спротивставените интереси и права

Забрана на мачење: Водич за спроведување на членот 3 од ЕКЧП достапен на <http://www.coe.int/en/web/human-rights-rule-of-law/human-rights-handbooks>

Дополнителна препорачана литература

Билтени за тероризам, тајни локации за лишување од слобода, семејно насилство, насилство врз жените, лишување од слобода и ментално здравје, условите на лишување од слобода и постапување со затворениците, штрајкови со глад во затвор, сите достапни на <http://www.echr.coe.int/Pages/home.aspx?p=press/factsheets>

Забрана на мачење, нечовечно или понижувачко постапување или казнување согласно Европската конвенција за човекови права (член 3), Меѓусебно поврзани права достапни на <http://www.interights.org/document/104/index.html>

Чекор 1 Што претставува мачење според вас?

5 минути

Флипчарт/табла, маркери.

Бура на идеи

Замолете ги слушателите да го прочитаат текстот од членот 3 од ЕКЧП од примерокот што им го дистрибуиравте. Побарајте од слушателите да посочат идеи/концепти кои тие ги поврзуваат со забраната на мачење. Забележете ги клучните зборови без да коментирате

Флипчартот нека биде на место од каде сите можат да го гледаат (поставете го на ногарките или закачете го на сид) во текот на целата дискусија на сценаријата кои ќе следат.

Главните идеи вообичаено ќе вклучуваат:

апсолутно право/забрана
секој
секаде
не може да се изведе / нема исклучоци
достоинство
страв, страдање, болка
ранливост
државна одговорност
основно право
демократско општество
целта на несоодветното постапување (на пр. извлекување признание)
физички интегритет
ментален интегритет
ранливост на жртвата
одлики на жртвата (возраст, пол, други фактори)
КСТ и стандарди на КСТ
Уставна гаранција

Треба да е можно да се проверат резултатите од следната активност во контекст на клучните зборови напишани на флипчарт. Нормално, за време на бурата на идеи, слушателите изразуваат општ пристап којшто е многу повеќе во согласност со општата забрана на мачењето согласно ЕКЧП, отколку за време на квизот, каде тие се чувствуваат лично инволвирани.

Чекор 2 Клучни одлики на забраната на мачење согласно членот 3 од ЕКЧП

55 минути

Отпечатен материјал за делење или ППТ презентација (слајдови 2 до 6)

Дилеми

Прожектирајте го следново сценарио (исто така познато како сценарио на бомба што отчукува) или евентуално користете го слајдот 1 во Прилог:

Полицискиот службеник испитува маж којшто е осомничен за поставување на повеќе бомби во повеќе згради во густо населен реон, каде што има висококатници, училишта и болница. Бомбите ќе експлодираат за помалку од 30 минути. Операција за евакуација започнала но се работи за голем населен реон кој е малку веројатно дека ќе биде евакуиран пред детонациите. Полициски службеник го испитува осомничениот.

Откако ќе им дадете време на слушателите да го прочитаат сценариото, поставете им ги следниве прашања:

Што се еден полициски службеник може да направи за да открие каде се поставени бомбите?

Дали би било прифатливо за Вас доколку истражното лице му удри шамар на осомничениот за да го 'охрабри' да открие каде се поставени бомбите?

Кога слушателите ги дискутираат можните начини на дејствување на истражното лице тие речиси сигурно ќе прифатат до одредена мерка повреда на човековите права во овој случај.

Потоа овие дополнителни прашања можат да бидат поставени

Дали мислите дека овој полициски службеник треба судски да се гони/казни?

Каква треба да биде казната?

Дискусијата ќе биде неизбежно фокусирана на целта на истражните лица и спротивставените интереси што се во прашање (на пр. стотици невини животи) и луѓето ќе се фокусираат на спасување на други граѓани наместо заштита на слободата на осомничениот од мачење. Тепање или други „лесни“ форми на насилство може ќе се сметаат за прифатливи.

Поттикнете ги слушателите да размислат дали би се држеле до истата позиција доколку осомничениот е:

- жена
- припадник на малцинска група во земјата на слушателите
- странец
- 80-годишен болен старец
- познат терорист со криминално досие

Можни погрешни сфаќања кои произлегуваат од дискусијата. Најверојатното погрешно сфаќање во овој случај е дека слушателите прифаќаат употреба на насилство од страна на службено лице и дека, покрај тоа, не успеваат да препознаат дека тоа претставува повреда на човековите права. Дека тоа е така мора да биде нагласено, цитирајќи го членот 3 од ЕСЧП и упатувајќи на резултатот од бурата на идеи. (Gafgen

v. Germany, Bouyid, v. Belgium).

Друг можен аргумент е дека животот на несвесни и невини граѓани е поважен од каква било повреда на човековите права. Меѓутоа, доколку се прифати повреда на човековите права овој пат, што ќе се случи следниот пат, па следниот? Каде ќе се повлече црвената линија? Како ќе одлучите кога повеќе нема да биде прифатливо? Ова е веќе друга дискусија. Повредата на човековите права никогаш не е законска согласно меѓународните стандарди. Ова се непобитни факти, но во реалност тие по некогаш можат да бидат тешки за разбирање. Збунетоста во врска со примената на сила може да биде проблем. На крајот на краиштата меѓународните инструменти не забрануваат примена на сила, дури и на смртоносна сила, под услов силата да биде пропорционална на закана и апсолутно неопходна (член 2 ЕКЧП). Затоа некои слушатели може ќе тврдат дека во овој случај примената на сила е прифатлива (и законска). Меѓутоа, меѓународните стандарди немаат намера да бидат толкувани на таков начин. Нивната намера не е да му се наштети на едно лице и да се обиде да се спаси животот на друго. Сила може да се употреби само за да се спаси живот кога опасноста е иманентна.

Можно е слушателите да кажат дека им се потребни повеќе информации за овој случај со цел да се справат со проблемот. Обучувачот може да даде колку што се потребни детали, бидејќи главната суштина на случајот не е сменета.

Во дискусијата дали полицискиот службеник треба да биде казнет или не обучувачот треба да посочи на концептите на: 'казната треба да одговара на кривичното дело'; кој е одговорен во крајна линија; и можеби ефикасноста.

Доколку е соодветно, обучувачот може да ја заврши дискусијата со тоа што ќе праша дали тепањето на осомничениот ќе ги даде соодветните резултати. Одговорот е не. На крајот на краиштата стравот од понатамошна физичка болка ќе го натера осомничениот да му каже на полицискиот службеник сè што сака да чуе. Ова, секако, не е неопходно вистината.

По завршување на дискусијата за првото сценарио се продолжува на следниот случај.

Водена дискусија

Прожектирајте на екранот / поделете го следново сценарио

Карлос е странски државјанин. Тој е уапсен под сомнение дека планирал терористички напад. Полицијата го прислушувала неговиот телефон и

открила дека тој организира бомбашки напад врз државниот аеродром. Тоа би значело илјадници загубени животи и сериозно би ѝ наштетиле на економијата на земјата. Полицијата знае дека Карлос соработувал и со други, но не знаат со кого. И знаат дека тие другите се апсолутно способни да го спроведат бомбашкиот напад според планираното... Тие го испрашуваат Карлос, но тој не изустува ни збор. Затоа одлучуваат да извршат притисок врз него со тоа што го испрашуваат со часови и не му дозволуваат да спие. Тие исто така го држат во самица за да го спречат да комуницира со своите 'колеги'. Бидејќи нередовно престојувал во земјата го подготвуваат неговото депортирање во неговата земја, која е позната по мачење на осомничени за тероризам, како што е Карлос.

Поставете им го на слушателите следново прашање:

Дали има нешто во оваа ситуација што претставува повреда на членот 3?

Одговорите од публиката можат да бидат поделени:

- Испитувањето со часови и лишувањето од сон претставува / не претставува мачење (Ирска против Обединетото Кралство)

Депортирањето би/не би претставувало повреда на членот 3 – земјите потписнички на Конвенцијата не можат да се сметаат за одговорни за повреда на човековите права во други земји; повеќе од сигурно од државите не може да се очекува да прифатат присуство на опасен терорист на нивната територија (*Soering v. UK*).

Клучни поенти (ППТ слајдови од 3 до 6)

Апсолутната природа на правото (поврзана со неотсапувањето, согласно членот 15 од ЕКЧП) без разлика било на (i) однесувањето или околностите на жртвата или природата на секое дело или (ii) природата на секаква закана по безбедноста на државата.

Членот 3 ја опфаќа основата вредност на едно демократско општество.

Важи за секого под јурисдикција на државата (член 1 од ЕКЧП).

Националните власти не можат да си дозволат да бидат самозадоволни при согледување што значи да се почитува и спроведува оваа одредба (член 1 од ЕКЧП, позитивни обврски на државата).

Во шест¹ од вкупно единаесет² домашни пресуди, донесени од страна на

¹ Аслани пресуда од 10 декември 2015; Хајрулаху, пресуда од 29 октомври 2015; Андоновски, пресуда од 23 јули 2015; Илиевска, пресуда од 7 мај 2015; Китановски, пресуда од 22 јануари

Европскиот суд за човекови права, кои се однесуваат на членот 3 од ЕКЧП, констатирана е повреда на забраната за мачење, нечовечно постапување и/или понижувачко однесување, односно повреда на материјалниот аспект на членот 3 од ЕКЧП. Во десет³ од вкупно единаесет пресуди во врска со членот 3 од ЕКЧП, ЕСЧП констатирал повреда на овој член поради отсуство на ефикасна истрага во случај на наводи за мачење, нечовечно и/или понижувачко постапување. Во сите, наводите за постапување спротивно на членот 3 се однесуваат на припадници на различни единици на Министерството за внатрешни работи. Во оваа смисла, сликата се менува кај предметите кои се доставени на одговор до државата и сè уште се во постапка пред Судот, а содржат наводи за повреда на членот 3 од Конвенцијата (види доставени предмети, Беќир и др., А. бр. 46889/16; Л.Р., А.бр.38067/16; Трендафиловски, А. бр. 59119/15; Селами и др., А. бр. 78241/13).

Забраната на мачење не е содржана само во ЕКЧП, туку често пати е отелотворена и во Уставите (види член 8 став 1 алинеја 1 и 11, член 11 и член 54 од Уставот

). Исто така тоа е вклучено во низа други меѓународни инструменти (членот 5 од Универзалната декларација за човекови права од 1948, Римскиот статут на Меѓународниот кривичен суд од 1998, со кои мачењето извршено како дел од широко распространет или систематски напад врз цивили се смета за кривично дело против човештвото, четирите Женевски конвенции од 1949, членот 7 од Меѓународниот пакт за граѓански и политички права од 1966, Конвенцијата на ООН од 1984 против тортура и друго сурово, нечовечно или понижувачко постапување или казнување (КПТ), Европската конвенција за спречување на тортура и нечовечно или понижувачко постапување или казнување), и се смета за дел од меѓународното обичајно право, и за *jus cogens*.

ЕСЧП ужива екстратериторијална примена доколку депортирањето во земја која не е потписничка ќе го изложи лицето на повреда на членот 3 од ЕКЧП (види на пример, Ел Масри , пресуда на Големиот совет од 13 декември 2012).

2015; Ел-Масри, пресуда на Големиот судски совет од 13 декември 2012.

² Аслани, пресуда од 10 декември 2015; Хајрулаху, пресуда од 29 октомври 2015; Андоновски, пресуда од 23 јули 2015; Илиевска против, пресуда од 7 мај 2015; Китановски, пресуда од 22 јануари 2015; Ел-Масри, пресуда на Големиот судски совет од 13 декември 2012; Ѓоргиев, пресуда од 19 април 2012; Сулејманов , пресуда од 24 април 2008; Џеладинов и други, пресуда од 10 април 2008; Трајкоски, пресуда од 7 февруари 2008; Јашар, пресуда од 15 февруари 2007.

³ Аслани, пресуда од 10 декември 2015; Хајрулаху, пресуда од 29 октомври 2015; Андоновски, пресуда од 23 јули 2015; Китановски, пресуда од 22 јануари 2015; Ел-Масри, пресуда на Големиот судски совет од 13 декември 2012; Ѓоргиев, пресуда од 19 април 2012; Сулејманов, пресуда од 24 април 2008; Џеладинов и други, пресуда од 10 април 2008; Трајкоски, пресуда од 7 февруари 2008; Јашар, пресуда од 15 февруари 2007.

Во низа случаи во врска со протерување на непожелни странци (Chahal v United Kingdom (1996) at para. 79-80 and N. v Finland (2005) at para. 59 and others), Судот јасно посочил дека, исто така во случаите на невраќање забраната предвидена во членот 3 против мачење, нечовечно и понижувачко постапување или казнување е апсолутна, и активностите на поединецот во прашање, минати или евентуално во иднина, колку и да се непожелни или опасни, не можат да бидат од материјална важност.

Упатување на судска пракса

Гафген против Германија (Gafgen v. Germany), пресуда од 1.06.2010 [ГСС]

Г-дин Гафген бил следен и уапсен откако подигнал значителен откуп за единаесет годишно момче кое било киднапирано. Тој бил испрашан од полицијата и првично дал лажни информации за тоа каде се наоѓало момчето, како и за идентитетот на неговите киднапери. Распитот бил одложен до следното утро кога полицијата веќе била загрижена дека животот на момчето кое било во голема опасност заради студот, и бидејќи немало храна. По наредба на заменик-началникот на полицијата, полициските службеници што го испрашувале жалителот го предупредиле дека ќе страда од голема болка од раката на специјално обучено лице доколку не каже каде се наоѓа момчето. Како резултат жалителот ја открил точната локација на детето. Подоцна ги придружувал полициските службеници на местото каде што било пронајдено телото на момчето, и признал дека тој го киднапирал и убил детето. Бил обвинет за киднапирањето и убиството на момчето. Судечкиот суд одлучил да ги отфрли признанијата и изјавите што тој ги дал за време на истрагата, бидејќи биле добиени под присила, но одлучил доказите добиени како резултат на признанијата да бидат допуштени. При изрекувањето на пресудата дека е виновен забележал дека и покрај тоа што на почетокот на неговото судење бил информиран за неговото право да молчи и дека ниедна од неговите претходни изјави не можеле да се користат како докази против него, жалителот сепак повторно признал дека го киднапирал и убил момчето. Наодите на судечкиот суд за фактите во суштина се засновале на тоа признание, но исто така биле поткрепени и со докази – вклучително телото и трагите од гумите – обезбедени како резултат на неговото првично признание и доказите добиени како резултат на операцијата на следење. Жалителот бил осуден на доживотна казна затвор. Неговата жалба по точки од законот била отфрлена од Сојузниот суд на правдата, а Сојузниот уставен суд одбил да ја разгледа уставната жалба иако го подржал наодот на судечкиот суд дека заканата врз жалителот со болка за да се извлече признание била забранета согласно домашното право и со тоа бил прекршен членот 3 од Конвенцијата. Двајцата полициски службеници кои му се заканувале на жалителот подоцна биле осудени за присила и поттикнување на присила додека биле на должност, и им била изречена условна парична казна. Барањето за надоместок од властите за траумата која наводно му била нанесена од полициските истражни методи сè уште чека. Пред

Европскиот суд жалителот се жалел дека бил подложен на мачење кога бил испрашан од полицијата и дека неговото право на правично судење било повредено со користењето на докази обезбедени како резултат на признание под притисок.

Одлука на ЕСЧП

Според наодите на домашните кривични судови, полицискиот службеник му се заканил на жалителот со физичко насилство кое ќе му предизвикало голема болка за да открие каде се наоѓало киднапираното дете. Затоа жалителот бил подложен на доволно реални и застрашувачки закани со намерно несоодветно постапување. Забраната на постапување спротивно на членот 3 е апсолутна и се применува без разлика на однесувањето на засегнатото лице, дури и ако целта е да се извлечат информации за да се спаси нечиј живот. Постапувањето со жалителот мора да му предизвикало значително ментално страдање, а заканите можеле да достигнат ниво на мачење доколку биле остварени. Меѓутоа распитот траел само десет минути и се случил во атмосфера на високи тензии и емоции бидејќи полициските службеници, кои биле апсолутно исцрпени и под огромен притисок, верувале дека имале само неколку часа да го спасат животот на момчето. Заканите со несоодветно постапување не биле применете во пракса, ниту било покажано дека имале некакви долгорочни последици по здравјето на жалителот. Затоа Судот сметал дека постапувањето на кое бил подложен жалителот за време на истрагата било нечовечно.

Бујид против Белгија (Bouyid v. Belgium), пресуда од 28 септември 2015 [ГСС]

Жалителите, двајца браќа, од кои едниот малолетник во материјалното време, биле испрашувани посебно од страна на полицијата во врска со неповрзани инциденти. Секој од нив тврдел дека добил шамар од полициските службеници. Тие поднеле претставки и побарале да интервенираат како цивили, но нивните жалби биле неуспешни. Лекарските потврди поднесени од жалителите кои биле подготвени на денот во прашање, наскоро по заминувањето на жалителите од полициската станица, споменуваат еритема и модринки кои можеле да бидат предизвикани од шлаканици.

Одлука на ЕСЧП

Укинувајќи ја едногласната одлука на Судскиот совет, Големиот судски совет нагласил дека една шлаканица од полициски службеник на лице кое е во целост под негова контрола претставува сериозен напад врз неговото достоинство. Шлаканицата значително влијае врз лицето што ја прима, бидејќи влијае на делот од телото на лицето кој ја изразува неговата индивидуалност, го манифестира неговиот социјален идентитет и се наоѓа во центарот на неговите сетила – вид, говор и слух – кои се користат за комуникација со други. Со оглед дека тоа може да биде доволно за жртвата да биде понижена во неговите сопствени очи за да се смета за понижувачко постапување согласно

значењето на членот 3, една шлаганица – дури и ако е изолирана, не е со умисла и лишена е од секаков сериозен или траен ефект врз лицето што ја прима – може да се сфати како понижување од страна на лицето што ја примило. Кога шлаганицата доаѓа од полициски службеници врз лица кои се под нивна контрола, се нагласува односот на супериорност/инфериорност. Фактот дека жртвите знаат дека таквиот акт е незаконски, претставува повреда на моралната и професионалната етика на службениците и е неприфатлив, може понатаму да придонесе да чувствуваат дека биле изложени на своеволно постапување, неправда и беспомошност. Исто така, лицата кои се задржани од полицијата или се чисто уапсени или повикани во полициска станица заради проверка на идентитетот или распит – како во случајот на жалителите – и пошироко сите лица под контрола на полицијата или сличен орган, се наоѓаат во ситуација во која се ранливи. Властите кои имаат обврска да ги заштитат, ја прекршуваат оваа обврска преку нанесување понижување со шлаганица. Фактот дека шлаганицата можела да биде нанесена без размислување од страна на службеник кој бил изнервиран од однесувањето на жртвата кое покажувало непочитување или било провокативно не е релевантно. Големiot судскиот совет затоа се оддалечил од пристапот на Судскиот совет по ова прашање. Конвенцијата апсолутно забранува мачење и нечовечно или понижувачко постапување или казнување, без разлика на однесувањето на засегнатите страни. Во едно демократско општество несоодветно постапување никогаш не е соодветен одговор на проблемите со кои се соочени властите. Полицијата, конкретно, „не смее да нанесува, поттикнува или толерира ваков акт на мачење или нечовечно или понижувачко постапување или казнување под никакви околности“ (Европскиот кодекс за полициска етика). Исто така, членот 3 од Конвенцијата наметнува позитивна обврска за државата да ги обучува своите службеници од органите на прогонот на начин кој обезбедува нивно високо ниво на компетентност во нивното професионално однесување со цел никој да не биде подложен на мачење или постапување кое е спротивно на таа одредба. Конечно, првиот жалител бил малолетник во материјалното време. Од витална важност е сите службеници на органите на прогонот кои се во контакт со малолетници при вршење на своите обврски да ја земат во предвид нивната ранливост како резултат на нивната младост. Однесувањето на полицијата со малолетниците може да биде некомпатибилно на барањата од членот 3 од Конвенцијата просто бидејќи се малолетници, додека може да се чини прифатливо во случај на возрасни. Затоа, службениците на органите на прогонот мора да покажат поголема будност и самоконтрола. Како заклучок, шлаганицата на секој од жалителите од страна на полициските службеници додека биле под нивна контрола во полициската станица не одговара на прибегнување на физичка сила која била строго неопходна заради нивното однесување и оттука го намалувала нивното достоинство. Со оглед дека жалителите упатиле на помали телесни повреди и не покажале дека имале некакво посериозно физичко или ментално страдање, постапувањето во прашање не можело да се опише како нечовечно или, *a fortiori*, мачење. Затоа Судот утврдил дека во овој случај имало понижувачко постапување.

Соеринг против Обединетото Кралство (Soering v. United Kingdom), пресуда

од 7 јули 1989 година.

Жалителот бил германски државјанин; тој бил обвинет за сериозно кривично дело и издржувал затворска казна во Обединетото Кралство. Бил издаден налог за екстрадиција на жалителот во Вирџинија, САД. Оттука бил соочен со можна смртна казна во Вирџинија и можност да чека додека биде извршена смртната казна. Жалба: жалителот тврдел дека неговата екстрадиција од Обединетото Кралство во САД и ризикот да чека додека биде извршена смртната казна претставувало повреда на членот 3 од Европската конвенција.

Одлука на ЕСЧП

Судот одлучил дека членот 3 не можел да се толкува како забрана, сам по себе, на смртна казна. Меѓутоа, условите на извршување на казната (изложувањето на синдромот на „чекање за извршување на смртната казна“) би го изложили жалителот на реален ризик од постапување кое го надминувало прагот утврден во членот 3.

Ирска против Обединетото Кралство (Ireland v. the United Kingdom), пресуда од 18 јануари 1978 година

Случајот се однесува на жалбата на ирската влада на опсегот и спроведувањето на техниките за борба против тероризам и практикувањето на техники за психолошко испитување (присилно стоење, ставање качулка, подложување на бука и лишување од сон, храна и вода) за време на притворот на оние кои биле уапсени во врска со терористички дела. Овие методи, понекогаш наречени како техники за „дезориентација“ или „сетилно лишување“, не биле користени само во случајот на четиринаесетмината посочени горе. Таканаречените пет техники се состоеле од:

(а) присилно стоење: присилување на лицата лишени од слобода со часови да стојат во „стресна позиција“, опишани од оние кои биле изложени на такво нешто како „со раширени раце и нозе припиени до сид, при што прстите ти се над главата потпрени на сидот, нозете раширени и стапалата назад, поради што стоиш на прсти и целата телесна тежина всушност главно паѓа на прстите од рацете“;

(б) ставање качулка: ставање на црна или тегет вреќа врз главата на лицата лишени од слобода и, таа се држи цело време освен за време на распитот;

(в) подложување на бука: додека чекаат да бидат испрашани, лицата лишени од слобода се држат во просторија каде што има континуирано и гласно шиштење;

(г) лишување од сон: додека чекаат да бидат испрашани, лицата лишени од слобода се лишени од сон;

(д) лишување од храна и вода: подложување на лицата лишени од слобода на

слаба исхрана во текот на нивниот престој во центарот и додека чекаат да бидат испрашани.

Комисијата изјавила дека тие „сметале дека комбинираната употреба на петте методи достигнувало мачење врз основа на тоа дека (1) интензитетот на стресот предизвикан од техниките кои креираат сетилно лишување „имаат директни физички и ментални последици врз личноста“; и (2) „систематската примена на техниките заради присилување на личноста да даде информации покажува јасна сличност на оние методи на систематско мачење кои се познати со векови ... современиот систем на мачење потпаѓа под истата категорија како и системите ... применувани во минатите времиња како средства за добивање информации и признание“. Наодите на Комисијата биле обжалени. Во 1978 година Судот пресудил дека:

“... Иако петте техники, применети во комбинација, несомнено достигнуваат ниво на нечовечно и понижувачко постапување, иако нивната цел била извлекување на признание, именување на други и/или давање информации и иако биле користени систематски, тие не претставувале страдање со таков интензитет и суровост каков што се имплицира со зборот мачење. ...„Техниките исто така биле понижувачки со оглед дека биле такви што кај своите жртви предизвикале чувства на страв, болка и инфериорност кои можела да предизвикаат чувство на понижување и омаловажување и можно кршење на нивниот физички и морален отпор.“ Судот оттука заклучил дека примената на петте техники достигнало пракса на нечовечно и понижувачко постапување, чие практикување достигнало ниво на повреда на членот 3 од ЕЧП.

Во зависност од времето на располагање (како и во контекст на одржаните дискусии) можете да ја елаборирате цитираната судска пракса или да ја искористите на начин од типот раскажување приказна, посочувајќи ги главните принципи. За општите и главните принципи релевантни за овој дел види *Јашар, пресуда од 15 февруари 2007; § 46 Ел Масри, пресуда на Големиот судски совет од 13 декември 2012, § 195 и 198, како и § 212-214.*

Чекор 3 Дефиниции на термини и интеракција меѓу членовите 3 и 8 од ЕКЧП

1 час 15 минути

Шешир (или друг сад), картички со ситуации, 4 листови хартија за флипчарт, 4 селотејпи, ножици, ППТ слајдови (од 7 до 12)

Картички и снежни топки

За да се спроведе оваа вежба ќе треба да подготвите ПОСТЕРИ СО ПОЗИЦИИ и КАРТИЧКИ СО СИТУАЦИИ. Картичките со ситуации се дадени

долу. Отпечатете ги страниците и исечете ги картичките со ситуации, ставете ги во шешир или друг сад.

Обележете 5 листови хартија за флипчарт (постери со позиции) со зборовите

МАЧЕЊЕ
НЕЧОВЕЧНО ПОСТАПУВАЊЕ/КАЗНУВАЊЕ
ПОНИЖУВАЧКО ПОСТАПУВАЊЕ/КАЗНУВАЊЕ
ПРИВАТЕН ЖИВОТ
ДРУГО

и закачете ги на сид, на 5 различни локации

Побарајте од слушателите да извлечат по една картичка со ситуација од шапката и да ги стават на постерот на кој сметаат се однесува ситуацијата

Откако сите картички ќе бидат ставени, поделете ги слушателите на пет групи. На секој група дајте ѝ задача да разгледа по еден флипчарт, ставајќи ги настрана (и понатаму на виделина), отфрлените картички, групирани по категории според тоа каде групата верува дека тие припаѓаат (максимум 5 минути)

Побарајте од групите да дадат извештај во пленарен состав за својата одлука (5 минути по група).

Внимавајте да се држите до времето: оваа активност најдобро функционира кога слушателите се под притисок / да не им е досадно.

Користете сесија за дебрифрање за секоја картичка со ситуација за да се илустрира судската пракса на ЕСЧП и за да се обезбедат насоки за дефинициите на термините. Отфрлените картички релевантни за потребите на дискусијата по членот 3 ќе бидат разгледани во текот на оваа сесија. Преостанатите можат да се дискутираат во текот на Единицата VI – Интеракција меѓу членот 3 и други одредби на ЕСЧП.

Во контекст на примерите од судската пракса и релевантните општи принципи наведени подолу, развијте кратка дискусија во однос на релевантните одредби од домашното законодавство.

Во зависност од времето на располагање може да се развие и кратка дискусија во однос на различните инкриминации кои се сретнуваат во домашни предметите во кои ЕСЧП констатирал повреда на членот 3 од Конвенцијата.

ЕСЧП не содржи јасна дефиниција што достигнува ниво на мачење, нечовечно или понижувачко постапување или казнување: ова може да се изведе од судската пракса.

Физичкиот и моралниот интегритет на лицето се заштитени од членовите 3 и 8 од ЕСЧП. Примената на едниот или другиот ќе зависи од фактот дека попречувањето го достигнало минимумот праг даден за примена на членот 3.

Толкување и примена на членот 3 не се случува во вакуум: стандардите изградени во судската пракса на Судот може да се смени со тек на време, како реакција на општеството што се менува и промената на мислењата за релевантни прашања. Прогресивно/еволутивно толкување на забраната (види *Bouyid v. Belgium*).

За несоодветното постапување да потпадне под опсегот на членот 3 мора да го постигне минимумот ниво на суровост. Оценката на овој минимум зависи од сите околности на случајот како што се времетраење, физички и ментални последици, пол, возраст и здравствената состојба на жртвата, начинот и методот на неговото спроведување, целта поради која постапувањето било извршено заедно со намерата или мотивацијата за такво нешто.

Судот го смета некое постапување за „нечовечно“ бидејќи меѓу другото било со умисла, применувано со часови и предизвикало или реални телесни повреди или интензивно физичко или ментално страдање.

Постапувањето се смета за „понижувачко“ кога е такво што кај жртвите предизвикува чувства на страв, болка и инфериорност кои можат да ги понижуваат и омаловажат со цел да се скрши нивниот физички или морален отпор.

За да се утврди дали некоја одредена форма на несоодветното постапување треба да се класификува како мачење, Судот мора да ја земе во предвид дистинкцијата дадена во членот 3 меѓу овој поим и тој за нечовечно или понижувачко постапување. Оваа дистинкција се чини дека е отелотворена во Конвенцијата за да се дозволи специјалната стигма на „мачењето“ да се однесува само на намерното нечовечно постапување кое предизвикува сериозно и сурово страдање. Покрај суровоста на постапувањето постои и елемент на цел, како што е согледано во Конвенцијата на Обединетите нации против тортура и други облици на сурово, нечовечно или понижувачко постапување или казнување, која стапи на сила на 26 јуни 1987 г., и која го дефинира мачењето во смисла на нанесување сериозна болка или страдање со цел, меѓу другото, да се добијат информации, да се казни или заплаши

(членот 1 од Конвенцијата на Обединетите нации).

Елементи на мачењето:

- нанесување на сериозна ментална или физичка болка или страдање
- намерно нанесување болка
- обид да се постигне одредена цел, како што е добивање информации, казнување или заплашување

На овие општи принципи Судот се повикува и во домашни предметите (на пример види, Хајрулаху, пресуда од 29 октомври 2015, § 96-98; Трајкоски, пресуда од 7 февруари 2008, §§ 35-36 и Јашар, пресуда од 15 февруари 2007, § 47). Во однос на примената на овие принципи на околностите на конкретен случај од националниот контекст види во делот што следи § 15 и §§ 37-42.

Во делот на дискусијата посветена на националниот контекст, посебно внимание заслужуваат членовите 142 (мачење и друго сурово, нечовечно или понижувачко постапување) и 143 (малтретирање при вршење службата) од Кривичниот законик, како и членот 12 (законитост на доказите) и членот 215 (последници од повредите на правилата на испитување на сведокот) од Законот за кривична постапка од 2010 година.

КАРТИЧКИ СО СИТУАЦИИ

1. Употреба на солзавец за растерување на демонстранти без позначителни физички последици.	2. Обвинетиот седи во метален кафез за време на целото судење.	3. Присилна хируршка операција извршена на трговец со дрога без негова согласност откако на царинските власти им признал дека голтнал пакетче со кокаин.
4. На лицето лишено од слобода му се одземени очилата во период од 5 месеци.	5. Присилен гинеколошки преглед на лице лишено од слобода, додека била врзана со лисици за полициски службеник-маж во ординацијата (зад параван)	6. Детални прашања за сексуалната ориентација, сексуалниот живот, што претпочитаат и какви навики имаат војници по што биле отпуштени.
7. Осомничен задржан преку ноќ во полициска станица (22 часа) без храна и вода и пристап	8. Лице лишено од слобода кое страда од хроничен хепатит и артериска хипертензија	9. Лице во притвор откако не добило храна со денови било префрлено од затворот

до тоалет.	подложено на пасивно пушење со години.	во регионалниот суд на сопственото рочиште.
10. Затворање во самица со јак мирис на чад и изгорено од пожар што претходно се случил.	11. Палестинско бесење за време на распит поради што лицето останало делумно парализирано.	12. Примена на електрошокови врз лице лишено од слобода за време на распитот.
13. Постојано тепање со стап на момче од страна на татко му како дисциплинска мерка од што се здобило со значителни модринки.	14. Три удари со чевел по задникот на 15-годишно момче облечено во куси панталони што не предизвикало никакви видливи повреди.	15. Присилна примена на чеп, во комбинација со соблекување и врзување со лисици на лицето.
16. Мали исекотина во близина на окото на детето предизвикана од фрлена плочка.	17. Присилно давање на живото-загрозувачки лекови на дете и покрај познатите и силни приговори од мајката.	18. Сериозна психолошка траума претрпена од деца кои биле запоставени од родителите. Властите им ги одзеле на семејството дури после 4 години од првичните индикации.
19. Казнување на регрут кој избегал со тоа што бил присилен да ги соблече и гаќите пред колегите војници.	20. Отстранување органи без согласност од телото на починато лице.	21. Присилно хранење кое не е медицински неопходно со примена на лисици, направа за отворање на устата, ставање на цевка во кранопроводот на лицето.
22. Силување од страна на полициски службеници додека лицето е под нивна надлежност.	23. Разделување од мајката на 14-годишно девојче кое останало бремено после силување и нејзино притворање за да се спречи да не изврши абортус.	24. Жена присилно соблечена од машки персонал во центар за трезнење бидејќи одбивала да облече ноќница, и потоа била заврзана со каиши за креветот во период од околу 10 часа.
25. Рација рано наутро од вооружени и маскирани полицајци во семејниот дом на	26. Ставање качулка врз главата на многу снаодлив и опасен затвореник кој	27. На припадници на семејството им биле предадени искасапените трупови на роднини

пратеник во потрага на докази за проневера, што предизвикало психолошки проблеми кај сопругата и децата.	претходно бегал, која ја носел 2 часа за време на неговото апсење и додека да биде изнесен пред судија.	после апсењето.
28. Вршење на стандардна регрутација на 71-годишен маж.	29. Хендикеп како резултат на нуркање во Северното море за нафтени компании во пионерските денови на барање нафта.	30. Систематски претрес со целосно соблекување на затворените лица.
31. Ставање лисици на осомничен во текот на претресот на неговото работно место (ординација) каде неговиот персонал можел да го гледа.	32. Носење на целосно затворен комбинезон од страна на затвореници во изолација.	33. Казнување на регрут за кој се знаело дека има проблем со колената и 'рбетот со 350 склекови со клекнување поради што се здобил со трајна физичка повреда.
34. Маж-затвореник соблечен до гола кожа во присуство на жена-полициски службеник и допирање на сексуалните органи и на храната со голи раце за време на претресот.	35. Ментално болен пациент кој е 7 години затворен во установа без соодветна храна и греење заради финансиски проблеми, со тоалети во ужасна состојба, а пералната не им ги враќала истите парчиња облека.	36. Обврска на затвореникот да носи качулка со дупки за очите секогаш кога ја напушта ќелијата за да се заштити од насилство и заради заштита на истрагата што била во тек.
37. Употреба на навредлив јазик по основ на етничка припадност од страна на полицијата во тек на сослушување во полициска станица, обид од страна на полицискиот службеник да му стави на лицето хартија во устата и неколку удари со тупаница што предизвикале скршеница на носот.	38. Пренесување на пациент кој боледува од рак по неодамнешна операција и хемотерапија, во состојба на психичко растројство, со амбулантно возило, во придружба на полиција, до психијатриска болница, со рацете врзани со лисици.	39. Отворање на оган врз возило од страна на полицијата поради наводно избегнување на рутинска сообраќајна контрола; возачот, кој кога конечно бил запрен, бил извлечен од возилото и приведен, при што се здобил со извесни телесни повреди.

40. Вонсудско лишување од слобода во организација на безбедносните служби, држење во изолација на непозната локација во период од 3 дена, малтретирање и распит во врска со инцидент кој претходно се случил со цел да се изнуди признание.	41. Лекарски преглед за потребите на медицинско вештачење во текот на кривична постапка против медицински персонал поради наводна лекарска грешка при породување, која наводно предизвикала телесни повреди.	42. Застрелување без смртни последици, на келнер, од страна на полициски службеник за време на ноќно дежурство.
---	--	---

Решенија

1. Чилоглу против Турција (Ciloglu v. Turkey), пресуда од 6.03.2007.

Жалителот, претседател на Истанбулската асоцијација за човекови права, организирал демонстрации на Султан Ахмет плоштадот во Истанбул во форма на марш по кои следела изјава за печатот. Полицијата побарала од група од 40-50 лица, кои демонстрирале со транспаренти, да се разотидат велејќи им дека демонстрациите биле незаконски заради тоа што немало претходно известување за истите и дека тоа претставувало реметење на јавниот ред во период од денот кога имало гужва. Демонстрантите одбиле да ги послушаат и се обиделе со сила да го пробијат патот. Полицијата користела еден вид на солзавец познат како „бибер спреј“ за да ги растера.

Право: Член 3 – „Бибер спрејот“ не е меѓу отровните гасови кои се наведени во важечкото меѓународно законодавство. Иако неговата примена предизвикува физичка нелагодност, жалителот не поднел никаква лекарска потврда со која би се покажало дека страдал од негативни последици откако бил изложен на гасот, ниту побарал лекарски преглед.

Заклучок: **нема повреда на членот 3** (едногласно) исто така и во врска и со малите модринки како резултат со туркањето со полицијата за време на демонстрациите.

2. Свинаренко и Слјаднев против Русија (Svinarenko and Slyadnev v. Russia), пресуда од 17.7.2014 [ГСС]

Обата жалители биле обвинети за кривични дела меѓу кои и грабеж. За време на серија судски рочишта во текот на судската постапка, тие биле ставани во простор во форма на кафез, 1,5 на 2,5 метри затворен со решетки од сите четири страни и мрежа од жица горе .

Право – Член 3: Судот забележал дека иако редот и безбедноста во судницата биле апсолутно неопходни за соодветна примена на правдата, средствата што се користат за да се постигне таа цел не смеат да вклучуваат мерки за ограничување кои се со таква тежина што ќе потпаднаат под опсегот на членот 3, кој забранува мачење и нечовечно или понижувачко постапување или казнување во апсолутна смисла. Жалителите биле осудени во отворен суд од страна на порота. На рочиштата се појавиле околу 70 сведоци. Во овие

околности, нивното изложување пред окото на јавноста во кафез мора да ја омаловажило нивната слика и да поттикнало чувства на пониженост, беспомошност, страв, страдање и инфериорност. Тие биле подложени на ваков третман во текот на целото судење, што траело повеќе од година дена, со по неколку рочишта речиси секој месец. Тие исто така мора да биле објективно оправдани стравови дека нивното изложување во кафез би ја поткопала презумпцијата на невиност со тоа што на судиите ќе им се дал впечаток дека се опасни. Судот не нашол убедливи аргументи кои покажале дека држењето на обвинетите во кафез за време на судењето претставувало неопходно средство за нивно физичко контролирање, со што би биле спречени да избегаат, или заради справување со нарушување на редот или заради нивно агресивно однесување, или заради нивно заштита од напад од надвор. Затоа неговата континуирана примена можела да се сфати само како средство за понижување и омаловажување на лицата во кафезот. Соодветно на тоа жалителите биле изложени на вознемиреност со интензитет кој го надминал неизбежното ниво на страдање од тоа што биле лишени од слобода за време на појавувањето пред суд, и нивното затворање во кафез го достигнало „минимумот ниво на суровост“ за да потпадне под опсегот на членот 3. Серија на пресуди на Судскиот совет во последниве години утврдиле повреда на членот 3 во случаи во кои употребата на кафез не ги оправдала безбедносните потреби. Меѓутоа, Големiot судски совет не сметал дека употребата на кафези во овој контекст би можело да биде оправдана во однос на членот 3. Во секој случај, дури и под претпоставка дека би можело, тврдењето на Владата дека жалителите претставувале закана по безбедноста не било поткрепено. Судот повторил дека самата суштина на Конвенцијата била почитување на човековото достоинство и дека целта и намената на Конвенцијата како инструмент за заштита на поединечните човечки суштества бара нејзините одредби да бидат толкувани и применети така што нејзините заштити да бидат практични и делотворни. Со оглед на својата објективно понижувачка природа, држењето на човек во метален кафез за време на судењето само по себе претставува навреда за човековото достоинство.

Заклучок: Затворањето на жалителите во метален кафез во судницата оттука достигнало **понижувачко постапување** со што бил повреден членот 3 (едногласно).

3. Богумил против Португалија (Bogumil v. Portugal), пресуда од 7.10.2008

Во ноември 2002 година, по пристигнувањето на Лисабонскиот аеродром од Рио Де Женеиро (Бразил), жалителот бил претресен од цариниците, кои пронашле неколку пакетчиња кокаин скриени во неговите чевли. Жалителот ги информирал дека имал голтнато уште едно пакетче. Бил однесен во болница и му била направена операција за да го извадат истото. Било покренато обвинение против него за трговија со дрога, и бил ставен во притвор. За време на првичната фаза од постапките му помагал адвокат практикант. Бидејќи бил соочен со долга казна во јануари 2003 година нов, наводно поискусен адвокат, му бил доделен по службена должност. Меѓутоа новиот адвокат не правел ништо за време на постапката освен што побарал да биде ослободен од случајот три дена пред судењето. Замена му била доделена на денот кога

судењето почнувало и имал само пет часа да го проучи досието. Во септември 2003 година лисабонскиот Кривичен суд го осудил жалителот на четири години и десет месеци казна затвор и наредил негово протерување од Португалија.

Право – Член 3: Што се однесува до наводната повреда на физичкиот интегритет на жалителот на сметка на операцијата што му била извршена, немало доволно докази за да се утврди дека дал согласност или дека одбил и бил присилен да направи операција. Одлуката да се направи операција била донесена од лекарскиот персонал. Операцијата била медицински неопходна бидејќи постоел ризик жалителот да умре од труење и не била изведена заради собирање на докази. Навистина, жалителот бил осуден врз основа на други докази. Се работело за рутинска операција и жалителот бил под постојан надзор и адекватно лекарско следење. Што се однесува до ефектите од операцијата по неговото здравје, доказите пред Судот не потврдиле дека здравствените проблеми од кои наводно страдал од тогаш биле поврзани со операцијата.

Заклучок: **нема повреда на членот 3 од ЕКЧП** (едногласно).

4. Слјусарев против Русија (Slyusarev v. Russia), пресуда од 20.04.2010

Жалителот бил уапсен во јули 1998 година под сомнеж за вооружен грабеж. За време на апсењето, му биле оштетени очилата. Последователно му биле одземени од полицијата. Според жалителот, иако и самиот тој и неговата сопруга во неколку прилики барале да му бидат вратени, очилата не ги добил сè до декември 1998. Во меѓувреме, врз основа на наредба од надлежниот обвинител, тој бил прегледан од офталмолог во септември 1998 година, кој заклучил дека неговиот вид му се влошил и му препишал нови очила, кои жалителот ги добил во јануари 1999 година.

Право – Член 3: Жалителот страдал од средно-тешка миопија. Соодветно на тоа, фактот дека бил без очила неколку месеци сигурно предизвикал значителни проблеми во неговиот секојдневен живот поради што се чувствувал несигурно и беспомошно. Иако Владата тврдела дека жалителот дури во декември 1998 година побарал да му се вратат очилата, истражните власти се чинело дека биле свесни за проблемите со видот на жалителот, бидејќи во септември дале насоки да биде прегледан од офталмолог. Сопругата на жалителот исто така побарала да му ги вратат старите очила. Без разлика на нивната свесност за неговите проблеми со видот, на властите им требало два и пол месеци да му ги вратат очилата. Владата исто така не објаснила зошто откако офталмолог му препишал нови очила, им требало уште два и пол месеци да му ги обезбедат. Како заклучок, постапувањето на кое се однесувала жалбата во голема мерка можело да им се препише на властите, а со оглед на степенот на страдање што тоа го предизвикало и неговото траење, истото било понижувачко.

Заклучок: **повреда на членот 3 од ЕКЧП (понижувачко постапување)** (едногласно)

5. Филиз Ујан против Турција (Filiz Uyan v. Turkey), пресуда од 8.01.2009

Жалителката била осудена како член на терористичка организација на дваесет и две години затвор. Во 2001, со упат од затворскиот лекар, ѝ биле ставени

лисици и била однесена во јавна болница од страна на тројца мажи и една жена од затворското обезбедување на гинеколошки преглед. Ординацијата каде што била примена жалителката била во приземјето од болницата и немала решетки на прозорците. Лисиците не ѝ биле отстранети, а мажите од затворското обезбедување одбиле да ја напуштат ординацијата заради безбедносни причини, иако се согласиле да стојат зад параванот. Жалителката одбила да биде прегледана во такви околности. Подоцна таа покренала постапки против мажите од затворското обезбедување за несоодветно однесување, своеволно постапување и навредливо однесување, но надлежните власти ги отфрлиле жалбите.

Право - член 3 од ЕКЧП: Обезбедувањето постапувало во согласност со домашното законодавство, кое предвидувало дека од безбедносни причини сите затвореници осудени за терористички дела не требале да бидат оставени сами во ординации и требале да бидат врзани со лисици цело време. Иако го препозна безбедносниот ризик во случајот на жалителката, Судот сметал дека инсистирањето да се користат лисици во текот на прегледот како и присуството на тројца мажи од обезбедувањето во ординацијата било несразмерно. Тој забележал дека постоењето на други практични алтернативи, како што се жената од обезбедувањето да остане во просторијата со жалителката, а мажите да бидат распоредени надвор покрај необезбедениот прозорец од ординацијата. Властите се одлучиле да ги применат строгите мерки пропишани согласно домашното право наместо да дозволат пофлексибилен пристап во зависност од ризикот кој произлегувал од затвореникот и типот на лекарски преглед што се вршел. Безбедносните мерки што биле применети мора да предизвикале понижување и страдање кај жалителката кои неизбежно биле поврзани со постапувањето со затвореничката и можеле да го поткопаат нејзиното лично достоинство.

Заклучок: повреда на членот 3 од ЕКЧП (понижувачко постапување, нечовечно постапување) (четири гласа наспроти три).

Во Јунке против Турција (Juhnke v. Turkey), пресуда од 13.05.2008 година, жалителката се спротивставувала на гинеколошки преглед сè додека не била убедена на него. Со оглед на ранливоста на лицето лишено од слобода во однос на властите, од неа не можело да се очекува да се спротивставува на прегледот во недоглед. Таа била затворена без можност за комуникација најмалку девет дена пред интервенцијата. За време на прегледот, таа наводно била во особено ранлива ментална состојба. Не се сугерирало дека постоела некаква медицинска причина за таквиот преглед или дека бил извршен како одговор на жалба на сексуален напад поднесена од неа. Исто така останало нејасно дали била соодветно информирана за природата и причините за ваквата мерка. Во контекст на изјавата на лекарот, може да била лажно наведена да верува дека прегледот бил задолжителен. Не можело да се заклучи со сигурност дека некаква согласност била дадена од жалителката по слободна волја и заснована на претходни информации. Наметнувањето на гинеколошки преглед, во такви околности, значело мешање во нејзиното право на почитување на нејзиниот приватен живот, и особено нејзиното право на физички интегритет. Понатаму не било покажано дека мешањето било „во согласност со законот“, бидејќи Владата не презентирала никакви аргументи во

таа насока дека мешањето се засновало и било во согласност со некакви законски или други правила. Спорниот преглед не бил дел од стандардниот медицински преглед применет врз лицата што биле уапсени или задржани. Се чини дека се работело за своеволна одлука – која не била подложена на процедурални барања – донесена од властите со цел да се заштитат членовите на безбедносните сили, кои ја уапсиле и затвориле жалителката, наспроти потенцијално лажно обвинување од страна на жалителката за сексуален напад. Дури и ако ова во принцип можело да претставува легитимна цел, прегледот не бил сразмерен на таквата цел. Жалителката не се жалела дека била сексуално нападна и не била понудена никаква причина која сугерирала дека постоела веројатност таа да постапи така. Затоа целта не била таква со која би се оправдало игнорирањето на одбивањето од страна на лицето лишено од слобода да претрпи така агресивна и сериозна повреда на нејзиниот физички интегритет или обид да се убеди да престане да се противи. За гинеколошкиот преглед, кој ѝ бил наметнат на жалителката без нејзина слободна и информирана согласност, не било покажано дека истиот бил „во согласност со законот“ или „неопходен во едно демократско општество“.

Заклучок: **повреда на членот 8 од ЕКЧП** (пет гласа наспроти два).

6. Смит и Грејди против Обединетото Кралство (Smith and Grady v. UK), пресуда од 27.09.1999

Жалителите биле примерни припадници на Кралските воздухопловни сили и биле отпуштени само заради тоа што биле хомосексуалци, околност која ја признале во текот на истрагите во единицата по пријава. Судот, иако прифатил дека политиката, заедно со истрагата и отпуштањето што следеле, биле несомнено болни за секој од жалителите, не сметал дека постапувањето го достигнало минимумот ниво на сериозност за да потпадне под опсегот на членот 3 од Конвенцијата. Од друга страна, едногласно забележал дека и отпуштањето и истрагите извршени после признанието на хомосексуалноста претставувале повреда на членот 8 § 2. Судот одлучил дека обете биле во согласност со законот и имале легитимна цел, но ниту една не била „неопходна во едно демократско општество“ согласно членот 8. Со оглед дека мешањето се однесувало на еден од најинтимните делови од приватниот живот на секој поединец, Судот барал „особено сериозни причини“ како оправдание. Што се однесува до вооружените сили, ова значело дека морало да постои „реална закана“ по нивната оперативна делотворност. Судот утврдил дека извештајот, врз основа на кој војската ја поддржувала политиката за исклучување на хомосексуалци, дошол до заклучок дека интеграцијата ќе му наштетела на моралот исклучиво заради негативните ставови на војниците за хомосексуалците. Судот утврдил дека ова, особено кога ќе се разгледа во контекст на успехот на интегрирањето на жените и на расните малцинства, не претставувало „убедлив доказ со некаква тежина“ за да се поддржи политиката на исклучување. Исто така, континуираните истраги спроведувани за приватните животи на жалителите откако било откриено дека се хомосексуалци претставувале повреда со оглед дека тврдењата на Владата дека барала да открие лажни тврдења за хомосексуалност не биле доволно убедливи и немале тежина.

Заклучок: **повреда на членот 8 § 2 (едногласно)** во однос на истрагата и отпуштањето. Нема посебно прашање кое произлегло во однос на членот 14 во врска со членот 8 од ЕКЧП. Судот не сметал дека во околностите на случајот постапувањето го достигнало минимумот ниво на сериозност со кое би потпаднал во опсегот на членот 3 и заклучил дека **нема повреда на членот 3**, било издвоено или во врска со членот 14 (едногласно).

7. Федотов против Русија (Fedotov v. Russia), пресуда од 25.10.2005

Жалителот, кој бил претседател на невладина организација, бил осомничен за злоупотреба на својата позиција во лична корист. Во октомври 1999 година, обвинителот го обвинил жалителот и издал налог за негово апсење. Во февруари 2000 година, надзорниот обвинител ја укинал одлуката за покренување обвинение против жалителот и го укинал налогот. Но неговото име сепак било ставено на сојузната листа на лица што ги бара крим-полиција. Жалителот бил задржан во полициска станица на 14-15 јуни 2000 г., и повторно на 6-7 јули врз основа на налогот за апсење кој бил укинат. Жалителот се жалел кај градскиот обвинител дека незаконски бил задржан и малтретиран додека бил лишен од слобода. Како резултат, дисциплинска постапка била покрената против истражното лице кое пропуштило да го информира релевантниот полициски оддел дека налогот за апсење бил укинат. Жалителот исто така ги тужел властите и барал отштета за незаконски кривични постапки и апсење. Во септември 2001 година, Окружниот суд усвоил пресуда во која утврдил дека кривичните постапки против него биле незаконски, бидејќи на крајот биле прекинати заради недостаток на докази. Со оглед на фактот дека на жалителот му било кажано да не го напушта градот, а всушност не бил уапсен, судот му доделил отштета и износ за трошоците. Жалителот се жалел дека Окружниот суд намерно дал нецелосен приказ на околностите на случајот и дека неговите барања за обесштетување за незаконско лишување од слобода во јуни и јули 2000 не биле опфатени со пресудата. Градскиот суд ја потврдил пресудата. Во јануари 2002 година, жалителот покренал постапка за спроведување на пресудата од септември 2001 година. Откако го примил судскиот налог за спроведување, жалителот се жалел во неколку прилики дека износот во судскиот налог бил понизок од тој наведен во пресудата. Во 2004 година, судовите признале дека претходно издадените судски налози не биле во согласност со законот за спроведување на постапки. Меѓутоа, до денешен датум пресудата сè уште не е спроведена.

Право: Член 3 – Единствениот приказ на условите под кои жалителот бил задржан во полициските станици бил тој даден од него. Пропустот на Владата да поднесе информации за ова без задоволувачко објаснување може да доведе до заклучок за добрата-основаноста на тврдењата на жалителот. (i) Задржувањето на жалителот на 14-15 јуни 2000 г.: жалителот обезбедил неколку детали во врска со материјалните услови на неговото задржување во полициската станица каде што престојувал дванаесет часа. Тој не тврдел дека неговиот физички или ментален интегритет биле во опасност во тој период. Соодветно на тоа, постапувањето на кое жалителот бил подложен не го содржело минимумот ниво на тежина. (ii) Задржувањето на жалителот на 6-7 јули 2000 г.: жалителот останал во полициската станица дваесет и два часа.

Неговиот опис на полициската станица одговарал на наодите на КСТ. Жалителот бил задржан преку ноќ во ќелија, без храна или вода или неограничен пристап до тоалет. Овие незадоволувачки услови ја влошиле менталната болка предизвикана од незаконската природа на неговото задржување.

Заклучок: повреда на членот 3 (понижувачко постапување) (едногласно).

8. Флореа против Романија (Flore v. Romania), пресуда од 14.09.2010

Во 2002 година жалителот, кој страдал од хроничен хепатит и артериска хипертензија бил затворен. Приближно девет месеци тој делел ќелија со 110-120 затвореници каде имало само 35 кревети. Според жалителот 90% од останатите во ќелијата биле пушачи. Како реакција на неговите жалби Министерството за правда признало дека заради пренатрупаноста по некогаш морале еден кревет да го делат двајца затвореници и дека не било возможно да се разделат затворениците пушачи и непушачи. Заради неговото влошено здравје, жалителот три пати бил одреден период во затворската болница каде повторно бил со пушачи. Лекарскиот извештај од јануари 2005 утврдил дека страдал од неколку болести и дека требал да избегнува чад од тутун. Во февруари 2005 г. добил дозвола за условен отпуст. Во меѓувреме тој поднел барање за надоместок со тврдење дека влошувањето на неговото здравје било предизвикано од пасивното пушење и лошите услови во кои бил затворен. Судот го одбил неговото барање во 2006 година, и не утврдил причинско-последична врска меѓу неговите здравствени проблеми и условите во кои бил затворен.

Право – Член 3: (а) Пренатрупаност – Судот барал како општо правило затворениците да имаат најмалку 3 м² личен простор. На жалителот му биле гарантирани 2 м² согласно законот пред 2006 г. Министерството за правда и домашните судови признале дека пренатрупаноста во затворите претставувал систематски проблем. Оттука приближно три години жалителот живеел во крајно збиени услови, со личен простор кој бил под европските стандарди. Судот забележал дека во меѓувреме стандардот за личен простор во заедничките ќелии во Романија се зголемил на 4 м² по затвореник. (б) Други фактори – Недостатокот на простор на кој се жалел жалителот се чинел дека бил влошен од страна на фактот дека тој бил држен дваесет и четири часа дневно во ќелија која ја користел и за спиење и за јадење во ужасни услови на хигиена. Што се однесува до фактот дека морал да дели ќелија и болничка соба со затвореници кои пушеле, немало консензус меѓу земји-членки на Советот на Европа во врска со заштитата од пасивно пушење во затворите. Факт е дека жалителот, за разлика од жалителите во други случаи, никогаш немал посебна ќелија и морал да го толерира пушење на другите затвореници дури и во затворската амбуланта и затворската болница. Меѓутоа, законот што бил на сила од јуни 2002 забранувал пушење во болниците и домашните судови честопати пресудувале дека пушачите и непушачите требале да бидат затворани посебно. Следело дека условите во кои бил затворен жалителот го надминувале прагот на сериозност што се бара во членот 3 (**нечовечно или понижувачко постапување**).

Заклучок: **повреда** (едногласно).

9. Моисејевс против Летонија (Moisejevs v. Latvia), пресуда од 15.06.2006

На 4 септември 1998 година на жалителот требало да му се суди пред Регионалниот суд, кој го разгледувал случајот до 16 август 2001 година, и биле одржани 72 рочишта. Г-динот Моисејевс тврдел дека во деновите на рочиштата не добивал ручек или добивал смешно мало количество храна. Судот сметал дека таквиот оброк бил евидентно недоволен да одговори на функционалните потреби на телото, особено со оглед на фактот дека самото учество на жалителот на рочиштата по дефиниција му предизвикувало зголемена психолошка тензија. Тој конкретно забележал дека по жалбата од жалителот, тој и другите обвинети започнале да добиваат повеќе храна кога престојувале во просториите на регионалниот суд во прашање; властите оттука сфатиле дека оброците што биле делени не биле доволни. Судот понатаму забележал дека летонската Влада не ги отфрлила тврдењата на жалителот дека во неколку прилики кога ќе се врател во затворот вечерта добивал само векна леб наместо вечера. Оттука, Судот заклучил дека жалителот редовно страдал од глад во деновите кога биле рочиште.

Заклучок: повреда на членот 3 (нечовечно и понижувачко постапување), едногласно.

10. Платеј против Франција (Plathey v. France), пресуда од 10.11.2011

Жалителот, затвореник, се појавил пред дисциплински одбор по претресот на неговата ќелија. Му било наредено да помине четириесет и пет дена во дисциплинска ќелија, односно, до 22 февруари 2009 г., земајќи ги во предвид и четирите дена што ги поминал во притвор. Жалителот бил сместен во ќелија која нешто пред тоа била опожарена и сега имала ужасен мирис. Тој неуспешно се жалел на одлуката на дисциплинскиот одбор.

Право – Член 3: Жалителот бил задржан дваесет и осум дена, по дваесет и три часа дневно во казнениот блок во ќелија која била опожарена една недела претходно. Таму бил држен бидејќи наводно немало слободни ќелии и покрај фактот дека сенаторот којшто ја посетил ќелијата на 26 јануари 2009 г., дваесет и пет дена после пожарот и седумнаесет дена откако жалителот бил сместен во неа, забележал „задушувачки силен мирис“ и затворскиот директор рекол во писмо од 17 февруари 2009 г., дека ниеден затвореник не можел да биде сместен во неа. Имало осум посети на лекар за време додека жалителот престојувал во ќелијата без да побара да му се смени ќелијата. Иако жалителот не побарал од затворските власти да го сместат во друга ќелија заради лошиот квалитет на воздухот во ќелијата во која се наоѓал, тој упатил на проблемот во неговите жалби против неговото затворање во казнената ќелија. Исто така, административните власти биле сосема свесни за ситуацијата. На жалителот несомнено негативно влијаел фактот дека неговата ќелија била опожарена кратко време пред неговото сместување таму, и силен мирис на изгорено сè уште се чувствувал неколку недели после пожарот. Соодветно на тоа, условите во кои бил затворен жалителот негативно влијаеле на неговото човечко достоинство што достигнало **понижувачко постапување.**

Заклучок: повреда на членот 3 од ЕКЧП (едногласно).

11. Аксој против Турција (Aksoy v Turkey), пресуда од 18.12.1996

Жалителот бил уапсен и затворен во контекст на борбата на државата против ПКК во југоисточна Турција. Тој бил подложен на „Палестинско бесење“: што значи бил соблечен до гола кожа, рацете му биле врзани зад грб и бил обесен за рацете. Судот забележал дека постапувањето било намерно и дека одредени подготовки и напор биле неопходни за да се спроведе. Било спроведено со цел да се добие признание или информации од жалителот. Судот забележал дека не само што жалителот страдал од голема болка туку имало и медицински докази дека како резултат на тоа двете раце му биле парализирани доста време. Заклучок: **повреда на членот 3 од ЕКЧП (мачење)** (8 гласа наспроти 1).

12. Чакичи против Турција (Cakici v. Turkey), пресуда од 08.07.1999 [ГСС]

На 8 ноември 1993 г., била спроведена операција од жандармите во селото каде што живеел братот на жалителот. Жандармите меѓу другото барале докази во врска со киднапирањето и убиството на учители и имам од страна на ПКК и по секој што можеби бил инволвиран. Во координирана операција, жандармите фатиле тројца во соседното село кои следниот ден биле префрлени во покраинското седиште на жандармеријата. Било утврдено дека за време на неговиот притвор братот на жалителот бил тепан, едно од ребрата му било скршено, главата расцепена и два пати бил подложен на електро шокови.

Заклучок: **повреда на членот 3 од ЕКЧП (мачење)** во однос на братот на жалителот (едногласно), **нема повреда на членот 3** во однос на жалителот (14 гласа наспроти 3), **повреда на членот 2 од ЕКЧП** (едногласно).

13. А. и други против Обединетото Кралство (A. and others v. UK), пресуда од 23.09.1998

Тепањето со градинарска прачка со значителна сила во повеќе од една прилика ја достигнало тежината забранета со членот 3. Од државата се очекува да преземе мерки кои се креирани да им обезбедат на лицата да не бидат малтретирани од други лица во приватно својство на начин со кој се повредува членот 3 – децата имаат право на заштита преку делотворни одвраќање од таков третман. Примената на одбраната на „разумно дисциплинирање“ не обезбедува соодветна заштита. Судот сметал дека децата и други ранливи поединци особено имале право на заштита во форма на делотворно одвраќање од такви форми на малтретирање.

Заклучок: **повреда на членот 3 од ЕКЧП (понижувачко постапување)** (едногласно).

14. Кастело-Робертс против Обединетото Кралство (Costello-Roberts v United Kingdom), пресуда од 25.03.1993.

Жалителот бил седумгодишно момче кое посетувало училиште во кое се применувала физичка казна за непослушните ученици. Судот со загриженост забележал дека жалителот имал само седум години кога бил удрен три пат по задникот преку шорцеви со спортска патика со гумен ѓон од страна на

директорот на училиштето. Судот исто така забележал со загриженост дека казната била автоматска по својата природа, а дека жалителот морал да чека три дена пред нејзиното извршување. Заради отсуството на сериозни или долгорочни последици од постапката на која што се жалел, Судот заклучил дека фактите во случајот не го достигнале минималниот праг на тежина што се барал од нив за да потпаднат под опсегот на примената од членот 3 од ЕКЧП.

Заклучок: нема повреда на членот 3 од ЕКЧП (понижувачко постапување) (5 гласа наспроти 4).

Со оглед дека испраќањето на дете во училиште неопходно бара одреден степен на мешање во неговиот приватен живот, Судот сметал дека постапувањето на кое се жалел жалителот не вклучувало негативни последици по неговиот физички или морален интегритет кои биле доволни за да се подвргне на опсегот на забраната содржана во членот 8. Иако не се посакува ова да се сфати како одобрување на каков било вид на примената на физичка казна како дел од режимот за дисциплинирање на училиште, Судот заклучил дека во околностите на овој случај исто така **немало повреда на членот 8 од ЕКЧП.**

15. Ел-Масри

(El-Masri v. Former Yugoslav Republic of Macedonia), пресуда од 13.12.2012 [ГСС]
Жалителот, германски државјанин, тврдел дека на 31 декември 2003 се качил на автобус за Скопје. На македонската граница имало сомнеж во валидноста на неговиот пасош. Тој бил испрашан од македонските власти за можни врски со неколку исламистички организации и групи. Подоцна бил однесен во хотелска соба во Скопје каде што бил држен дваесет и три дена. Додека бил затворен цело време бил под надзор и постојано испрашуван. Неговите барања за контакт со германската амбасада биле одбиени. Во една прилика, кога изјавил дека ќе си заминел, пиштол му бил вперен во главата и му се заканиле. На тринаесеттиот ден од неговото лишување од слобода започнал штрајк со глад во знак на протест на неговото континуирано лишување од слобода. На 23 јануари 2004 година со лисици и превез преку очите бил ставен во автомобил и однесен на скопскиот аеродром. Таму бил ставен во просторија и претепан од неколку маскирани мажи, бил соблечен гол и содомизиран со предмет. Откако чеп му бил ставен со сила, му била ставена пелена и бил облечен во тебет комбинезон со кратки ракави. Потоа рацете му биле ставени во окови а на главата качулка со што бил подложен на целосно сетилно лишување, и со сила бил внесен во авион на ЦИА кој бил опколен од македонски безбедносни службеници, кои имале формирано кордон околу авионот. Во авионот жалителот бил фрлен на подот и врзан, а со сила му било дадено средство за смирување. Додека бил во таа позиција жалителот бил префрлен во Кабул (Авганистан) каде што бил држен во заложништво пет месеци. На 29 мај 2004 година жалителот бил вратен во Германија преку Албанија. Во октомври 2008 жалителот поднел кривична жалба до јавното обвинителство во Скопје, но истата била отфрлена како непоткрепена.

Жалителот несомнено живеел во постојана состојба на вознемиреност заради несигурноста за својата судбина во текот на сесиите на испрашување на кои бил подложен. Понатаму таквото постапување намерно било применето со цел

да се извлече признание или информации за неговата наводна поврзаност со терористички организации. Страдањето на жалителот исто така било зголемено заради тајната природа на операцијата и фактот дека бил држен без можност за комуникација дваесет и три дена во хотел, невообичаено место за затворање надвор од судската рамка. Затоа постапувањето на кое жалителот бил подложен додека бил во хотелот потпаднало под различни точки на **нечовечно и понижувачко постапување**. Заклучок: **повреда на членот 3 од ЕКЧП** (едногласно).

(ii) Постапувањето на аеродромот – За истиот модел на однесување применет во слични околности веќе било утврдено дека претставувал повреда на членот 7 од Меѓународниот пакт за граѓански и политички права на ООН. Иако жалителот се наоѓал во рацете на специјалниот тим на ЦИА за испрашување во други земји, дејствијата во прашање биле извршени во присуство на службени лица на тужената држава, а во рамките на нејзината јурисдикција. Последователно, тужената држава морала да се смета за одговорна согласно Конвенцијата за дела извршени од странски службени лица на нејзина територија со согласност или вклученост на нејзините органи. Жалителот не претставувал никаква закана по тие што го држеле во заложништво. Оттука физичката сила што била применета врз него на аеродромот била претерана и неоправдана во околностите. Мерките биле употребени во комбинација со умисла, со цел да се предизвика голема болка или страдање за да се добијат информации, да се казни или заплаши жалителот. Таквото постапување достигнало **мачење**. Следело дека тужената држава морала да се смета за директно одговорна за повредата на правата на жалителот во однос на ова прашање, бидејќи агентите активно го помагале постапувањето и не ги презеле неопходните чекори за да се спречи нивното настанување.

Заклучок: **повреда на членот 3 од ЕКЧП (мачење)** (едногласно).

(iii) Отстранување на жалителот – Немало докази дека трансферот на жалителот во рацете на агенти на ЦИА било во согласност со легитимно барање за негова екстрадиција или некаква друга законска постапка призната во меѓународното право за трансфер на затвореник од странски власти. Ниту пак било покажано дека постоел некаков налог за апсење во времето кога било одобрено жалителот да им се предаде на американските агенти. Дополнителни докази сугерирале дека македонските власти знаеле за дестинацијата на која жалителот ќе бил однесен со авион од Скопскиот аеродром. Тие исто така биле свесни или требале да бидат свесни дека постоел реален ризик дека жалителот би бил подложен на постапување спротивно на членот 3, бидејќи биле објавени различни извештаи во тоа време за праксите кои ги применувале или толерирале американските власти, а кои биле евидентно спротивни на принципите на Конвенцијата. Конечно, тужената држава не барала гаранции од американските власти за да се избегне ризикот со жалителот да се постапува несоодветно. Соодветно на тоа, со оглед на начинот на кој жалителот бил префрлен во рацете на американските власти, Судот сметал дека тој бил подложен на „вонредно испрашување“, односно вонсудски трансфер на лица од една јурисдикција или држава во друга заради притвор и испрашување надвор од вообичаениот правен систем, каде постоел вистински ризик од мачење или сурово, **нечовечно или понижувачко постапување**.

Заклучок: повреда на членот 3 од ЕКЧП (нечовечно или понижувачко постапување) (едногласно).

16. Тончев против Бугарија (Tonchev v. Bulgaria), пресуда од 19.11.2009

Судот забележал дека нападот врз синот на жалителот, иако бил намерен, не бил премногу насилен: се состоел од едно фрлање на мало парче плочка. Штетата што настанала како последица – расекотина над левата веѓа од 11 до 3 милиметри и модрица под левиот очен капак од 5 до 3 милиметри (види параграф 7 горе) - не била многу сериозна, дури и ако се земе во предвид фактот дека момчето имало пет години. Може да се сфати дека како резултат на нападот детето претрпело одредена психолошка траума, но немало докази дека истата била долгорочна. Слично на тоа, Судот сметал дека постапката на која се жалеле не вклучувала негативни последици по физичкиот или моралниот интегритет на синот на жалителот кои биле доволни за да потпадне под опсегот на забраната содржана во членот 8. Иако не сакале тоа да биде сфатено дека на било каков начин го игнорирале нападот врз него, Судот утврдил дека во дадените околности немало повреда на тој член.

Заклучок: нема повреда на членот 8 од ЕКЧП.

17. Глас против Обединетото Кралство (Glass v. UK), пресуда од 9.03.2004

Првиот жалител е дете со сериозен инвалидитет; втората жалителка е неговата мајка. Во јули 1998 година детето било итно однесено во болница и оперирано заради респираторни компликации. Лекарите мислеле дека ќе почине и сметале дека немало потреба од дополнителна интензивна нега. Бидејќи мајката не била задоволна со овој совет, болницата ѝ понудила да организира да добие надворешно мислење за состојбата на детето, што таа го одбила. Состојбата на детето се подобрила, но тој не можел да се врати дома. Тој последователно повторно бил примен во болницата во неколку прилики со респираторни инфекции. Повторно имало силни несогласувања меѓу припадниците на болничкиот персонал и мајката за тоа како требало да се постапува со детето во итен случај. Во една прилика, имало криза: лекарите верувале дека детето било пред умирање и зазеле став дека треба да му ги олеснат болките поради што му дале диаморфин спротивно на волјата на мајката. Исто така во досието на детето била додадена белешка „не реанимирај“ без да се консултира мајката. Во тоа време дошло до расправија во болницата меѓу членовите на семејството и лекарите. Детето ја преживеало кризата и можело да биде пуштено дома. Мајката побарала судска ревизија на одлуките на болницата во врска со третманот на нејзиниот син, но судијата сметал дека таквите одлуки не подложеле на ревизија, бидејќи кризата поминала. Барањето за жалба било одбиено. Мајката последователно се жалела пред Општиот лекарски совет и полицијата. Обете институции започнале истраги за дејствијата преземени од лекарот, но истите не резултирале со постапки или обвинение против инволвираните лекари.

Право: Член 8 – Како законски застапник на детето мајката била овластена да делува во негово име и да ги брани неговите интереси. Наметнувањето на третман на нејзиниот син и покрај тоа што таа постојано се спротивставувала на истиот претставувало попречување на правото на детето на почитување на

неговиот приватен живот. Фактот дека лекарите биле соочени со итна ситуација не го намалувал фактот на попречувањето. При испитувањето дали попречувањето било „во согласност со правото“ Судот не сметал дека било неопходно да се процени дали домашната правна рамка за решавање на конфликтите кои произлегувале од приговорот на родителот на медицинскиот третман на неговото дете ги исполнил потребните квалитативни критериуми согласно Конвенцијата. Судот сепак забележал дека воспоставената рамка била во согласност со стандардите на Конвенцијата на Советот на Европа за биоетика и човекови права, и не доделувала претерано дискреционо право на лекарите, ниту истата придонела за непредвидливост. Болничкиот персонал донел одлуки за кои сметале дека најдобро ќе им служат на интересите на детето, така што целта што сакале да ја постигнат била легитимна. Што се однесува до „неопходноста“ од мешање не му било објаснето на Судот на задоволително ниво зошто болницата не барала интервенција на судовите во првичните фази за да се надмине безизлезната ситуација со мајката. Товарот да се преземе таква иницијатива и да се разреши ситуацијата во исчекување на идна итна ситуација бил кај болницата. Наместо тоа лекарите го користеле ограниченото време што го имале на располагање да ги наметнат своите ставови на мајката. Во такви околности, одлуката на властите да се игнорираат приговорите на мајката за предложениот третман во отсуство на овластување од судот резултирало со повреда на членот 8.

Заклучок: **повреда на членот 8 од ЕКЧП** (едногласно).

18. 3. И други против Обединетото Кралство (Z. and Others v. the United Kingdom), пресуда од 10.05.2001 [ГСС]

Четири многу мали деца/бебиња биле згрижени дури четири и пол години по пријавата на нивното семејство кај социјалните служби. Децата биле подложени на ужасно запоставување и емоционално злоставување од страна на нивните родители што траело долго и претрпеле физички и психолошки повреди. Немало никаков спор дека запоставеноста и злоставувањето кои ги претрпеле четирите деца жалители го достигнале прагот на нечовечно и понижувачко постапување и дека државата не ја остварила својата позитивна обврска согласно членот 3 од Конвенцијата да им обезбеди на жалителите соодветна заштита од нечовечно и понижувачко постапување. За постапките добиле информации локалните власти кои имале законска обврска да ги заштитат децата и имале низа овластувања кои им биле на располагање, вклучително и нивно отстранување од домот. Меѓутоа децата биле итно згрижени дури откако на тоа инсистирала нивната мајка околу 4 години подоцна. Во тој период тие биле подложени во нивниот дом на нешто што детскиот психијатар кој ги прегледал го нарекол ужасно искуство. Кривичниот одбор за обесштетување на повреди исто така утврдил дека децата биле изложени на ужасно запоставување подолг период и страдале од физички и психолошки повреди директно поврзани со кривично дело на насилство. Судот согледал дека социјалните служби требале да донесат тешки и чувствителни одлуки, како и важниот принцип за почитување и зачувување на семејниот живот. Меѓутоа во овој случај немало никаков сомнеж дека системот не ги заштитил жалителите од сериозно и долгорочно запоставување и злоупотреба.

Заклучок: повреда на членот 3 од ЕКЧП (нечовечно или понижувачко постапување) (едногласно).

19. Лјалјакин против Русија (Lyalyakin v. Russia), пресуда од 12.03.2015

Жалителот, кој во материјалното време бил деветнаесет годишен регрут во руската армија два пати бил фатен во обид да избега. Наводно за да се спречат понатамошни обиди за бегство на патот назад во базата бил присилен да се соблече гол. По враќањето бил изнесен пред командантот на баталјонот и бил присилен да стои пред баталјонот само по своите војнички гаќи.

Право – Член 3 (материјален аспект): Судот повторил дека државите имале обврска да обезбедат лицето да служи воената служба во услови кои биле компатибилни со почитувањето на неговото човечко достоинство, процедурите и методите на воената обука, да не биде подложено на болка или страдање доколку интензитетот го надмине неизбежното ниво на тежина поврзано со воената дисциплина, и со оглед на практичните побарувања на таквата служба, неговото здравје и благосостојба да се соодветно обезбедени. Жалителот бил оставен по своите војнички гаќи во две прилики, прво после неуспешниот обид да избега и вториот пат еден ден подоцна за време на смотрата на баталјонот. Судот прифатил дека нивото на страдање претрпено од страна на жалителот било помало отколку да бил евентуално соблечен до гола кожа, дека настанот се случил во лето, истиот траел кратко и завршил со укор. Сепак, тужената Влада не објаснила зошто, конкретно, жалителот морал да стои пред баталјонот само по гаќи кога веќе бил доведен во ред. Иако не го занемари специфичниот воен контекст на случајот и потребата за одржување на воената дисциплина, останал фактот дека потребата да се примени спорната мерка не била убедливо прикажана. Во овие околности, соблекувањето и изложувањето на жалителот за време на смотрата на баталјонот имало како последица негово понижување. Фактот дека тој имал деветнаесет години во времето кога бил изложен на таквото постапување, претставувало **понижувачко постапување** во рамки на значењето на членот 3.

Заклучок: повреда на членот 3 од ЕКЧП (понижувачко постапување) (едногласно).

20. Елберте против Летонија (Elberte v. Latvia), пресуда од 13.01.2015

По смртта на сопругот на жалителката во сообраќајна несреќа, ткиво било отстрането од неговото тело за време на аутопсијата во Центарот за судска медицина и испратено на фармацевтска компанија во Германија за да се изработат био-импланти согласно договор одобрен од државата. Кога телото ѝ било вратено на жалителката по завршената аутопсија неговите нозе биле врзани една со друга. Жалителката дознала за отстранувањето на ткивото две години подоцна, во текот на кривична истрага за наводите на незаконско отстранување на органи и ткиво од мртви тела од големи размери. Меѓутоа, никогаш не биле поднесени обвиненија заради застарување на случајот.

Закон – Член 8: Тоа што домашните власти не успеале да обезбедат правни и практични услови за да ѝ овозможат на жалителката да ги изрази своите желби во врска со отстранувањето на ткиво од нејзиниот покоен сопруг претставувало попречување на нејзиното право на почитување на приватниот живот. Што се

однесува до законитоста на тоа попречување, прашањето било дали домашниот закон бил формулиран со доволна прецизност и нудел адекватна правна заштита против своеволност во отсуство на релевантен административен пропис. Во однос на првиот аспект домашните власти не се согласувале во однос на опсегот на домашното законодавство, при што центарот за судска медицина и полицијата сметале дека постоел систем на „претпоставена согласност“, додека истражните лица сметале дека летонскиот правен систем се потпира на концептот на „информирана согласност“ каде отстранувањето било можно само со согласност на донаторот (додека бил жив) или на роднините. Додека полицијата да го прифати толкувањето на обвинителите и да одлучат дека била неопходна согласност на жалителката, веќе немало време да се покрене кривично обвинение. Ваквото несогласување меѓу властите неизбежно означувало недостаток на доволна јасност. Навистина, иако летонскиот закон ја утврдувал правната рамка за давање согласност или одбивање да се отстрани ткиво, тој јасно не го дефинирал опсегот на соодветната обврска или дискреционото право што им било дадено на стручните лица или на другите власти во оваа смисла. Судот забележал дека релевантните европски и меѓународни документи во однос на ова прашање давале посебна важност на утврдувањето на гледиштата на роднините преку разумно распрашување. Начелото на законитост исто така барало од државите законски и практични услови за спроведување на нивните закони. Меѓутоа, жалителката не била информирана како и кога нејзините права како најблизок роднина можеле да бидат остварени или да добие појаснување.

Што се однесува до тоа дали домашното право нудело адекватна правна заштита против своеволност, било важно, со оглед на големиот број на луѓе од кои било земено ткиво, да се воспостават адекватни механизми за да се избалансира правото на роднините да ги изразат своите желби против широкото дискреционо право дадено на стручните лица да вршат отстранување по сопствена иницијатива, но ова не било направено. Во отсуство на некаков административен или законски пропис по ова прашање жалителката не можела да предвиди како да го оствари своето право, да ги изрази своите желби во врска со отстранувањето на ткиво од нејзиниот сопруг.

Последователно попречувањето на нејзиното право на почит на нејзиниот приватен живот не било во согласност со законот во рамките на значењето на членот 8 § 2. Заклучок: повреда (едногласно).

Членот 3 (материјален аспект): Страдањето на жалителката го надминало страдањето нанесено од болката по смртта на близок член на семејството. Жалителката морала да се соочи со долг период на несигурност, болка и тага во однос на тоа кои органи или ткиво биле отстранети и начинот и целта на нивното отстранување. По започнувањето на општата кривична истрага, жалителката била оставена подолго време да се мачи околу причините зошто нозете на нејзиниот сопруг биле врзани една со друга кога неговото тело ѝ било вратено за погребот. Имено, таа ја открила природата и количеството на ткиво кое било отстрането дури за време на постапката пред Европскиот суд. Недостатокот на јасност во регулаторната рамка во однос на барањето за согласност можело само да ја интензивира нејзината болка, со оглед на интрузивната природа на дејствијата извршени на телото на нејзиниот сопруг и

неуспехот на самите власти за време на кривичната истрага да се согласат дали тие делувале законски или не при отстранувањето на ткиво и органи од мртви тела. Конечно, никакво обвинение не било покренато заради прописот и несигурноста околу тоа дали дејствијата на властите можеле да се сметаат за незаконски. Со ова жалителката била лишена од обесштетување заради повреда на нејзините лични права во врска со многу чувствителен аспект на нејзиниот приватен живот, имено правото на согласност или спротивставување на отстранување на ткиво од мртвото тело на нејзиниот сопруг. Во специјализираното поле на трансплантација на органи и ткиво било општо прифатено дека со човековото тело и понатаму требало да се постапува со почит дури и после неговата смрт. Навистина, меѓународните договори, вклучително и Конвенцијата за човекови права и биомедицина, и Дополнителниот протокол биле подготвени на таков начин за да ги штитат правата и на живите и на мртвите донатори на органи и ткиво. Исто така, почитувањето на човечкото достоинство било вградено во самата суштина на Европската конвенција. Последователно, страдањето што ѝ било нанесено на жалителката несомнено достигнало ниво на **понижувачко постапување**.

Заклучок: повреда на членот 3 од ЕКЧП (понижувачко постапување) (едногласно).

21. Невмержицки против Украина (Nevmerzhitsky v Ukraine), пресуда од 05.04.2005

Жалителот, поранешен директор на банка, бил притворен во април 1997 година под сомнеж дека извршил незаконски парични трансакции. Последователно бил обвинет по овој основ, како и за злоупотреба на службена положба, измама и фалсификување. Жалителот безуспешно се жалел во Окружниот суд на истражното лице во случајот за кое тврдел дека постапувало незаконски. Налогот за притвор бил продолжен во пет последователни пати за да се дозволат дополнителни истраги од страна на обвинителството, а ослободувањето на жалителот со кауција било одбиено. Неколку пати за време на неговиот притвор како резултат на тоа дека започнал штрајк со глад, жалителот бил присилно хранет, што според неговото тврдење му предизвикало ментално и физичко страдање, особено со оглед на начинот на кој истото било извршено: тој честопати бил врзуван со лисици за столица или радијатор и бил присилен да голтне гумена туба поврзана со сад со посебна хранлива мешавина. Тој исто така тврдел дека додека бил во притвор бил лишен од соодветна медицинска нега за низата болести од кои страдал и дека условите на притворот (пренатрупаност, несоодветна хигиена, валкана постелнина, тоа дека бил во изолација 10 дена додека бил на штрајк со глад) исто така претставувале повреда на членот 3 од Конвенцијата. Иако максималниот законски период за притвор во случајот на жалителот истекол во септември 1998 година, тој бил ослободен во февруари 2000. Во февруари 2001 г., Градскиот суд го осудил жалителот на пети и пол години казна затвор за повеќекратна финансиска измама, фалсификат и злоупотреба на службена положба. Врз основа на Законот за амнестија, и бидејќи бил во притвор речиси три години, судот го ослободил од служење на затворската казна.

Член 3 – (i) Условите на притворот и недостатокот на лекарска нега и помош:

Со оглед дека поднесоците на жалителот биле доследни и кореспондирале општо на инспекциите спроведени од Комитетот за спречување тортура и оние на комесарот за човекови права на украинскиот Парламент, Судот заклучил дека жалителот бил притворен во неприфатливи услови кои достигнале ниво на понижувачко постапување. До истиот заклучок дошол Судот и во однос на отсуството на соодветно лекување за жалителот. Пред притворот жалителот не страдал од никаква кожна болест и неговата здравствена состојба била нормална. Исто така, и покрај независниот лекарски преглед кој бил предложен да му биде обезбеден на жалителот во специјализирана болница, тоа не се случило.

Заклучок: повреда на членот 3 од ЕКЧП (понижувачко постапување) (едногласно).

(ii) Хранење со сила: Владата не покажала дека имало „медицинска потреба“ жалителот да се храни со сила. Затоа можело само да се претпостави дека хранењето со сила било своеволно. Процедуралната заштита не била почитувана со оглед на свесното одбивање на жалителот да јаде. Властите не делувале во најдобар интерес на жалителот со тоа што го хранеле со сила. Иако властите се придржувале на начинот на присилно хранење пропишан во релевантен указ, мерките вклучувале лисици, направа за отворање на устата, посебна цевка што се внесувала во хранопроводот – со примена на сила, без разлика на отпорот на жалителите, претставувало постапување од толку тешка форма што имало карактеристики на мачење.

Заклучок: повреда на членот 3 од ЕКЧП (мачење) (едногласно).

22. Ајдин против Турција (Aydin v. Turkey), пресуда од 25.09.1997

Жена била уапсена заедно со својот татко и снаа. Тие биле однесени од селската полиција и жандарми во седиштето на жандармеријата. Додека биле држени таму жалителката имала превез преку очите. Била тепана, соблечена гола, ставена во автомобилска гума и прскана со млаз вода под притисок. Потоа била однесена во друга просторија каде што била соблечена и силувана од припадник на безбедносните сили. Таа и другите припадници на нејзиното семејство биле ослободени после три дена. Според Владата жалителката и другите припадници на нејзиното семејство никогаш не биле држени во притвор. Жалителката во тоа време имала 17 години и била подложена и на други форми на физичко и ментално страдање. Овие ужасни и понижувачки искуства и збирот насилни акти, особено силувањето, според Судот претставувале **мачење**.

Заклучок: повреда на членот 3 од ЕКЧП (мачење) (14 гласа наспроти 7).

23. П. и С. против Полска (P. and S. v. Poland), пресуда од 30.10.2012

Случајот се однесува на малтретирање на малолетничка од страна на активисти против абортус како резултат на дејствијата на властите откако побарала абортус после силување.

Член 3: Било од огромна важност дека жалителката во материјалното време имала само четиринаесет години. Меѓутоа, и покрај нејзината голема ранливост, потврдата од обвинителот дека нејзината бременост била резултат на незаконски полов однос и медицинските докази дека била подложена на

физичка сила, и таа и нејзината мајка биле изложени на значителен притисок по нејзиниот прием во болницата Лублин. Еден од лекарите ја натерал мајката да потпише изјава дека била свесна дека абортусот може да предизвика смрт на ќерка и. Никакви убедливи медицински причини не биле изнесени да ја оправдаат тешката терминологија во таа изјава. П. била сведок на расправијата меѓу лекарот и втората жалителка, кој лекарот ја обвинил дека била лоша мајка. Информациите за случајот биле пренесени во печатот, делумно како резултат на соопштението за печатот издадено од болницата. П. добила бројни несакани и нападни пораки од луѓе што не ги знаела. Во болницата во Варшава властите не успеале да ја заштитат од контакт со луѓе кои се обидуваа да извршат притисок врз неа. Исто така, кога побарала полициска заштита откако била конфронтирана од активисти против абортус, била уапсена и ставена во дом за малолетници. Судот бил особено шокиран од фактот дека властите одлучиле да спроведат кривична истрага во однос на обвинението за незаконски сексуален однос против П. која требала да биде сметана за жртва на сексуален напад. Пристапот не го исполнил условот кој се однесува на позитивните обврски на државите да воспостават и применат ефективен систем на кривично право кој казнува секаква форма на сексуално злоставување. Иако истрагата против жалителката на крајот била прекината, самиот факт дека била покрената покажувал длабоко отсуство на разбирање за нејзините маки. Воопшто не се зела во предвид нејзината ранливост и младост и нејзините гледишта и чувства. Пристапот на властите бил извалкан од неагилност, збунетост и отсуство на соодветно и објективно советување и информирање. Со жалителката властите постапувале на ужасен начин и нејзиното страдање го достигнало минимумот праг на сериозност согласно членот 3.

Заклучок: повреда на членот 3 од ЕКЧП (нечовечно или понижувачко постапување) (едногласно).

24. Викторко против Полска (Wiktorko v. Poland), пресуда од 31.03.2009

Во 1999 година жалителката на враќање дома со такси откако била на пијалак со пријателка, одбила да плати без да добие сметка бидејќи сметала дека износот што ѝ бил побаран за возењето бил претеран; наместо да ја однесе дома таксистот ја однел во центар за трезнење. Таа тврдела дека по пристигнувањето во центарот била навредувана, соблечена гола од една жена и двајца мажи и врзана со каиши во текот на ноќта. Следното утро била ослободена. Следниот ден била прегледана од лекар кој забележал модрица на колкот, изгребан рачен зглоб, болно рамо и потечена вилица. Наскоро потоа таа поднела жалба против персоналот во центарот. Во истрагата што била покрената било утврдено дека персоналот бил обврзан да употреби сила врз жалителката и да ја врзи со каиши заради нејзиното агресивно однесување и одбивање да се придржува на прописите што биле на сила, а според кои требала да се соблече и да облече ноќница. Постапката била прекината по основ дека немало кривично дело.

Право: (а) Материјален аспект: Основниот аспект на овој случај не се однесувал на степенот на физичко присилување што се применило врз жалителката, туку на фактот дека при нејзиното лишување од слобода била на сила соблечена од жена и двајца мажи и последователно врзана со каиши.

Судот зазел став, како што правел во претходните случаи во врска со претрес со целосно соблекување, дека ваквиот претрес во присуство на службеник од спротивниот пол покажувал отсуство на почит и омаловажување на човековото достоинство на засегнатото лице. Затоа жалителката чувствувала болка и инфериорност кои можеле да се доживеат како понижување и омаловажување. Судот можел да прифати дека агресивното однесување на лице под дејство на алкохол барало употреба на каиши, под услов периодично да се прават проверки на состојбата на лицето кое било имобилизирано. Меѓутоа, никакво објаснување не било дадено зошто жалителката била врзана со каиши толку долго време како што се десет часа. Толку долгот имобилизирање мора да ѝ предизвикало голем стрес и физичка нелагодност. Однесувањето на властите затоа достигнало **понижувачко постапување**.

Заклучок: **повреда на членот 3 од ЕКЧП (понижувачко постапување)** (едногласно).

25. Гуцанови против Бугарија (Gutsanovi v. Bulgaria), пресуда од 5.10.2013

Жалителите се г-дин Гуцанов, познат локален политичар, неговата сопруга и нивните две малолетни ќерки. Властите се сомневале дека г-динот Гуцанов бил инволвиран во корупција и наредиле негово апсење и претрес на неговиот дом. На 31 март 2010 г. во 6.30 часот наутро специјален тим составен од неколку вооружени и маскирани полициски службеници дошле во домот на жалителот. Кога г-динот Гуцанов не одговорил на наредбата да ја отвори вратата, полициските службеници на сила ја отвориле влезната врата од куќата и влегле во просториите. Сопругата на г-динот Гуцанов и нивните мали деца биле разбудени од пристигнувањето на полицијата. Првиот жалител бил однесен во посебна соба. Куќата била претресена и повеќе предмети биле земени како докази после операцијата. Кога г-динот Гуцанов заминал од дома под полициска придружба во 13 часот, новинари и телевизиски екипи веќе биле собрани надвор. Била одржана конференција за печат. Следниот ден редовните дневни весници објавиле коментари на јавниот обвинител, заедно со извадоци од интервју со министерот за внатрешни во врска со случајот. Истиот ден обвинителот го обвинил г-динот Гуцанов за неколку кривични дела вклучително и инволвираност, како државен службеник, во криминална група чии активности вклучувале доделување на договори кои потенцијално биле штетни за општината, и злоупотреба на службена положба од страна на државен службеник. Обвинителот наредил првиот жалител да биде ставен во притвор седумдесет и два часа за да се обезбеди негово појавување во суд. На 3 април 2010 г. г-динот Гуцанов се појавил во суд и бил однесен во притвор по завршување на претресот. На 25 мај 2010 г. апелациониот суд отворил предмет и издал налог за задолжителен престој. На 26 јули 2010 првостепениот суд го ослободил со кауција. Во април 2013 г. кривичната постапка против него сè уште била во прелиминарна истражна фаза.

Право – Член 3: Целите на полициската операција биле апсење, претрес и конфискување на предмети, и била соодветна за промовирање на јавниот интерес во гонењето кривични дела. Иако четирите членови на семејството не страдале од никакви физички повреди во текот на полициската операција, сепак биле изложени да одреден степен на физичка сила. Влезната врата на

куќата била отворена од специјалната единица за интервенции и г-динот Гуцанов бил совладан од вооружени полициски службеници со маски, бил симнат долу со сила и врзан со лисици. Г-динот Гуцанов бил добро познат политичар кој бил претседател на Општинскиот совет на Варна. Немало никакви докази кои сугерирале дека бил инволвиран во инциденти со насилство и дека можел да биде опасен по полициските службеници. Присуството на оружје во домот на жалителот само по себе не можело да оправда распоредување на единица за специјални интервенции или таква сила каква што била употребена. Можното присуство на членови на семејството на местото на апсењето претставувало фактор што требал да се земе во предвид при планирањето и спроведувањето на ваквиот вид операција. Недостатокот на претходна судска ревизија на потребата и законитоста на претресот го оставила планирањето на операцијата во целост на полицијата и телата за спроведување на кривична истрага и не дозволиле правата и легитимните интереси на г-ѓа Гуцанова и на нејзините две малолетни ќерки да бидат земени во предвид. Органите на прогонот не размислиле за примена на други алтернативни средства за спроведување на операцијата во домот на жалителите, како што е организирање на операција подоцна во денот или дури и распоредување на друг тип на службеници во рамки на операцијата. Разгледувањето на легитимните интереси на г-ѓа Гуцанова и нејзините ќерки било особено неопходни со оглед дека таа не била осомничена за инволвираност во кривичните дела за кои бил осомничен нејзиниот сопруг, а нејзините две ќерки биле психолошки ранливи со оглед на нивната возраст (пет и седум години). Г-ѓата Гуцанова и нејзините ќерки биле сериозно погодени од настаните.

Фактот дека полициската операција се случила во раните часови и инволвирале специјални агенти со маски придонело за зголемените чувства на страв и вознемиреност искусени од овие три жалителки, во мерка дека постапувањето на кое биле подложени го надминало прагот на тежина што се бара за да се примени членот 3. Затоа биле подложени на понижувачко постапување. Полициската операција била планирана и спроведена без да се земат во предвид низа фактори, како што се природата на кривичните дела за кои г-динот Гуцанов бил осомничен, фактот дека тој не бил дел од насилни инциденти и можното присуство на неговата сопруга и ќерки во куќата. Сите овие елементи јасно покажувале дека средствата употребени за апсење на г-динот Гуцанов во неговиот дом биле претерани. Начинот на кој бил уапсен предизвикал силни чувства на страв, вознемиреност и немоќност кај г-динот Гуцанов, кои можеле да го понижат и омаловажат во неговите очи и во очите на неговото семејство. Соодветно на тоа и тој бил подложен на **понижувачко постапување**.

Заклучок: **повреда на членот 3 од ЕКЧП (понижувачко постапување)** (едногласно).

26. Портман против Швајцарија (Portmann v. Switzerland), пресуда од 11.10.2011

После неговото бегство од затвор во февруари 1999 година и по извршувањето на различни дела после тоа, жалителот бил уапсен во 19.45 часот на 10 март

1999 од полициски службеници. Во согласност со вообичаената процедура за апсење на потенцијално опасни поединци тој бил имобилизиран на земја со лисици и окови за нозе. Кога повторно се исправил на нозе повторно станал агресивен. За да се заштитат себе и да го спречат жалителот да се повреди полицајците му ја покриле главата со качулка. Тие му ја објасниле целта на мерката која тој не ја оспорил и внимавале да може нормално да диши. Кога пристигнале во најблиската полициска станица бил изнесен пред истражен судија. Полициските службеници потоа му ја извадиле качулката за да ја прочита и потпише својата изјава. Му дале упатство да погледне околу себе. Жалителот одбил да потпише и качулката му била вратена на главата. Тој бил однесен во ќелија и во 21.50 часот бил префрлен во друга полициска станица. Во тој момент му биле извадени качулката, лисиците и оковите. Со пресуда од март 2001 судот го осудил жалителот на десет години казна затвор која по жалбата била намалена на девет. Во април 2006 жалителот поднел жалба кај истражен судија дека тој бил подложен на нечовечно или понижувачко постапување согласно членот 3 од Конвенцијата во времето на апсење, трансфер и изнесување пред истражен судија. Истражниот судија одлучил дека немало случај. Последователно во 2006 година јавното обвинителство ја прогласил жалбата на жалителот за допуштена, иако ја поднел седум години после апсењето во прашање, но ја сметало за неоснована. Жалителот се жалел на ваквата одлука, но безуспешно.

Право - Член 3 (материјален аспект): Судот утврдил дека е изненадувачко дека жалителот ја поднел својата жалба повеќе од седум години после настаните. И покрај ваквото одлагање, домашните власти сепак ја разгледале, но ја отфрлиле во однос на основаноста. Тој факт не бил нерелевантен при оценување на влијанието што спорното постапување морало да го има врз жалителот: доколку било значително, тој најверојатно немал да чека толку долго пред да поднесе жалба. Исто така жалителот кој имал околу четириесет години во материјалното време не тврдел дека имал некакви посебни здравствени проблеми поради кои ќе му било потешко да ја издржи мерката.

Постапката што ја претрпел жалителот и трансферот биле со ограничено време и траеле околу два часа. Жалителот бил особено опасна личност од која полициските службеници требале да се заштитат. Оттука тие сметале дека е неопходно да му ја покријат главата со качулка и да искористат лисици и окови за да го спречат да избега или да се повреди себе или други. Судот одлучил дека мерките биле соодветни бидејќи биле применети како за да се намали слободата на движење на жалителот, така и за да се заштити анонимноста на инволвираните полициски службеници од можна одмазда. Качулката била придружена од неопходните безбедносни мерки. Жалителот не приговарал да ја носи качулката и потврдил, кога бил прашан од полициските службеници, дека можел нормално да дише. Последователно речиси без престанок го гледал полициски службеник во согласност со важечките правила. Што се однесува до тврдењата дека бил подложен на вистинско испитување од истражен судија дваесет или триесет минути после пристигнувањето во полициска станица и додека сè уште носел качулка, Судот утврдил дека таквото однесување, доколку било докажано не можело да се смета за компатибилно со членот 3. Меѓутоа Судот забележал дека во актуелниот случај времетраењето на

конфронтацијата меѓу жалителот и истражните судии претставувало прашање на спор меѓу странките. Несогласувањето било делумно заради фактот дека апсењето било во 1999 и задоцнетото поднесување кривична жалба од страна на жалителот само го отежнало деталното реконструирање на релевантните настани. Оттука, носењето на качулката, дури и во комбинација со лисици и окови, било ограничено на два часа, било проследено со соодветни безбедносни мерки и не претставувало обид за понижување или омаловажување на жалителот. Затоа не се сметало дека тоа ја достигнало тежината што се бара за да се активира членот 3.

Заклучок: **нема повреда на членот 3 од ЕКЧП** (6 гласа наспроти 1).

27. Акпинар против Турција (Akpinar v. Turkey), пресуда од 27.02.2007

Братот и синот на жалителите биле убиени во текот на вооружен судир меѓу припадниците на вооружена организација и безбедносните сили. Обдукциите покажале дека едното односно двете уши на починатите биле отсечени целосно или делумно. Властите сепак не презеле никакви истражни чекори во врска со околностите поврзани со смртта. Била започната истрага во врска со тврдењата на жалителите дека нивните роднини биле мачени пред смртта или дека нивните тела биле осакатени од безбедносните сили. Четворица жандарми биле обвинети за „навреда на труповите“. Помалку од две години после настаните, кривичните постапки биле суспендирани, со можност правосилна казна да се изрече доколку обвинетите бидат осудени за друго намерно дело во период од пет години.

Член 3 – Чин на осакатување: Ушите биле отсечени пред да се изврши обдукцијата. Пред обдукцијата телата биле исклучиво под владение на безбедносните сили. Оттука, осакатувањето на телата се случило додека биле во рацете на државните безбедносни сили. Во контекст на двата случаи во кои членови на безбедносните сили кои биле распоредени да се борат против тероризмот во Турција биле обвинети за осакатување на телата по смртта на жртвите (Akkum and Others and Kanlıbaş, judgments 2005, Case-Law Report / Information Note No. 73), Судот заклучил дека ушите им биле отсечени после смртта. Сепак, човечкиот квалитет исчезнува со смртта и забраната на несоодветното постапување не се однесува на телата и покрај суровоста на делата во прашање.

Заклучок: **нема повреда на членот 3 од ЕКЧП** (6 гласа наспроти 1).

Жалителите на кои им биле предадени осакатените тела: Како сестра и татко на починатите, тие можеле да тврдат дека биле жртви во рамки на значењето на членот 34, а страдањето што им било предизвикано како резултат на осакатувањето достигнало понижувачко постапување.

Заклучок: **повреда на членот 3 од ЕКЧП (нечовечно или понижувачко постапување)** во однос на самите жалители (едногласно).

28. Тастан против Турција (Tastan v. Turkey), пресуда од 4.03.2008

Жалителот бил обврзан да служи воен рок на 71 година. Бил повикан да служи воен рок и собран од жандармите и однесен во воениот центар за регрутирање. Лекарскиот преглед потврдил дека е способен за воена служба. Жалителот поминал еден месец обука за нови регрути. Тој бил присилен да учествува во

истите активности и физички вежби како 20-годишен регрут. Жалителот тврдел дека бил подложен на понижувачко постапување за време на неговата обука и бил цел на различни шеги. Бидејќи немал заби имал проблем да јаде во касарната. Исто така страдал од проблеми со срцето и белите дробови заради ниските температури кои паѓале до минус 30°C. Конечно, тврдел дека немал начин да комуницира со својот син во текот на целиот период додека го служел воениот рок. По воената обука жалителот бил префрлен во пешадиската бригада, каде што здравствената состојба му била влошена. Тој бил прегледан од лекар во две прилики и потоа примен во воената болница, од каде бил префрлен во друга болница, каде на 26 април 2000 тој конечно добил потврда дека бил ослободен од служење воен рок заради проблеми со срцето и возраста. Турската Влада тврдела дека во согласност со праксата што се следела во слични случаи, личното досие на жалителот во врска со неговата воена служба било уништено.

Право: Член 3 – Државата имала обврска да обезбеди можно објаснување за предизвикувањето на штета по физичкиот или менталниот интегритет на лицата кои биле под контрола на властите. Во овој случај тој услов не бил задоволен. Забележувајќи дека властите ја уништиле евиденцијата за воената служба на жалителот, Судот имал малку информации во свое владение освен изјавите на жалителот во врска со околностите во кои служел воен рок и како жалителот, кој говорел само курдски, можел да комуницира со лекарите и неговите надредени. Меѓутоа било неспорно утврдено дека жалителот, кој имал 71 година во материјалното време отслужил дел од воениот рок од 15 март до 26 април 2000 година, вклучително и еден месец обука. Иако тој не покажувал никакви посебни знаци на болест во времето кога бил повикан да служи воен рок, после еден месец присилна воена обука наменета за 20-годишни регрути тој бил примен во болница. Исто така турската Влада не упатила на никакви посебни мерки што биле преземени со цел да се олеснат, во конкретниот случај на жалителот, тешкотиите кои произлегуваат од воениот рок или воениот рок да го прилагодат на неговиот случај. Ниту пак посочиле дали имало некаков јавен интерес во неговото присилување да го служи воениот рок на таа возраст. Владата самата потврдиле со цел да ја нагласат одговорноста на жалителот во случајот, дека тој самиот требал да се пријави во регистарот за граѓански статус до 1986 година. Повикувањето на жалителот да служи воен рок и тоа што го држеле таму, како и тоа што го натерале да учествува во обука подготвена за многу помлади регрути било особено тешко искуство и влијаело на неговото достоинство. Тоа предизвикало страдање кое го надминувало она што секој маж би го искусил кога служел воен рок.

Заклучок: **повреда на членот 3 од ЕКЧП (понижувачко постапување)** (едногласно).

29. Вилнес и други против Норвешка (Vilnes and others v. Norway), пресуда од 5.12.2013

Жалителите биле поранешни нуркачи ангажирани во нуркачки операции, вклучително нуркање за тестирање во Северното море. Биле регрутирани од нуркачки компании кои ги користеле нафтените компании кои ја дупчеле Норвешката континентална плоча во т.н. „пионерски период“ од 1965 до 1990

година. Како резултат на нивните професионални активности тие страдале од штетни последици по нивното здравје што резултирало со инвалидитет. Тие добиле инвалидска пензија и *ex gratia* надоместок од државата; некои жалители добиле надоместок од други извори како што се нафтената компанија Статоил, која исплатила надоместок без разлика дали нуркачите биле ангажирани од неа. Жалителите покренале постапки против државата за надоместок по основ на занемарување, повреда на обврските на Норвешка согласно меѓународните инструменти за човекови права и строга одговорност. Врховниот суд утврдил дека државата не можела да се смета за одговорна во отсуство на доволно блиски врски меѓу државата и наводните штетни дејствија. Таа исто така не била одговорна согласно законот за одговорност на работодавецот со оглед на мерките преземени од властите да се обезбеди усвојување на релевантните безбедносни прописи поддржани од ефективно спроведување, инспекција и механизми за надзор. Врховниот суд исто така утврдил дека околностите на случајот не достигнале, меѓу другото, повреда на членовите 2, 3, 8 или 14 од Конвенцијата.

Право – Член 8 (обврска да се обезбеди жалителите да ги добијат основните информации кои ќе им овозможат да го проценат ризикот по нивното здравје и животи): Постоела голема веројатност дека здравјето на жалителите било значително влошено како резултат на декомпресиската болест, меѓу другите факти. Состојбата се претпоставува дека била предизвикана од употреба на пребрзи табели за декомпресија. Стандардизирани табели биле постигнати дури во 1990 година. Декомпресиската болест од тогаш многу ретко се случува. Оттука, ако се гледа наназад се чини дека е веројатно дека доколку властите интервенирале да го спречат користењето на табелите за брза декомпресија претходно, ќе можеле порано да го отстранат она што се чинело дека претставува главна причина за претераниот ризик по безбедноста и здравјето на жалителите.

Бидејќи клучниот проблем бил поврзан со долгорочните последици по човековото здравје од употребата на табелите, за да нема многу брзи промени во притисокот со потенцијални смртоносни последици, се чини дека било посоодветно проблемот да се реши од позиција на позитивните обврски на државата согласно членот 8. „Правото на јавноста на информации“ не треба да се ограничи на информации во врска со ризиците кои веќе биле материјализирани, туку треба да се вброи меѓу превентивните мерки што треба да се преземат, вклучително и во сферата на професионалниот ризик.

Табелите за декомпресија може соодветно да се сметаат за суштинска информација за нуркачите да ги проценат здравствените ризици. Затоа произлегло прашањето дали, со оглед на праксите поврзани со употребата на табелите за брза декомпресија, нуркачите ги добиле основните информации што им биле потребни за да можат да го оценат ризикот по нивното здравје и дали дале информирана согласност да преземат таков ризик.

Ниту Трудовата инспекција, ниту Управата за нафта не побарала од нуркачките компании да изработат табели за нуркање за да се оцени безбедноста пред да им се даде одобрение да спроведуваат одредени нуркачки операции. Нуркачките компании наводно имале малку отчетност пред властите и значителен период уживале голема ширина во изборот на табели за

декомпресија кои нуделе конкурентни предности за да им послужат на нивните бизнис интереси.

Проценката на она што би можело да се смета за оправдан ризик морала да се заснова на знаењето и перцепциите во тоа време. Било познато дека ненадејната промена во притисокот можела да има големи последици по телото, но се верувало дека од нуркањето немало некакви посериозни долгорочни последици кога немало декомпресиска болест. Научните истражувања во однос на ова прашање не само што барале значителни инвестиции, туку исто така тие биле сложени и траеле долго. Во исто време, доминантното гледиште било дека табелите за декомпресија содржеле информации кои биле суштински за проценка на ризикот за личното здравје при одредени нуркачки операции. Управата за нафта ги разгледала повеќето табели за нуркање кои постоеле и утврдила дека разликите меѓу најспорите и најбрзите табели биле вознемирувачки. Меѓутоа, значителен период поминал без властите да бараат од компаниите да бидат целосно отворени за табелите и се чини дека тие не ги информирале нуркачите за она што ги загрижувало во однос на разликите меѓу табелите или проблемите кои тие ги предизвикувале по здравјето и безбедноста.

Во контекст на улогата на властите во одобрувањето на операциите за нуркање и заштитата на безбедноста на нуркачите, и несигурноста и недостатокот на научен консензус во тоа време во врска со долгорочните ефекти од декомпресиската болест, морало да се побара многу внимателен пристап. Би било разумно за властите доколку презеле мерки на внимателност во насока да се обезбеди компаниите да покажат целосна транспарентност во однос на табелите за нуркање и нуркачите да добиеле информации за разликите меѓу табелите и за она што ги загрижувало во врска со нивната безбедност и здравје што им биле потребни за да можат да ги оценат ризиците и да дадат информирана согласност. Фактот дека овие чекори не биле преземени значело дека тужената држава не ја исполнила својата обврска да го обезбеди правото на жалителите на почитување на нивниот приватен живот.

Заклучок: повреда на членот 8 од ЕКЧП (пет гласа наспроти два) и нема повреда на членот 3 од ЕКЧП (едногласно).

30. Иванчек против Полска (Iwanczuk v. Poland), пресуда од 15.11.2000

Жалителот, лице лишено од слобода, побарало дозвола да гласа на парламентарните избори, бидејќи постоеле услови за гласање за затворениците во затворот каде што бил држен. Тој бил однесен во стражарската соба, каде што група од четворица стражари му кажале дека за да му биде дозволено да гласа морал да се соблече и да му биде извршен претрес. Жалителот се соблекол, освен долната облека на што стражарите му се смееле, разменувае забелешки исмејувајќи го неговото тело и вербално го малтретирале. Му било наредено да се соблече целосно гол, но тој одбил и тогаш бил вратен назад во ќелијата без да му биде дозволено да гласа.

Судот утврдил дека постоел сомнеж дали остварувањето на правото да гласаат на парламентарните избори лица кои биле во притвор требало да подложи на какви било посебни услови освен оние што се предвидени од вообичаените услови поврзани со безбедноста во затворот. Во секој случај, Судот не

прифатил дека било оправдано дека таквите услови требале да вклучуваат и наредба за соблекување пред група затворски стражари. Судот понатаму ги зел во предвид личноста на жалителот, неговото мирно однесување во текот на целиот негов престој во затворот, фактот дека не бил обвинет за насилно кривични дело и дека тој немал претходни кривични дела и дека немало причини за страв дека можел да се однесува насилно. Во контекст на личноста на жалителот и сите други околности на случајот, никакви обврзувачки причини не биле наведени за да се утврди дека наредбата да се соблече гол пред затворските чувари била неопходна за да се оправда со безбедносни причини. Дополнително, иако претресите со соблекување може да се неопходни во одредени околности за да се обезбеди безбедност во затворите, тие требале да се спроведуваат на соодветен начин. Затворските стражари вербално го малтретирале и исмејувале жалителот; однесување наменето да предизвика чувство на пониженост и инфериорност кои според гледиштето на Судот покажале отсуство на почит за неговото човечко достоинство. Со оглед на недостатокот на убедливо оправдување за постапувањето со жалителот и дека тој сакал да го оствари своето право да гласа во рамките на ангажманите за затворените лица, Судот утврдил дека однесувањето со кое тој бил понижен и омаловажен достигнало **понижувачко постапување**.

Заклучок: **повреда на членот 3 од ЕКЧП (понижувачко постапување)** (шест гласа наспроти еден).

31. Ердоган Јагиз против Турција (Erdoğan Yağız v. Turkey), пресуда од 6.03.2007

Жалителот кој бил ангажиран како лекар од истанбулската полиција 15 години бил уапсен од полицијата на паркингот пред зградата каде што работел. Бил врзан со лисици јавно и после изложен со лисици пред неговото семејство и соседи додека се вршел претрес на неговиот дом и ординација. Потоа бил држен под надзор од полицијата во неговата ординација каде персоналот можел да го види врзан со лисици, но не бил информиран за обвиненијата против него. Два дена после неговото ослободување психијатар му дијагностицирал дека страда од трауматска шок и му дал потврда дека не е способен да работи 20 дена. Неговото боледување било продолжено неколку пати на сметка на акутна депресија. Жалителот поднел жалба и бил информиран дека бил испрашан во врска со кривична истрага заради неговите врски со осомничени. Тој бил ослободен од неговите обврски до затворањето на кривичната истрага. Обвинителството ја прекинал истрагата против жалителот. Бил вратен на работа, но не можел да работи заради сериозни психосоматски симптоми. Се пензионирал порано заради здравствени проблеми и неколку пати бил на лекување во болница на невропсихијатрискиот оддел.

Право: Член 3 – Жалителот немал историја на психопатологија пред да биде уапсен и немало материјал во неговото досие кој би сугерирал постоење на психосоматска нестабилност. Тој детално го опишал понижувањето што го претрпел кога бил јавно изложен на погледи врзан со лисици на работното место пред персоналот и пациентите и во неговиот дом. Во неговиот случај може разумно да се претпостави дека имало лабава врска меѓу постапувањето во прашање и почетокот на психопатолошките проблеми, кои му биле

дијагностицирани два дена после неговото ослободување (наспроти *Raninen v. Finland*, 1997).

Последователните лекарски извештаи го потврдиле фактот дека жалителот претрпел сериозна траума по неговото апсење. Тој се почувствувал посебно понижен од изложеноста пред персоналот, кои биле негови пациенти. Неговата ментална состојба била неповратно повредена од целото тоа искушение.

Исто така, на датумот на неговото апсење жалителот не постоеле наводи врз основа на кои можело да постои страв за безбедноста и немало докази дека тој бил опасен по себе или за другите или дека извршил кривично дело или дела на самоуништување или насилство врз другите. Поконкретно Владата не понудила никакво објаснување за да ја оправда потребата за негово ставање во лисици во дадениот случај.

Како заклучок, фактот дека жалителот бил изложен пред јавноста врзан со лисици во времето на неговото апсење и за време на претресот имале намера кај него да предизвикаат чувство на страв, непријатност и инфериорност кои ќе доведеле до негово понижување и омаловажување и можно кршење на неговиот морален отпор. Во дадените околности на случајот, обврската за носење лисици претставувало понижувачко постапување.

Заклучок: повреда на членот 3 од ЕКЧП (понижувачко постапување)
(едногласно).

32. Линдстром и Масели против Финска (*Lindstrom and Masseli v. Finland*), пресуда од 14.01.2014

Во 2004 година жалителите кои издржувале затворска казна биле ставени во изолација (првиот жалител во времетраење од три дена, вториот седум) бидејќи биле осомничени за обид да прошверцуваат дрога во затворот. Додека биле во изолација биле присилени да носат комбинезон кој им го покривал телото од вратот до стапалата и бил „херметички затворен“ од затворскиот персонал со пластични ленти. Тие не можеле самите да ги соблечат комбинезоните или да ги вовлечат рацете внатре во ракавите. Жалителите тврделе дека имало случаи кога биле присилени да вршат нужда во комбинезоните, бидејќи затворските стражари не можеле да ги однесат до тоалетот кој бил под надзор доволно брзо, и дека не им било дозволено после тоа да се пресоблечат или да се измијат во текот на целиот период додека биле во изолација. Како резултат страдале од кожни проблеми. Во 2005 година жалителите го пријавиле случајот во полиција и властите покренале обвинение против директорот на затворот и двајца наредени од затворското обезбедување. Меѓутоа, во 2007 окружниот суд ги отфрлил сите обвиненија во пресуда која била потврдена од апелација.

Право – Член 3: Одржувањето на редот и безбедноста во затворите и гарантирањето на благосостојбата за затворениците може да претставува соодветна основа за воведување систем на затворени комбинезони додека затворениците се држат во изолација. Исто така, мерките биле дизајнирани за да се заштити здравјето на затворениците и немало намера да понижат. Сепак таквата пракса можела да се оцени поинаку доколку истата довела, во конкретните околности, до ситуација спротивна на членот 3. Во овој случај, домашните судови утврдиле дека целта не била затворениците да вршат нужда

во комбинезоните и дека немало докази дека стражарите го одолговлекувале својот одговор на повиците на жалителите да одат во тоалет. Ниту пак било покажано дека жалителите немале соодветна можност да се измијат секогаш кога било потребно или да продолжат да носат валкани комбинезони. Тие не успеале да обезбедат докази за да докажат дека пластичните ленти им предизвикале иритација на кожата на зглобовите или дека комбинезоните им предизвикале алергиска реакција. Судот не бил тој што требал повторно да ја испита валидноста на проценката на фактите на домашните судови. Исто така, онаму каде што немало убедливи безбедносни потреби, праксата на употреба на затворени комбинезони за време на релативно краткиот период на изолација не можело, само по себе да го достигне прагот на членот 3. Ова особено било така во случајот на жалителите, со оглед дека не можеле да обезбедат докази во поткрепа на нивните тврдења во врска со можните елементи на понижување во постапувањето.

Заклучок: **повреда на членот 3 од ЕКЧП** (пет гласа наспроти два).

33. Чембер против Русија (Chemberv v. Russia), пресуда од 3.07.2008

Додека служел воен рок жалителот кој бил ослободен од физичките вежби и вежби на одделението заради познатиот проблем со коленото за кое добивал лекови, се наоѓал во група на војници на кои им било наредено да направат 350 склекови со клекнување како казна затоа што не ја исчистиле касарната како што треба. Тој за време на вежбата се онесвестил и бил однесен во болница. Подоцна му била дијагностицирана повреда на 'рбетот, бил ослободен од служење на воениот рок заради здравствени причини и бил класифициран дека страдал од втор степен на инвалидитет. Повеќе не може да оди убаво. По истрагата, обвинителството одлучило да не покрене кривична постапка против офицерите кои биле одговорни заради недостаток на докази за прекршокот. Барањето за отштета од страна на жалителот во граѓанскиот суд било отфрлено бидејќи немало одлука за вина во кривична постапка. Во меѓувреме, мајката на жалителот се жалела кај повисок воен обвинител на одлуката да не се покрене кривична постапка, но тој одбил да ја разгледа нејзината жалба сè додека граѓанскиот суд не ги врател документите. Но жалителот повеќе не добил никакви информации од таму.

Право: Член 3 – Материјалниот аспект: Иако напорната физичка вежба може да биде дел од воената дисциплина, таа не треба да го загрози здравјето и благосостојбата на регрутите или да го повреди нивното достоинство. Жалителот бил присилен на физичка вежба до точка на онесвестување и повредата што ја претрпел како резултат на тоа имала долгорочна штета по неговото здравје. Иако бил во целост свесен за специфичните здравствени проблеми на жалителот и неговото ослободување од физички вежби и вежби на одделението, неговите командири го присилиле да прави вежба која точно ќе ги оптоварела неговите колена и 'рбет. Сериозноста на таа казна не можела да се оправда со никаква дисциплинска или воена неопходност. Казната оттука било намерно пресметана да му предизвика на жалителот интензивно физичко страдање, кое достигнало **нечовечно казнување**.

Заклучок: **повреда на членот 3 од ЕКЧП (понижувачко постапување)** (едногласно).

34. Валасинас против Литванија (Valasinas v. Lithuania), пресуда од 24.07.2001

Жалителот се жалел на општите услови во затворот каде издржувал 9 годишна казна. Тој исто така се жалел на претресот на телото после посетата од роднина: жалителот тврдел дека бил обврзан да се соблече гол во присуство на жена, затворски службеник, со цел да биде понижен; му било наредено да клекне, а неговите сексуални органи и храната што ја добил од посетителот биле проверувани од стражари кои не носеле ракавици. Исто така жалителот се жалел на виктимизација од затворската администрација преку дисциплински казни за неговите легитимни активности како бранител на правата на затворениците за што немало соодветна ревизија.

Заклучок: **нема повреда на членот 3 од ЕКЧП** што се однесува до општите услови на затворот (едногласно).

Што се однесува до претресот на телото на жалителот, Судот сметал, иако претресот со соблекување може да е неопходен во одредени случаи за да се обезбеди безбедноста во затворот или да се спречи неред или кривично дело, но тој мора да биде спроведен на соодветен начин. Според мислењето на Судот начинот на кој одреден претрес бил спроведен покажува чист недостаток на почитување на жалителот и ефективно намалување на неговото човечко достоинство.

Заклучок: **повреда на членот 3 од ЕКЧП (понижувачко постапување)** во врска со претресот на телото (едногласно).

Што се однесува до виктимизацијата на жалителот, Судот утврдил дека жалителот не бил виктимизиран заради изразување на своите гледишта или остварување на своите легитимни права и слободи. Судот сметал дека дисциплинските казни изречени против жалителот не биле своеволни, биле подложени на соодветно разгледување од страна на затворската администрација и народниот правобранител, и не достигнале постапување спротивно на членот 3 од Конвенцијата.

Заклучок: **нема повреда на членот 3 од ЕКЧП** што се однесува до виктимизацијата (едногласно).

35. Станев против Бугарија (Stanev v. Bulgaria), пресуда од 17.01.2012 [ГСС]

Во 2000, по барање на двајца роднини на жалителот, судот го прогласил за делумно деловно неспособен, врз основа на тоа што тој страдал од шизофренија. Во 2002 жалителот бил ставен под делумно старателство против своја волја и бил примен во социјална установа за грижа за лица со ментални нарушувања, во близина на едно село на оддалечена планинска локација. По своите официјални посети во 2003 и 2004, Европскиот комитет за спречување на тортура и нечовечно или понижувачко постапување или казнување (КСТ) заклучил дека условите во установата можеле да се сметаат дека достигнувале ниво на нечовечно и понижувачко постапување. Во 2004 и 2005 жалителот, преку својот адвокат, побарал од јавниот обвинител и градоначалникот да поведат постапка за негово ослободување од делумното старателство, но неговите барања биле одбиени. И неговиот старател одбил да постапи така, сметајќи дека установата за социјална грижа за него била најсоодветното место

за живеење, бидејќи тој немал средства за самостоен живот. Во 2006, по иницијатива на неговиот адвокат, жалителот бил прегледан од независен психијатар, кој заклучил дека дијагнозата шизофренија била неточна, но дека жалителот имал тенденција на прекумерно консумирање алкохол, а симптомите на двете состојби можеле да се мешаат, така што тој бил способен за реинтеграција во општеството, а дека неговиот престој во установата за социјална заштита бил многу штетен по неговото здравје.

Член 3: Членот 3 забранува нечовечно и понижувачко постапување на секој за кој се грижат властите, било ова да вклучува притвор во контекст на кривичните постапки или прием во институција со цел да се заштити животот или здравјето на засегнатото лице. Храната во домовите за социјална грижа била недоволна и по количество и по квалитет. Зградата била несоодветно загреана и во зима жалителот морал да спие со палто. Тој можел да се тушира еднаш неделно во нехигиенска и руинирана бања. Тоалетите биле во ужасна состојба и пристапот до нив бил опасен според наодите на КСТ. Конечно, домот не им ја враќал облеката на истите луѓе после перењето, поради што лесно било да се појави чувство на инфериорност кај испитаниците. Жалителот бил изложен на сите горе споменати услови за значителен период од приближно седум години (меѓу 2002 и 2009, кога зградата каде што живеел била реновирана). КСТ заклучиле дека после посетата на домот, условите за живеење таму во релевантното време можело да се каже дека достигнале **нечовечно и понижувачко постапување**. И покрај тоа што биле свесни за тие наоди, за време на периодот од 2002 до 2009 бугарската Влада не направила ништо по нивните наоди во насока на затворање на установата. Недостатокот на финансиски ресурси цитирани од Владата не бил релевантен аргумент за да се оправда држењето на жалителот во опишаните животни услови.

Заклучок: **повреда на членот 3 од ЕКЧП (нечовечно или понижувачко постапување)** (едногласно).

36. Петјо Петков против Бугарија (Petyo Petkov v. Bulgaria), пресуда од 7 јануари 2010

Откако бил уапсен од полицијата под сомнеж дека извршил напад со сулфурна киселина, жалителот бил обвинет и притворен додека го чекал судењето. Од мај 2002, со наредба на окружниот обвинител од него се барало да носи плетена качулка со дупки за очите секогаш кога ќе ја напуштел ќелијата, на пример кога се движел низ затворот или надвор од затворот, на рочиштата или кога примал посети. Тој се жалел но без успех. Во 2003 тој се жалел до окружниот суд мерката да му биде укината. Со оглед на времетраењето на примената на мерката, судот наредил да биде укината по крајот на претресот во мај 2003 г. Сепак полициските службеници продолжиле да го тераат жалителот да ја носи плетената качулка надвор од судницата. Во јуни 2003 г. жалителот бил ослободен.

Право – Член 3: Обврска да се носи плетена качулка – Жалителот бил присилен да го крие лицето со плетена качулка секогаш кога ја напуштал ќелијата во период од една година и еден месец. Оваа мерка која влијаела на физичкиот идентитет на жалителот и која се применувала толку долго време, неизбежно

имала длабоко психолошко влијание врз него. Ниедна одредба од домашното право изречно не ја дозволувала мерката. Жалителот бил свесен за тој факт, со оглед дека го изнел пред окружниот суд и оттука почувствувал дека со него властите постапувале своеволно. Што се однесува до тоа дали мерката била неопходна во контекст на широко распространата медиумска покориеност на судењето на жалителот и со оглед на природата и сериозноста на делото за кое бил обвинет и постоењето посебна кривична истрага на слично дело, загриженоста да се обезбеди безбедноста на самиот жалител и да се избегне загрозување на двете кривични истраги за него не се чинело неосновано. Особено потребата да се сочува анонимноста на жалителот можела да ја оправда употребата на плетена качулка за време на неговите појавувања во јавноста додека бил придружуван до судницата. Меѓутоа примената на таа мерка не била оправдана за време на неговите движења во рамки на затворската установа во деловите каде што се среќавал со роднините и адвокатите. Слично на тоа анонимноста на жалителот додека неговиот случај се разгледувал од судовите можела да биде сочувана со одржување на претрес во затворена судница или со ограничување на присуството на телевизиските камери или фотографска опрема за време на претресот. Меѓутоа, и покрај постојаното жалење од страна на жалителот, државните власти се чини не размислиле дали можеби е соодветно да се направат такви аранжмани со кои ќе се олесни неговата ситуација, а ова секако ги влошило неговите чувства на фрустрација и беспомошност. Конечно, континуираното своеволно однесување на полициските службеници да се скрие лицето на жалителот надвор од судницата и покрај одлуката на окружниот суд можело од него да се сфати како еден облик на казна. Овој казнив елемент кај него поттикнал чувства на нервоза, беспомошност и инфериорност, кои можеле да го понижат или да ја намалат неговата самодоверба. Соодветно на тоа, со оглед на времетраењето и природата на неговата примена, недостатокот на правна основа, неговата своеволност и казнив карактер, психолошките ефекти на мерката во прашање го надминале прагот на сериозност што се барал за членот 3 да биде применет и жалителот бил подложен на **понижувачко постапување**.

Заклучок: **повреда на членот 3 од ЕКЧП (понижувачко постапување)** (шест гласа наспроти еден).

37. Аслани, пресуда од 10 декември 2015

Земајќи ги тврдењата на жалителот, за третманот на кој бил изложен за време на сослушувањето во полициската станица, како утврдени "вон секако разумно сомнение", Судот констатирал дека жалителот се здобил со скршеница на носот и модринки на лицето поради употреба на "груба сила". Овие повреди биле опишани во медицинската документација како физичка повреда, која на жалителот му причинила физичка болка, страв, голема вознемиреност и душевно страдање.

Заклучок: **повреда на членот 3 (нечовечно и понижувачко постапување)**.

38. Илиевска, пресуда од 7 мај 2015

Поради постоењето на медицински докажен материјал, со кој се потврди

постоењето на хематоми на зглобовите и во услови на отсуството на објаснување за таквите повреди, Судот прифати дека жалителката била врзана со лисици. При анализирањето дали врзувањето со лисици било оправдано, Судот зел предвид дека: жалителката имала епизода на душевно растројство, со што полициските службеници биле запознаени; дека таа за време на трансферот се наоѓала под надлежност на полицијата; била ранлива поради нејзината психичка состојба и специфичните здравствени потреби; и дека била физички слаба по неодамнешната операција од рак и поради хемотерапијата. Во контекст на тврдењето, дека врзувањето со лисици, било со цел да се спречи таа самата да се повреди, со оглед на склоноста кон самоповредување, Судот ги зел предвид можностите за поблаги мерки на претпазливост. Врзувањето на пациентот со лисици, за време на нејзиниот трансфер до психијатриската болница, едногласно, било оценето како понижувачко.

Заклучок: повреда на членот 3 – понижувачко постапување.

39. Китановски против РМ, пресуда од 22 јануари 2015

Само во исклучителни околности, дејствијата на овластените службени лица кои не довеле до смртна последица, може да упатуваат на повреда на членот 2 од Конвенцијата, кој го гарантира правото на живот. Вообичаено, ваквите фактички околности се разгледуваат од аспект на членот 3 на Конвенцијата. Сепак, степенот и видот на применетата сила, намерата или целта поради која била употребена, се релевантни фактори во проценката, дали во определен случај, кога дејствијата на службените лица кои имале за последица физички повреди, но не и смрт, важат гаранциите од членот 2 од Конвенцијата. Отсуството на смртна последица не исклучува примена на членот 2, кој освен намерното лишување од живот, ги опфаќа и ситуациите на дозволена примена на сила, која може да има за последица ненамерно лишување од живот. Судот заклучи, имајќи го предвид степенот и видот на употребената сила, дека жалителот бил изложен на постапување кое можело да го доведе во опасност неговиот живот, независно од тоа што тој сепак преживеал; па оттаму дека во случајот, а во однос на отворањето оган врз возилото, применлив е членот 2 од Конвенцијата. Применувајќи го тестот на „апсолутна неопходност“ за целите од членот 2 § 2 (а), (б) и (в) од Конвенцијата, во однос на употребата на сила која може да има за последица одземање на нечиј живот, Судот утврди повреда на материјалниот аспект на членот 2 и заклучи дека во околностите, употребата на потенцијално живото-загрозувачка сила кон жалителот, не била апсолутно нужна; особено што: за него не постоело сомнение дека е сторител на кривично дело поради што би постоела опасност од негово бегство, немало докази дека загрозил човечки живот или дека бил вооружен или опасен, а на пукањето од страна на припадниците на специјалната единица „Алфи“ не му претходело никакво вербално предупредување, ниту предупредувачки истрел, како што тоа го налага домашното и меѓународното право.

Заклучок: повреда на членот 2 (право на живот) поради неоправдана употреба на потенцијално живото-загрозувачка сила.

Во отсуство на докази дека примената на сила, откако возилото било запрено и при лишувањето од слобода на жалителот, била апсолутно неопходна, а имајќи го предвид однесувањето на жалителот и фактот дека спорните факти никогаш

не биле предмет на оценка од страна на домашните судови, Судот донесе заклучок дека во случајот постои повреда на членот 3 од Конвенцијата во однос на постапувањето со жалителот при неговото лишување од слобода.

Заклучок: Повреда на членот 3 – понижувачко однесување.

40. Хајрулаху, пресуда од 29 октомври 2015

Судот заклучил дека, верзијата на настаните презентирана од жалителот, била доволно уверлива и дека неговите наводи за држење во изолација на непозната локација во период од 3 дена, за време на што бил тепан, заплашуван, малтретиран и испрашуван, во врска со инцидент кој претходно се случил со цел да се изнуди признание, а сето тоа во организација на безбедносните служби, биле утврдени „вон секакво разумно сомнение“. Судот утврдил дека третманот на кој бил изложен жалителот (поголем број на полициски службеници го грабнале во близина на неговата кука; бил насилно ставен во кола, покриен со качулка и одведен на непозната локација каде бил држен 3 дена; бил испрашуван во врска со инцидентот од страна на униформирани лица кои носеле маски и луѓе во цивилна облека; бил тепан со пластично шише и гумена цевка по целото тело, во неколку наврати бил држен под вода во базен додека неговите раце и нозе биле врзани со лисици, бил заплашуван со куче), делувал застрашувачки и со неизвесност во однос на неговата судбина, што предизвикало емоционален и психички стрес, постојана состојба на вознемиреност, но и значителна психичка болка, страв, агонија и психичко страдање.

Заклучок: повреда на членот 3 – мачење.

41. В.В.Г., одлука од 20 јануари 2015

Иако, Судот не можеше да исклучи дека гинеколошкиот преглед на жалителката, а за целите на изготвување на медицинско вештачење за евентуалните повреди со кои се здобила во текот на породувањето, предизвикал негативни чувства, сепак дојде до заклучок дека таквите чувства не го достигнале минималното ниво на суровост неопходно согласно членот 3 од Конвенцијата.

Заклучок: не е постигнат минимумот ниво на суровост согласно член 3.

42. Сашо Горгиев, пресуда од 19 април 2012

За применливоста на членот 2 од Конвенцијата, во околностите на случајот и покрај отсуство на смртна последица, исто како погоре, во случајот на *Китановски* (види 39. погоре). Инцидентот се случил во тек на работното време на полицискиот службеник, кога тој требало да биде на должност. Тој заминал од работното место, без одобрување и во алкохолизирана состојба, но бил во униформа и го застрелал жалителот со своето службено оружје. Иако државата објективно не можела да го предвиди однесувањето на полицискиот службеник, таа имала должност да воспостави и да применува систем на соодветни и делотворни заштитни механизми, за да спречи нејзините овластени лица, особено привремено мобилизираните резервисти, да го злоупотребуваат оружјето што им е ставено на располагање во контекст на нивните службени должности.

Заклучок: повреда на членот 2 од Конвенцијата.

Единица III – Товар на докажување

 1 час

Претставете го стандардот за докажување што се бара за да се утврди повредата на членот 3 од ЕКЧП.

Идентификувајте ја ситуацијата на *prima facie* тврдења за мачење.

Согледајте ја тежината на меѓународните извештаи при оценувањето на наводите за мачење.

Применете ги стандардите во ситуации од реалниот живот

Чекор 1 - Стандардот за докажување

 15 минути

Хартија за флипчарт / табла, маркери

Бура на идеи и предавање

Замолете ги слушателите да нафрлат идеи за стандардот на докажување кој се применува за забраната на мачење.

За да се стимулираат идеите, замолете ги да размислат за стандардите на докажување кои се применуваат во нивниот домашен правен систем. Немојте да заборавите да ги замолите да ги елаборираат поимите што се наведуваат, стимулирајќи ги слушателите со прашања (односно што значи вон разумно сомнение? Дали може да се употреби презумпцијата на факт? Во која мера? Дали можат да се користат заклучоци? Под кои услови? Дали однесувањето на странките е релевантно кога се собираат доказите? На пример што ако една од странките не ги даде материјалните докази што тие очигледно ги поседуваат? Кои се другите можни извори на докази коишто можат да се искористат?).

Забележете ги клучните зборови и резимеа без да коментирате.

Флипчартот нека биде на место од каде сите можат да го гледаат (поставете го на ногарките или закачете го на сид) во текот на целата дискусија за сценаријата што следат.

Чекор 2 – Повреди додека лицето е лишено од слобода

 45 минути

Отпечатен материјал за делење, ППТ (слајдови од 13 до 18)

Снежни топки

Поделете го печатениот материјал. Замовете ги слушателите да го прочитаат случајот сами за себе фокусирајќи се врз доказите што се обезбедени и прашајте ги дали prima facie фактите на случајот обелоденуваат повреда на членот 3 од ЕКЧП. После 15 минути, замолете ги слушателите да ги споделат своите размислувања со лицето кое седи до нив. Завршете со дискусија во пленарен состав после што ќе следи решението на случајот од ЕСЧП.

Отпечатен материјал за делење

Лабите против Италија (Labita v. Italy)

1. Жалителот (во понатамошниот текст Л.) бил лишен од слобода на 21 април 1992, по налог од надлежниот суд, а во контекст на истрага против 46 лица. Тој бил осомничен за учество во организирана криминална група.
2. Тој најпрво бил задржан во притвор во затворот во Палермо, каде поминал триесет и пет дена во изолација. На 20 јули 1992, бил префрлен во затвор на островот Пјаноза со уште 54 други лица, каде останал сè до 29 јануари 1993. Л. континуирано, во неколку наврати неуспешно се жалел по решението за притвор, а барал и замена на мерката притвор со поблага мерка.

Спорното постапување и исходот од спроведената постапка

3. На 2 октомври 1993 пред истражниот судија, Л. заедно со други затвореници се пожалил дека во текот на првиот месец поминат во притвор во затворот на Пјаноза, бил изложен на постапување спротивно на членот 3 од Конвенцијата. Тој тврдел дека бил изложен на мачење на разни начини, кои се опишани подолу, особено во периодот помеѓу јули и октомври 1992 година, по што подоцна состојбата се подобрила.
4. Л. тврдел дека бил редовно тепан поради што во една прилика го повредил палецот; бил тепан со палка; му ги гмечеле тестисите (практика за која Л. тврдел дека била систематски применувана); со него лошо се постапувало и во други прилики, така откако подот во ходниците ќе бил направен лизгав, затворениците биле присилувани да трчаат по лизгавиот под помеѓу два реда на стражари, оние кои ќе се лизнеле, биле тепани од страна на стражарите; во една прилика Л. бил претепан и му бил скинат џемперот, по што протестирал, а стражарот му наредил да замолчи, му се обратил со вулгарни зборови, а потоа го удрил, притоа оштетувајќи му ги очилата и еден вештачки заб; кон него грубо се постапувало и во други ситуации; често бил изложуван на телесен претрес за време на туширањето, долго морал да чека за да биде примен од

лекар, а при самиот преглед рацете му останувале врзани со лисици. Затворениците биле загрозени од стражарите од различни последици доколку отворено зборуваат за тоа како се постапува со нив; во присуство на стражарите, затворениците морале главата да ја држат наведната, погледот да им биде прикован за подот, во знак на почитување, да бидат тивки и да стојат во став мирно. Конечно Л. се жалел на условите во кои бил превезуван од затворот до судот заради присуство на рочиштата и обратно.

5. Истражниот судија го известил за наводите надлежниот јавен обвинител, кој пред да ја запре постапката поради неможност да се идентификуваат сторителите, наредил сослушување на Л., при што тој ги потврдил своите наводи, ја добил на увид медицинската документација на Л., и организирал препознавање на начин што Л. добил фотокопија од слики од 262 затворски стражари. Л. не бил во можност да изврши препознавање. Тоа го образложил со фактот, дека станувало збор за фотокопии, фотокопиите биле направени од фотографии, кои биле направени пред критичниот период и додал дека не би имал проблем да ги препознае сторителите доколку ги сретне во живо.

Медицинска документација

6. Според медицинската документација на затворот Пјаноза, по пристигнувањето во овој затвор, Л. бил во добра здравствена состојба; на 9 септември 1992, Л. се пожалил на проблеми со вештачкиот заб, а затворскиот лекар го упатил на преглед кај стоматолог; во април 1993 било поднесено барање за преглед кај стоматолог, за фиксирање на расклатениот вештачки заб; на 10 август 1993 медицинската служба на затворот Пјаноза побарала да се направи рендгенска снимка и преглед кај ортопед, поради тоа што Л. се пожалил на болки во колената; по извршените тестови, на 22 септември 1993, ортопедот констатирал дека Л. има проблем со колената, но во здравствениот картон нема податоци за тоа од каква природа биле тие проблеми; стоматологот на 17 март 1994 навел дека вештачкиот заб е потполно скршен и дека е потребно да се поправи; во извештајот од 24 март 1995 било наведено дека постои калцификација на зглобот на коленото; на 3 април 1996 на Л. му било извршено снимање кое покажало присуство на две мали рани, кои настанале како резултат на трауматски повреди на горниот, надворешен дел на коленото; извештај од 20 март 1996 година сведочел за психолошки нарушување (астенија, состојба на збунетост, депресија) кои започнале три години порано.

Извештај на судијата задолжен за извршување на санкциите

7. Судијата, кој бил задолжен за извршување на пресудата, на 5 септември 1992, пратил извештај до министерот за правда за условите кои владеат во затворот Пјаноза, а по извршениот надзор во август 1992. Извештајот забележал кршење на правата на затворениците, кои се повторувале и бројни инциденти на нечовечно постапување, а особено биле забележани лоши хигиенски услови, потполна блокада на преписките на затворениците, примери кога затвореници биле терани да трчаат низ дворот ради рекреација додека

биле тепани со пендреци по нозете; тепање со палки, други форми на нечовечно постапување (на пример, еден затвореник наводно бил натеран целосно да се соблече и да прави склекови пред да биде подложен на ректално пребарување кое било потполно непотребно. Извештајот укажувал и на други слични инциденти, но и на подобрување на ситуацијата во последно време, како резултат на мерките, кои биле преземени против затворските чувари.

Други релевантни информации и настани

8. Бидејќи почнале да кружат информации и новинарски извештаи за тоа дека затвореници во затворот Пјаноза се изложени на насилство, надлежниот јавен обвинител поминал еден ден на островот и ги известил медиумите дека не открил ништо што би можело да ги потврди тие тврдења.

9. На 30 јули 1992, инспекторите од затворската служба го известиле Министерството за правда, дека според информациите добиени од доверливи извори, имало сериозни инциденти на мачење на затвореници во затворот Пјаноза. Извештајот посебно се осврнал на еден инцидент, кога еден хендикепиран затвореник бил доведен во затвор со количка со едно тркало, додека чуварите му се потсмеваа и уште еден случај кога затвореник бил теран да клечи пред свеќа.

10. Во една службена преписка до министерот за правда од 12 октомври 1992, Управата за извршување на санкции, условите споменати во извештајот на судијата за извршување на санкциите (види горе) биле објаснети со практичните проблеми настанати како последица на итното префрлање на 55 затвореници во затворот Пјаноза, ноќта помеѓу 19 и 20 јули 1992, како и со градежните работи кои се одвивале во затворот.

11. На 28 октомври 1992, посебно именуваната експертска група во својот извештај утврдила, врз основа на информациите добиени од затвореници во затворот кои биле сослушани, дека обвиненијата за мачење се потполно неосновани, освен во случајот кога хендикепираниот затвореник бил возен во количка со едно тркало, што се случило поради недостаток од инвалидски колички во затворот.

12. Во еден допис од 12 декември 1996 година, претседателот на еден од судовите за извршување на санкциите истакнал дека Владата, која тогаш била на власт, наредила или толерирала инциденти, кои се случиле во затворот Пјаноза. Тој, исто така изнел мислење дека тврдењата на Л. во поглед на условите во текот на трансферот, биле во целост веродостојни и дека префрлувањето на затворениците во затворот на Пјаноза се одвивало со користење на сомнителни и неоправдани методи, чија вистинска причина била застрашување на затворениците. Тој исто така истакнал дека во крилото на затворот Пјаноза, под зголемен степен на обезбедување, работеле затворски чувари од други затвори кои не поминале никаков процес на селекција и на кои им била дадена „carte blanche“, што било причина за злоупотреби и нерегуларности во управувањето со тоа крило.

Решение

Во случајот Лабита против Италија, пресуда на Големиот судски совет од 6 април 2000 година, немало никакви медицински докази во поткрепа на неговите тврдења. Немало никакви докази дека не му бил даден пристап до лекар додека бил во затвор. Навистина, го прегледале затворските лекари во неколку прилики. Тој имал достап до адвокати и поднел неколку барања да биде ослободен. Првото тврдење на жалителот за малтретирање се случило околу шест месеци по неговото апсење. Судот сметал дека извештаите за несоодветното постапување во затворот биле премногу општи за да достигнат ниво на докази во случајот. Оттука, Судот утврдил дека немало повреда на членот 3.

Клучни поенти (ППТ слајдови од 13 до 18)

Генерално гледано, нема формална теорија за товарот на докажување и стандардите на докажување.

*Судот зазел пристап на слободна проценка на доказите што му биле на располагање, вклучително и прашањата разгледани како *motu proprio*.*

*Во пракса жалителите мора да изнесат *prima facie* поткрепа на попречувањето на неговото право и аргументирана основа за повреда.*

Жртвите не можат да бидат казнети кога немаат пристап до релевантните документи или информации во рацете на властите.

Самиот суд покажал волја да извлече заклучок од пропустот на државата да обезбеди докази во случаи кога жалителот бил лишен од слобода од властите. Јасно е кажано дека кога ќе се обезбедат докази кои сугерираат дека жртвата претрпела малтретирање додека била под надлежност на државните власти, товарот на докажување можел да се префрли на државата да обезбеди докази за да се покаже дека државата не била одговорна.

Во ситуации на лишување од слобода државата има обврска да обезбеди разумно објаснување за повредите.

Во врска со спорните фактички ситуации во случаи на наводи за повреда на членот 3 од ЕКЧП, Судот користел стандард на докажување вон разумно сомнение.

Меѓутоа тестот на разумно сомнение има дистинктивно (автономно) значење согласно Конвенцијата, па дури и кога се применува ужива флексибилна примена.

*Во врска со затворските услови, кога капацитетот за докажување на реалноста на ситуацијата е во рацете на властите, ЕЧП рекол дека ќе има ригорозна примена на принципот на *affirmanti incumbit probatio* обезбедувајќи им одреден простор за сомнеж за затворениците и бара од властите да ги побијат жалбите.*

*Дејствијата на жртвата исто така можат да бидат земени во предвид при оценката на степенот на товарот што го има државата да докаже дека примената на сила, која евентуално може да доведе до повреда на членот 3 од ЕЧП, била претерана (*Rehbock v Slovenia, Berlinski v. Poland*). КСТ или други извештаи за условите во затворите честопати се користат во поткрепа и поддршка на тврдењата на затворениците (*MSS v. Greece and Belgium*).*

Во однос на релевантните и гореспоменатите општи принципи развиени во праксата на Судот, а цитирани во домашни предметите види на пример *Аслани, пресуда од 10 декември 2015, § 71-81; Хајрулаху, пресуда од 29 октомври 2015, § 84 и 85; Андоновски, пресуда од 23 јули 2015, § 96; Китановски, пресуда од 22 јануари 2015, § 77; Трајкоски, пресуда од 7 февруари 2008, § 37; Јашар, пресуда од 15 февруари 2007, § 48 и Илиевска, пресуда од 7 мај 2015, § 41-44.*

Во праксата на Судот освен што може да се најдат релевантните општи принципи, може да се анализира и нивната примена од страна на Судот врз конкретни факти и околности.

Така, на пример, во случајот на *Сулејманов пресуда од 24 април 2008, § 40-46, Целадинов и други, пресуда од 10 април 2008, § 61-68, Јашар, пресуда од 15 февруари 2007, § 50-54 и Трајкоски, пресуда од 7 февруари 2008, §38-42*, во кои биле изнесени наводи за повреда на членот 3 во неговиот материјален аспект, поради различните верзии на настаните презентирани од странките во постапката пред Судот (од една страна жалителот и од другата страна Владата), поради неконзистентноста на доказите доставени до Судот или поради отсуство на доволно докази, Судот не успеал да утврди вон секакво разумно сомнение, дека жалителите во секој од наведените случаи, биле изложени на однесување спротивно на членот 3 од Конвенцијата.

Во случајот *Аслани, пресуда од 10 декември 2015, § 74-81*, Судот имајќи го предвид отсуството на какви било индикации дека жалителот пред да влезе во полициската станица имал некакви повреди, заклучи дека во случајот постојат *prima facie* докази во поткрепа на наводите на жалителот и неговата верзија на настаните (покрај деталниот и конзистентен опис на релевантните околности во однос на местото, времето и третманот на кој било изложен, кој го понудил жалителот во текот на целокупната домашна постапка, Судот утврди и други докази кој ја поткрепуваат неговата верзија на настаните). Дополнително, имајќи предвид дека Владата одрекувала дека повредите биле нанесени во полициската станица, од една страна, и од друга страна,

поради отсуството на домашна одлука со која би се утврдило и решило ова прашање, Судот одлучи товарот на докажување да го префрли од жалителот на државата. Државата не успеа да обезбеди задоволително и убедливо објаснување за потеклото на повредите на жалителот, констатирани во медицинската документација како и за околностите во кои таквите повреди настанале. Од овие причини, Судот во случајот заклучи дека наводите на жалителот биле доволно убедливи и утврдени вон секакво разумно сомнение.

Во *Хајрулаху, пресуда од 29 октомври 2015, § 86-94*, Судот заклучи дека постојат *prima facie* докази во поткрепа на наводите на жалителот и неговата верзија на настаните. Покрај деталниот и конзистентен опис на релевантните околности во однос на местото, времето и третманот на кој бил изложен, презентирани од страна жалителот во текот на домашна постапка, Судот утврди и други докази кои ја поткрепуваат неговата верзија на настаните: Извештајот на Комитетот за спречување на тортура (КСТ), кој скоро идентично реферирал на случајот на жалителот; во периодот на случувањата, во јавноста веќе се дискутирало за пракса и случаи на полициско грабнување и држење надвор од официјалните места за лишување од слобода; слична фактичка состојба Судот претходно утврдил, вон секакво разумно сомнение во случајот на *Ел Масри*; причините поради кои жалителот бил, според официјалната документација лишен од слобода, а кои не се доведувале во врска со неговото учество во спорниот инцидент. Ваквите околности на случајот и медицинската документација му овозможиле на Судот, да заклучи дека постои разумно сомнение дека повредите можеле да бидат последица на однесувањето на службени лица. Дополнително, имајќи предвид дека Владата ги негираше тврдењата на жалителот за грабнувањето, држењето во изолација и мачењето на кое бил изложен, и од друга страна, и поради отсуството на каква било истрага од страна на домашните институции во однос на ваквите наводи на жалителот, Судот одлучил, товарот на докажување да го префрли од жалителот на државата. Државата не успеа да обезбеди задоволително и убедливо објаснување за потеклото на повредите на жалителот, констатирани во медицинската документација и за околностите во кои таквите повреди настанале. Од овие причини, Судот во случајот заклучил дека наводите на жалителот се доволно убедливи.

Во случајот на *Ѓоргиев, пресуда од 19 април 2012, § 73*, кој го допира прашањето за третманот на затворениците во македонските затвори, Судот поради отсуство на конзистентни докази, делумно како последица на отсуството на ефикасна истрага во случајот, не успеа да утврди вон секакво разумно сомнение дека надлежните органи на државата биле свесни пред инцидентот, дека бикот претставува ризик за физичкиот интегритет на жалителот, што било предмет на оценка во случајот.

Во *Илиевска, пресуда од 7 мај 2015, §49-53*, Владата во постапката пред Судот дал разумно и прифатливо објаснување за можниот начин на

настанување на дел од документираните повреди на жалителката (оние на грбот, stomакот и нозете), повикувајќи се на изјави кои иако биле дел од списите во домашниот предмет, не биле искористени ниту од обвинителството, ниту од домашните судови во постапката пред домашните институции. Судот и покрај фактот што овие изјави никогаш не биле тествани од домашните институции, одлучи истите да ги земе предвид при оценката на предметот. Врз основа на истите, дојде до заклучок дека не е во можност, за конкретниот дел од повредите (види погоре) да констатира вон секако разумно сомнение, дека истите биле нанесени од страна на полициските службеници при трансферот на жалителката со амбулантно возило до психијатриската болница во Скопје. Сепак, во услови кога Владата негираше дека жалителката при трансферот, била врзана со лисици на рацете, од една страна, а од друга страна, имајќи ги предвид документираните повреди на рачните зглобови, за кои државата не понуди разумно објаснување, Судот утврди дека наводите на жалителката, дека била врзана со лисици при трансферот, се доволно убедливи и утврдени вон секако разумно сомнение.

Во однос на оценката за тоа дали физичката сила применета во околностите на конкретен случај, била неопходна и пропорционална, во македонските предмети на Судот, *види Китановски, пресуда од 22 јануари 2015, § 78-80; Андоновски, пресуда од 23 јули 2015, § 97-103 и Илиевска, пресуда од 7 мај 2015, § 60-63.*

За правната сила, значењето и употребата на релевантните меѓународни извештаи при утврдувањето на фактичката состојба, *види Ел-Масри, пресуда на Големиот судски совет од 13 декември 2012 и Хајрулаху, пресуда од 29 октомври 2015, § 57- 61 и § 88.* За правната сила, значењето и употребата на извештаите продуцирани од страна на релевантни невладини организации *види во случајот Хајрулаху, § 62 .*

Единица IV - Материјалниот аспект на членот 3 од ЕКЧП: позитивни и негативни обврски

 3 часа

Набројте ги видовите обврски (позитивни и негативни) што произлегуваат од членот 3 од ЕКЧП.

Идентификувајте примери на такви обврски

Запознајте ги со Тестот Осман за да се утврди ширината на позитивните обврски.

Применете го Тестот Осман во реални ситуации

Чекор 1 - Дефиниции и примери

Пенкало и хартија, 2 флипчарта/табли и маркери, ППТ (слајдови 19 и 20)

30 минути

Снежни топки

Замолете ги слушателите да ги поделат листовите хартија на пола. Еден дел треба да биде означен со НЕГАТИВНИ ОБВРСКИ, а другиот со ПОЗИТИВНИ ОБВРСКИ.

На слушателите дајте им 5 минути да го пополнат секој дел со конкретни примери за тоа што претставуваат тие обврски (во врска со некое право или слобода). Побарајте од слушателите да ја споделат со лицето до нив својата листа и коментари за она што напишале (3-5 минути). После ова, со 2 подготвени листа за флипчарт, повикајте 2 слушатели да Ви помогнат со тоа што ќе ги запишат на нив примерите што ќе ги дадат останатите слушатели.

Коментирајте ги податоците што се внесени со појаснување што се мисли под изразување на негативни и позитивни обврски и информирајте ги слушателите дека процедуралните обврски (за кои постои веројатност дека се меѓу наведените) ќе бидат дискутирани во текот на следната сесија.

Клучни поенти (ППТ слајдови од 19 до 20)

Сè повеќе, правата се толкуваат на таков начин за да се наметнат позитивни обврски на државите да преземат чекори да се заштити уживањето на правата од мешање од други извори.

Позитивни обврски биле утврдени, најпрво и најчесто во однос на членот 8. Потоа прогресивно следеле и во однос на членовите 2, 3, 10 и 11.

Кога се оценуваат позитивните обврски Судот испитува дали правична рамнотежа е постигната меѓу интересот на лицето и оние од заедницата.

Концептот на позитивни обврски е експлоатиран од страна на Судот во неколку домашни предмети. Тоа е случај на пример, во *Поповски*, пресуда од 31 октомври 2013 или пак, во *Митови*, пресуда од 16 април 2015, каде Судот констатирал, од различни аспекти, повреда на позитивните обврски на државата во контекст на членот 8 од Конвенцијата; во случајот *Ел Масри* (види, особено § 239) Судот пак, ја разгледуваше меѓу другото и позитивната обврска на државата која произлегува од членот 5 на Конвенцијата. За

концептот на „позитивните обврски“ релевантна е и одлуката на Судот во случајот *Коцески* од 22 октомври 2013. До државата на одговор и во постапка пред Судот има неколку предмети во кои се покренуваат прашања за почитувањето на позитивните обврски од страна на државата (види на пример, *Еминов*, А. бр. 31268/14 за позитивна обврска на државата која произлегува од членот 2 на Конвенцијата или пак *Беќир и др.*, А. бр. 46889/16 во однос на позитивна обврска на државата согласно членот 8 на Конвенцијата). Позитивната обврска на државата која произлегува од членот 2 на Конвенцијата, беше предмет на оценка во пресудата *Сашо Ѓоргиев*, од 19 април 2012 (види, особено § 29, за општите принципи § 49-44, за примената на тие принципи на околностите на случајот § 45-54). Во однос на позитивните обврски кои произлегуваат од материјалниот аспект на членот 3 од Конвенцијата, види *Ѓоргиев*, пресуда од 19 април 2012, § 68 и 69 и подолу во текстот.

Чекор 2 – Тестот Осман

 30 минути

Раскажување приказна

Употребата на случајот Осман против Обединетото Кралство, пресуда од 28.10.1998 г., за да се илустрира тестот развиен од Судот за утврдување на опсегот на позитивни обврски. За да се олесни разбирањето на тестот можете да го прикажете на слајд. Објаснете дека тестот бил првично развиен согласно членот 2 од ЕКЧП, но подоцна неговата примена била проширена и на други одредби. Посебен акцент ставите на поимот „разумно“.

Тестот Осман

1. Дали државата знаела или требала да знае дека имало реален или директен ризик по животот на лицето?
2. Дали државата направила сè што можело **разумно** да се очекува од неа за да спречи тој ризик да биде материјализиран?

Кога раскажувате приказна користете гестови, тон и темпо на гласот, паузи за да се креира напнатост и да го задржете вниманието на слушателите!

Пред да се открие исходот од случајот прашајте ги слушателите дали сметаат дека државата ги исполнила своите обврски согласно членот 2 од ЕКЧП или не.

Клучни поенти

Во 1986 година директорот на училиштето на Ахмет Осман (млад ученик) забележал дека еден од неговите наставници, г-динот Паге-Луис, станал многу близок со Ахмет. Во јануари 1987 г., мајката на друго дете во училиштето се пожалила во училиштето на близината на г-динот Паге-Луис со нејзиниот син, Лесли Грин. Следеле серија инциденти во текот на 1987 и 1988 година.

Директорот разговарал со г-динот Паге-Луис, кој признал дека ширел лажни гласини за односот на Ахмет со Лесли Грин. Исто така му се заканил на Ахмет Осман. Како резултат на тоа семејството на Осман побарало да биде префрлен во друго училиште. Случајот бил пријавен во полиција, но било одлучено проблемот да биде решен интерно во училиштето.

Конечно Ахмет Осман бил префрлен во друго училиште, но заради тешкотии поврзани со наставната програма после 14 дена морал да се врати. Г-динот Паге-Луис тогаш си го сменил името во Пол Ахмет Јилдирим Осман. Училиштето пратило допис до Заводот за образование на централен Лондон (Inner London Education Authority (ILEA)), во кој се велело дека Паге-Луис требал да биде отстранет од училиштето колку што било можно поскоро. Случајот повторно бил пријавен во полиција. Исто така испаднало дека г-динот Паге-Луис веќе го имал сменето името претходно од Роналд Потер во име на ученик којшто се викал Паге-Луис на кого му предавал во друго училиште. Директорот на училиштето повторно испратил допис до ИЛЕА во кој се велело дека Паге-Луис имал потреба од лекарска помош.

Паге-Луис бил прегледан од психијатар, кој рекол дека навистина постоела основа за загриженост. Цигла била фрлена низ прозорецот од куќата на Осман и во две прилики гумите од автомобилот на Али Осман му биле дупнати. Г-динот Паге-Луис бил прогласен за неспособен да работи, поради што го напуштил училиштето и подоцна бил суспендиран. Мајката на друго дете, кое било малтретирано од г-динот Паге-Луис исто така поднела жалба. Суспензијата на г-дин Паге-Луис подоцна била повлечена и тој започнал да работи како замена во друго училиште. После серија инциденти, сите пријавени во полиција, имало дополнителни штети на куќата на Осман. Полицијата зборуvalа со г-динот Паге-Луис, но постоел спор во однос на тоа што тој прецизно рекол. Автомобил во кој другото момче, Лесли Грин патувало се судрил г-динот Паге-Луис, кој објаснил дека се работело за сообраќајна несреќа. Возачот на комбето изјавил пред полицијата дека г-динот Паге-Луис му кажал дека за неколку месеци ќе служел доживотна казна затвор. Полицијата зела детална изјава од Лесли Грин и неговото семејство. Лесли Грин кажал дека се плашел да оди на училиште. Проблемот бил дополнително истражен од полицијата. ИЛЕА го интервјуирале г-динот Паге-Луис кој кажал дека тој се наоѓал во длабоко само-деструктивно расположение. Ова ѝ било пренесено на полицијата. Во декември 1987 година, полицијата пристигнала во куќата на г-динот Паге-Луис со намера да го уапси под сомнеж за кривична штета. Во јануари 1988, името на г-динот Паге-Луис било внесено во Полицискиот национален компјутер како лице што се бара во врска со судир, а под сомнеж дека извршило кривични дела на нанесување штета. Во март 1988, Лесли Грин го видел Паге-Луис со црна

кацига за заштита од судир во близина на куќата на Осман. Конечно на 7 март 1988 година Паге-Луис пукал и го убил Али Осман и сериозно го повредил Ахмет. Потоа се одвезол до домот на г-динот Перкинс, заменикот директор на училиштето на Ахмет и сериозно го повредил г-динот Перкинс и го убил неговиот син. По пристигнувањето на полицијата ги погледнал во очи и ги прашал: „Зошто не ме сопревте порано... Знаевте дека ќе направам нешто сериозно...“. Подоцна бил осуден за убиство без умисла. Семејството Осман започнале постапки против комесарот на Метрополитен полицијата. Тие исто така започнале постапки против психијатарот кој го испрашал Паге-Луис, но подоцна ја прекинале таа постапка. Случајот против полицијата бил отфрлен од Судот по жалбата врз основа дека никакви дејствија не можеле да бидат покренати против полицијата врз основа на несовесност во текот на истрагата и за спречување на криминал со оглед дека јавната политика барала имунитет од гонење.

Жалителот тврдел дека со тоа што тие не успеале да преземат чекори за да ги заштитат животите на Али и Ахмет Осман од позната опасност која доаѓала од Паге-Луис, властите не успеале да се придржуваат на своите 'позитивни обврски' согласно членот 2. Владата од своја страна тврдела дека за да се преземат неопходните чекори да се заштити семејството Осман морало да биде јасно дека постоел ризик од смрт, што не постоел во овој случај. Затоа Владата тврдела дека полицијата одговорила разумно во контекст на сознанијата што ги имале во времето на настаните.

Решение:

Судот ги согледа тешкотиите со кои се соочува полицијата во својата работа во современите општества забележувајќи дека секоја потенцијална закана мора да биде оценета во контекст на полициските приоритети и ресурси кои им стоеле на располагање во даденото време. Судот изјави дека позитивната обврска да ги заштити поединците од ризикот не треба да наметнува невозможен или неправеден товар на полицијата.

За да има повреда на членот 2 во овие околности, Судот изјави дека морало да се покаже дека полицијата знаела или требала да знае дека постоел реален и директен ризик по животот на лицето и дека властите не успеале да преземат мерки за избегнување на таков ризик. На прашањето може да се одговори само во контекст на сите околности на секој поединечен случај. Судот одлучил дека немало повреда на членот 2 бидејќи не бил убеден дека полицијата знаела или требала да знае дека животите на семејството Осман биле под реална и директна опасност од Паге-Луис. Полицијата сметала дека немало доволно докази да покрене обвинение против Паге-Луис за кривично дело или да го затвори во психијатриска болница. Судот го прифатил ова и забележал дека полицијата не можела да се критикува за тоа што г-динот Паге-Луис го третираше како невин додека да се докажело дека е виновен.

Во овие околности немало повреда на позитивната обврска што ја има државата согласно членот 2 од Конвенцијата. Немало доволно докази во околностите за полицијата да верува дека семејството Осман биле во опасност и затоа не биле обврзани да преземат дополнителни чекори за да го заштитат семејството Осман.

Дополнителни клучни поенти

Ѓоргиев, пресуда од 19 април 2012, засега останува единствената пресуда на Судот, каде се обработува темата на позитивните обврски кои произлегуваат од материјалниот аспект на членот 3 од Конвенцијата. Во случајот, Судот направил јасна дистинкција помеѓу фактите на конкретниот случај и принципите развиени во предметот *Осман*. Во *Ѓоргиев*, Судот бил соочен со предизвикот да одговори на прашањето дали државата имала позитивна обврска да го заштити жалителот, затвореник кој додека бил во затвор се грижел за добиток и притоа се здобил со повреди од бик, и го разгледувал случајот и позитивната обврска на државата во контекст на заштита од „опасни активности“ (слична обврска и во домашното законодавство), а не како во случајот на *Осман*, каде станува збор за потребата од лична заштита на еден или повеќе познати поединци, како потенцијални жртви на кривични дејствија од трети лица. Фокусирајќи се на позитивните обврски, а во светлина на инцидентот во кој затвореник се здобил со повреди од бик додека работел на затворската фарма, Судот заведе став дека во специфичните околности на случајот, иако државата не презела никакви превентивни мерки за заштита на жалителот, и покрај предупредувањето за наводната агресивност на бикот, таа немало обврска да преземе повеќе чекори за негова заштита од она што било сторено, поради што во случајот не била констатирана повреда на материјалниот аспект од членот 3 на Конвенцијата.

Чекор 3 - Материјални позитивни обврски: примена на тестот Осман

Отпечатен материјал за делење

2 часа

Студии на случаи

Поделете ги слушателите во групи. Сите случаи поделете ги на групите, по еден случај по група. Во случај на голема група, можете да го доделете истиот случај на повеќе од една група.

Дебрифирањето нека биде во пленарен состав, една по една група. Во

случај на две групи да работеле на истиот случај, обете треба да бидат поканети од своја страна да ги претстават наодите (по една точка по група, прво едната група нека презентира една точка па потоа префрлате се на другата група за другата точка и сè така додека не ги исцрпите сите поенти). Повикајте ги останатите слушатели да се произнесат доколку имаат свои коментари, а потоа продолжете со дебрифирањето.

искористете го времето за дебрифирање за појаснување на секое нејасно прашање или осврнете се на секое недоразбирање.

Отпечатен материјал за делење

Силувањето на М.Ц.

М.Ц. е жалителка со бугарско државјанство на возраст од 14 години. Таа тврдела дека била силувана од двајца мажи, А. и П. на возраст од 20 и 21 година. 14 години е возраст за која во Бугарија се прифаќа согласност за сексуален однос. М.Ц. тврдела дека отишла во диско со двајцата мажи и една нејзина другарка. Потоа се согласила со двајцата мажи да отиде во друго диско. Кога се враќале А. предложил да застанат кај еден резервоар за да се искапат. М.Ц. останала во автомобилот. П. се вратил пред другите и наводно ја присилил М.Ц. на сексуален однос. М.Ц. тврдела дека ја оставил крајно вознемирена. Во раните утрински часови следното утро, била однесена во приватен дом. Таа тврдела дека А. ја присилил на секс во куќата и дека таа цело време плачела како за време така и после силувањето. Подоцна била пронајдена од мајка ѝ која ја однела во болница каде со лекарски преглед било утврдено дека хименот ѝ бил пукнат. А. и П. негирале дека ја силувале М.Ц. Кривичните истраги што биле спроведени не нашле доволно докази дека М.Ц. била присилена на секс со А. и П. Постапката била прекината неколку месеци подоцна од окружниот обвинител кој утврдил дека употребата на сила или закани не биле утврдени вон разумно сомнение. Поконкретно, не било утврден отпор од страна на жалителката или обиди да добие помош од други. Жалителката се жалела безуспешно.

Решение – М.Ц. против Бугарија (M.C. v. Bulgaria), пресуда од 04.12.2003

Судот утврдил повреда на членот 3 (забрана на понижувачко постапување) и член 8 (право на почитување на приватниот живот) од Конвенцијата, забележувајќи го конкретно универзалниот тренд на препознавање на отсуство на согласност како суштински елемент при утврдување на сексуално злоставување. Жртвите на сексуално злоставување, особено млади девојчиња, честопати не успеваат да се спротивстават од психолошки причини (било подавајќи се пасивно или дисоцирајќи се од силувањето) или заради страв од понатамошно насилство. Нагласувајќи дека државите имале обврска да гонат секаков вид на сексуален акт без согласност, дури и кога жртвата не се

спротивставила физички, Судот утврдил дека бугарскиот закон бил проблематичен.

Малтретирање на лице со попречености

Далибор и Радмила се син и мајка на возраст од 45 односно 60 години. Далибор не е правно способен бидејќи има ментална и физичка попреченост како резултат на болест од која страдал на рана возраст. Неговата мајка се грижи за него, го храни, облекува и мие. Таа исто така му помага да се движи бидејќи нозете му се значително деформирани. И Далибор и неговата мајка се жалеле дека во периодот од јули 2008 до февруари 2011 биле постојано малтретирани од ученици од основното училиште во близина и дека властите не ги заштитиле соодветно. Серија на инциденти биле евидентирани во тој период, кога децата свонеле на свончето од семејниот дом во различни времиња од денот, го плукале Далибор, го удирале и туркале, му ги гореле рацете со цигари, го вандализирале нивниот балкон и им викале со погрдни зборови. Заради ваквите напади Далибор бил длабоко вознемирен, уплашен и нервозен. Според Далибор и неговата мајка, малтретирањето било поттикнато од попреченоста на Далибор и нивното етничко потекло. Далибор и неговата мајка се жалеле во бројни прилики кај различни институции, вклучително и социјалните служби и народниот правобранител. Тие исто така повеќепати се јавиле во полиција каде ги пријавиле инцидентите и барале помош. После секој повик полицијата доаѓала на местото, по некогаш веќе доцна, а по некогаш им викале на децата да се разотидат или да престанат да прават бука. Тие исто така разговарале со неколку ученици и заклучиле дека иако признале дека се однесувале насилно кон Далибор, биле премногу млади да бидат кривично гонети. Во низа лекарски извештаи за состојбата на Далибор лекарите забележале длабока вознемиреност како резултат на нападите на децата врз него и предлагале психотерапија, како и безбедна и мирна средина. Во една прилика лекарот евидентирал и физичка повреда.

Решение: Ѓорѓевиќ против Хрватска (Dordevic v. Croatia), пресуда од 24.07.2012

Таквото малтретирање било доволно сериозно да повлече заштита од членот 3 во однос на него. Хрватската влада не посочила кој орган можел да биде одговорен за преземање на соодветни мерки за да се стави крај на малтретирањето. Тие исто така не укажале на никаков правен лек на кој можеле да упатат, а кој ќе можел веднаш да му помогне на Далибор и да спречи понатамошно злоставување. Затоа, Далибор и неговата мајка не морале да ги исцрпат сите правни лекови што ги сугерирала Владата и нивните жалби биле прогласени за допуштени. Во однос на Далибор, Судот забележал дека актите на насилство кои потпаѓале под членот 3 барале во принцип преземање на кривично-правни мерки против сторителите. Меѓутоа со оглед на младата возраст на тие што го малтретирале Далибор, било невозможно кривично да се санкционираат. Исто така, иако нивните акти, земени поединечно можеби не достигнале ниво на кривично дело, доколку биле истражени во целост можеле да се покажат како некомпатибилни со членот 3. Уште во јули 2008, мајката на Далибор ја информирала полицијата за континуираното малтретирање на

нејзиниот син. После тоа таа постојано им се јавувала со дополнителни поплаки за кои го информирала и народниот правобранител и социјалните служби. Оттука властите биле сосема свесни за ситуацијата.

Повреда на членот 3 во однос на Далибор и на членот 8 во однос на неговата мајка.

Расправија со друго лице

Александру Пантеа е поранешен јавен обвинител кој сега работи како адвокат. Г-динот Пантеа бил инволвиран во расправија со лице кое претрпело сериозни повреди. Тој бил обвинет и ставен во притвор. Бил сместен во ќелија која била позната дека била наменета „за опасни затвореници“. Жалителот тврдел дека на поттик на персоналот во Затворот Ордеа сериозно бил претепан од останатите затвореници и дека бил присилен да лежи под креветот имобилизиран со лисици речиси 48 часа. Тој тврдел дека бидејќи претрпел повеќе скршеници, бил префрлен во затворската болница Јилава со воз и дека за време на патувањето кое траело неколку дена не добил никаква лекарска помош, храна или вода и не можел да седи бидејќи голем број на затвореници биле транспортирани. Понатаму тврдел дека додека бил во затворската болница Јилава морал да го дели креветот со пациенти заболени од СИДА и страдал од психолошко мачење.

Жалителот поднел жалба, обвинувајќи ги затворските чувари и затворениците за малтретирање, но жалбата била отфрлена од военото обвинителство на Ордеа, кое одлучило дека обвиненијата против затворските чувари биле непоткрепени и дека жалбата на жалителот против останатите затвореници била застарена. Барањето во кое жалителот барал отштета за своето незаконско лишување од слобода било отфрлено од Основниот суд во Тимиш врз основа дека бил изминат рокот.

Решение: Пантеа против Романија (Pantea v. Romania), пресуда од 03.06.2003

На прашањето дали несоодветното постапување се случило и доколку се случило колку сериозно било, Судот забележал дека никој не негирал дека жалителот бил нападнат додека бил во притвор, додека бил под надлежност на затворските чувари и управа (иако неговите други наводи не биле поткрепени, заради недостаток на докази). Лекарските извештаи го потврдиле бројот и силината на ударите што жалителот ги примил. Судот утврдил дека тие факти биле јасно утврдени и биле доволно сериозни за да претставуваат нечовечно и понижувачко постапување. Дополнително, Судот сметал дека постапувањето во прашање било предизвикано од низа околности. Најпрво не било спорно дека жалителот бил врзан со лисици по налог на заменикот директор на затворот додека ја делел ќелијата со своите напаѓачи. Второ немало докази дека лековите што му биле препишани на жалителот воопшто му биле дадени. Исто така, кога жалителот бил однесен во друг затвор неколку дена подоцна после инцидентот, во кој претрпел низа скршеници морал да патува неколку дена во вагон на затворската служба во услови кои Владата не ги негирала. Конечно се чини од документите што биле доставени дека кога жалителот бил однесен во

болница не бил прегледан ниту лечен на хируршкото одделение. Во овие околности Судот сметал дека постапките што ги претрпел жалителот биле спротивни на членот 3 од Конвенцијата. Што се однесува до тоа дали ваквото постапување било забележано од властите, Судот сметал, со оглед на околностите на случајот, дека од властите можело разумно да се очекува да предвидат дека психолошката состојба на жалителот го направила ранлива и дека неговиот притвор можел да ги влоши неговите чувства на вознемиреност и неговата избувливост кон останатите затвореници, поради што било неопходно да биде под надзор. Судот го прифатил аргументот на жалителот дека било незаконско да се смести едно лице кое било притворено додека го чекало судењето во иста ќелија со повратници или осудени лица чии пресуди биле правосилни. Дополнително, ќелијата во прашање била општо позната во затворот како „ќелија за опасни затвореници“. Исто така Судот забележал дека неколку сведоци посведочиле дека затворскиот чувар не дошол брзо да му помогне на жалителот и исто така дека од него се барало да продолжи да престојува во истата ќелија. Во овие околности, Судот одлучил дека имало повреда на членот 3, бидејќи властите не успеале да ја остварат својата позитивна обврска за заштита на физичкиот интегритет на жалителот.

Самоубиство во затвор

Марк Кинан примал интермитентни антипсихотични лекови од 21 година и неговата дијагноза вклучувала симптоми на параноја, агресивност, насилство, намерно самоповредување. На 1 април 1993 година, бил примен во затворот во Ексетер, првично во затворскиот здравствен центар на издржување на четири-месечна затворска казна за напад на својата девојка. Затворскиот главен лекар се консултирал со лекарот на Марк Кинан при неговиот прием и психијатарот кој доаѓал од надвор и кој го познавал, го повикал да го види на 29 април 1993 г., Судот забележал дека немало понатамошно упатување на психијатарот. Иако лекарот предупредил дека Марк Кинан требал да се држи на страна од другите додека не му се смиреле неговите параноични чувства, прашањето за неговото враќање во главниот затвор му било поставено следниот ден. Кога неговата состојба продолжила да се влошува, затворскиот лекар, кој немал квалификации за психијатрија, го вратил Марк Кинан на неговите претходни лекови без да го консултира психијатарот кој првично ја предложил промената. Од 5 мај до 15 мај 1993 не е евидентирано ништо во неговиот здравствен картон. Низата обиди да биде префрлен во регуларен затвор биле неуспешни, бидејќи неговата состојба се влошувала секогаш кога ќе бил префрлен. На 1 мај 1993 г., откако му било поставено прашањето да биде вратен во главниот затвор, г-динот Кинан нападнал двајца болнички службеници, од кој еден сериозно. Истиот ден бил издвоен во посебна единица во затворскиот казнен блок. На 14 мај бил прогласен виновен за напад и неговата затворска казна му била зголемена за 28 дена, вклучително и седум екстра денови во изолација во казнениот блок со што датумот за отпуштање му бил одложен од 23 мај на 20 јуни 1993 година. Во 18.35 часот на 15 мај 1993 г. бил пронајден од двајца затворски службеници обесен од решетките на неговата ќелија со јамка направена од креветскиот чаршав. Во 19.05 бил прогласен за мртов.

Решение – Кинан против Обединетото Кралство (Keenan v. UK), пресуда од 3.04.2001

Кога одлучувал дали г-динот Кинан бил подложен на нечовечно или понижувачко постапување или казнување, во рамки на значењето на членот 3, Судот бил изненаден од недостатокот на лекарски белешки за Марк Кинан, за кој очигледно постоел ризик од самоубиство и минувал низ дополнителни стресови кои можеле да се предвидат како во однос на изолацијата така и подоцна со дисциплинската казна. Со оглед дека имало повеќе затворски лекари кои биле инволвирани во неговата нега, ова покажало несоодветна грижа за водење целосна и детална евиденција за неговата ментална состојба и со тоа се поткопувала ефективностa на секој процес за мониторинг или надзор. Иако Марк Кинан побарал од затворскиот лекар да му посочи на директорот на затворот за време на судењето дека нападот се случил после промената на лековите, немало упатување на психијатар за совет било во однос на неговото идно лечење било за да се провери дали можело да му се суди и да се казни. Судот утврдил отсуство на соодветно следење на состојбата на Марк Кинан и отсуство на информиран психијатриски инпут во однос на неговата оценка и третман што укажувало на битни пропусти во лекарската нега што им се давала на ментално болните лица за кои се знаело дека постоел ризик од самоубиство. Одложеното изрекување на сериозна дисциплинска казна во овие околности – седумдневната изолација во казнениот блок и дополнителните 28 дена кон неговата казна две недели после настанот и само девет дена пред очекуваниот датум за ослободување – што можеби го загрозило неговиот физички и морален отпор, не биле компатибилни со стандардот на третманот што се бара во однос на ментално болните лица.

Насилство во училиштата

Од 1968 година натаму Нино посетувала државно училиште како и повеќето ирски деца.

Државните училишта се основни училишта финансирани од државата кои се приватно управувани под верско (главно католичко) покровителство. Училиштето на Нино било во сопственост на католичката дијезеза на Кора, а негов покровител бил бискупот од Кора и со него управувал свештеникот Влад во име на архиѓаконот. Во 1971 родител на едно дете му се пожалила на Влад дека директорот на училиштето, Леван, наставник кој не бил свештеник, сексуално ја злоставувал нејзината ќерка. Според процедурата одговорноста за следење на начинот на кој наставникот постапува со децата била исклучиво кај управниците. Родителите, со други зборови, не можеле да се жалат на несоодветното постапување директно кај државните власти. Само управниците биле тие што можеле да ги информираат државните власти за вакви жалби.

Постоел систем на училишни инспектори: нивната работа била да вршат надзор и да поднесуваат извештаи за квалитетот на наставата и успехот на учениците. Дополнителни жалби биле поднесени во 1973 година. После состанокот со родителите со кој претседавал Влад, директорот Леван заминал на боледување и потоа во септември истата година дал оставка. Во јануари 1974 Влад го информирал тогашното Министерство за образование и наука за оставката на Леван. Министерството не било информирано за жалбите против Леван и ниедна жалба не била поднесена во полицијата до тој момент. Леван потоа се префрлил во друго државно училиште каде што предавал до своето пензионирање во 1995 година. Од јануари до средината на 1973 година Нино била изложена на повеќе сексуални напади од страна на Леван. Иако подоцна имала одредени психолошки проблеми, тоа не го поврзала со злоставувањето. Таа го потиснала сексуалното злоставување. Во текот на кривичната истрага по жалба против Леван од страна на поранешен ученик од истото училиште во деведесеттите години, со Нино стапила во контакт полицијата и таа им дала изјава во јануари 1997 година. Таа била упатена на советување. За време на истрагата одреден број на ученици од училиштето дале изјави за злоупотребата од страна на Леван. Тој бил обвинет за 386 кривични дела на сексуално злоставување на 21 поранешен ученик на државното училиште. Во 1998 ја признал вината по 21 обвинение и бил осуден на казна затвор.

Откако ги сослушала доказите од другите жртви за време на кривичната судска постапка против Леван и после лечењето, Нино ја согледала врската меѓу сопствените психолошки проблеми и злоставувањето од страна на Леван. Во октомври 1998 таа поднела барање до Судот за отштета за кривични повреди и добила 53.962,24 евра. Во септември 1998 година исто така покренала граѓански спор против Леван, тогашниот министер за образование и наука како и против Ирска и државниот обвинител и барала отштета за личните повреди што ги претрпела како резултат на нападот и заканите кои вклучувале и сексуално злоставување. Таа тврдела: дека државата исто така не успеала да воспостави соодветни мерки и процедури за спречување и сопирање на систематското злоставување од страна на Леван; дека државата била индиректно одговорна како работодавец на Леван; и дека државата била одговорна бидејќи таа го обезбедувала образованието.

Решение – О’Киф против Ирска (O’Keeffe v. Ireland), пресуда од 28.01.2014 [ГСС]

Клучното прашање во овој случај не била одговорноста на ЛХ, на свештеничкиот управник или на покровителот, на родителот или на некое друго лице за сексуалното злоставување на кое била подложена г-а О’Киф во

1973 година. Случајот се однесувал на одговорноста на државата и дали требала да биде свесна за ризикот од сексуално злоставување на малолетници каков што била жалителката во државното училиште во релевантното време и дали адекватно биле заштитени децата, преку законскиот систем, од такво несоодветно постапување.

Во однос на првата точка Судот утврдил дека државата морала да биде свесна за нивото на сексуални кривични дела против малолетници преку сопственото гонење на таквите дела во значителен број пред седумдесеттите години од XX век. Извештајот од 2009 исто така нуди жалби поткрепени со докази поднесени до властите пред и за време на седумдесеттите години за сексуално злоставување на деца од возрасни. Иако тој извештај се фокусираше на реформаторските и индустриските училишта, биле евидентирани и жалби за злоставување во државните училишта. И покрај тоа што биле свесни за ваквата состојба, ирската држава продолжила да им го доверува основното образование на поголемото мнозинство ирски деца на приватно управуваните државни училишта без да воспостави механизам за ефективна државна контрола. Владата тврдела дека одредени механизми за откривање и известување биле воспоставени. Меѓутоа Судот не сметал дека ова било делотворно. Првично, Владата посочила на Правилникот на државните училишта од 1965 и Упатството од 1970 давајќи приказ на праксата што требала да се следи во однос на жалбите против наставници. Меѓутоа ниеден од нив не упатувал на обврска на властите да го следат постапувањето на наставниците со децата ниту нуделе постапка за поттикнување на децата или родителите да се жалат на несоодветното постапување директно кај државните власти. Навистина, Упатството конкретно ги насочило жалбите директно на недржавните управници, главно локалните свештеници, како во случајот на г-ата О'Киф. Жалбите имено биле од 1971 и 1973 за ЛХ до управникот на училиштето на г-а О'Киф, но управникот не ги информирал државните власти за овие жалби. Второ, системот на училишни инспектори, на кои исто така се потпираше Владата, не упатувал на никаква обврска на инспекторите да се распрашаат или да го следат постапувањето со децата, нивната задача главно била надзор и известување за квалитетот на наставата и резултатите на учениците. Иако инспекторот кој бил назначен за училиштето на г-а О'Киф во Дандероу направил шест посети од 1969 до 1973 година, ниедна жалба за ЛХ не стигнала до него. Навистина, никаква жалба за активностите на ЛХ не била доставена до државните власти сè до 1995 година, откако ЛХ се пензионирал. Судот сметал дека секој систем на откривање и пријавување кој дозволил над 400 инциденти на злоставување од страна на ЛХ да се случат во толку долг период морал да се смета за неефикасен. Доколку било преземено адекватно дејствие по жалбата од 1971 година можело разумно да се очекува дека ќе се

избегнело г-ата О'Киф да биде злоставувана две години подоцна од истиот наставник во истото училиште.

Единица V – Процедуралниот аспект на членот 3 од ЕКЧП

 2 часа 15 минути

Наведете ги одликите на процедуралните обврски кои произлегуваат од членот 3 од ЕКЧП

Аргументирајте ги и поткрепете ги дадените ставови

Идентификувајте ги внатрешните и надворешните пречки за делотворна истрага

Покажете како да се надминат такви пречки

Сензибилизирајте ги слушателите за нивната улога во борбата и спречувањето на повредите на човековите права

Чекор 1 - Што се процедурални обврски?

Отпечатен материјал за делење, по две картички во боја за гласање за секој слушател.

 1 час 15 минути

Дебата и гласање

На слушателите поделете им картички за гласање означени со ЖРТВА и ВЛАСТИ .

Поделете ги слушателите на неколку групи и на секоја од нив доделете им прашање/ситуација. Понатаму поделете ја секоја група на пола и доделите ѝ го на едната група ставот на жртвите на злоставување, а на другата улогата на властите. Дајте им околу 15 минути да се подготват за ТВ дебата за кое време секоја подгрупа мора да ја задржи својата позиција во однос на компатибилноста на изјавата со националните и стандардите на ЕКЧП. Секоја група ќе има по 5 минути (строго ќе се мери!) да ги претстави аргументите и 3 минути за реплики.

Откако презентацијата на групата ќе заврши, однесувајте се како ТВ водител: претставете ја програмата, поздравете ја публиката и поканете ги двете спротивставени подгрупи. Потсетете ја публиката на нивната улога: тие ќе мора да ја следат дебатата и да гласаат (со подигнување на релевантната картичка) за страната која успеала да ја поткрепи подобро својата позиција. За да ѝ се овозможи на публиката да ја разбере дебатата претставете ги сценаријата пред да им дадете збор на

слушателите во дебатата. На крајот од дебатата, баш како во реална телевизиска емисија, обучувачот ќе глуми водител и по случаен избор ќе кани луѓе од публиката да го искажат своето мислење и потоа ќе ги повика да гласаат.

Кратко резиме на клучните поенти од стандардите на ЕСЧП треба да биде дадено усно од обучувачот како дебрифирање после секое гласање.

Сценарија

1. На странец му пришле двајца жандарми и му побарале документ за лична идентификација. Иако се придржувал на барањата на жандармите со тоа што им покажал документ тие го малтретирале. Истрагата траела 5 и пол години. Поминале речиси две години од датумот кога главниот јавен обвинител го испратил досието до истражниот судија до одлуката да се прекинат постапките.

2. Во април 2008 година жалителот бил уапсен во врска со истрага на серија кражби. Тој тврдел дека додека бил држен од полицијата му била затната устата, бил врзан со јаже, бил удиран со боксови, клоцан и подложен на електро-шокови речиси 12 часа. Иако истражниот комитет спровел предистражна проверка на неговите повреди, постојано одбивал да отвори кривичен случај, кој ќе им дозволил на истражните лица да користат цел спектар на достапни истражни мерки. Жалбата на жалителот против десеттото одбивање на Комитетот во декември 2009 година била отфрлена од домашните судови, кои сметале дека предистражната истрага била темелна и одлуката законска и образложена.

3. Авганистански државјанин во 2009 бил хоспитализиран со повреди на градниот кош откако бил нападна од група вооружени лица во дел од централна Атина познат по повеќе инциденти на ксенофобично насилство. Откако бил пуштен од болница, бидејќи немал дозвола за престој, околу десет дена бил држен во полициска станици додека чекал да биде протеран, после што бил пуштен со наредба да ја напушти Грција.

Сведок обвинил две лица по име пред да ги повлече своите изјави. Неговата изјава била единствената истражна активност што била спроведена. Сведокот потоа бил гонет за давање лажна изјава. Подоцна ја повторил својата изјава и конечно бил ослободен од обвинението против него. Откако полицијата ја затворила прелиминарната истрага досието било испратено до обвинителот, кој во 2012 го испратил во архивата како дело извршено од неидентификувани лица.

4. Во текот на Г8 самитот во 2011 година НВОи организирале алтернативен самит против глобализацијата во истиот град, во исто време. Нокта од последниот ден од самитот безбедносните сили одлучиле да спроведат претрес во две училишта кои се користеле како засолниште во текот на нокта од демонстрантите кои имале „одобрение“, во обид да најдат докази и евентуално

да ги уапсат членовите на група одговорна за акти на насилство. Околу 500 полициски службеници учествувале во операцијата. Откако ги скршиле вратите од училиштето каде се наоѓал жалителот, безбедносните сили почнале да ги удираат луѓето што биле внатре со тупаници, нозе и палки, додека викале и им се заканувале на жртвите, од кои некои лежеле или седеле на земја. Некои од нив, разбудени од буката од нападот биле удрени додека сè уште биле во своите вреќи за спиење. Други ги кревале рацете во знак на предавање или ги покажувале своите лични документи за идентификација. Некои се обидуваа да избегаат и се криеле во тоалети или остави, но биле фатени, тепани и по некогаш влечени за коса од местата во кои се криеле. Многу од жртвите претрпеле значителни повреди, од кои некои трајни.

Откако била отворена истрага од јавното обвинителство, 30 припадници од безбедносните сили биле идентификувани дека учествувале во рацијата и биле изнесени пред суд. Некои од обвиненијата биле временски ограничени и после намалувањето на казните, затворските казни што всушност биле издржани се движеле од три месеци до една година и само се обид да се оправда несоодветното постапување и незаконското апсење. Никој не бил осуден конкретно на несоодветното постапување.

Решенија

1. Дембл против Швајцарија (Dembele v. Switzerland), пресуда од 24.09.2013: Со оглед на сериозноста на обвиненијата против двајцата жандарми кои го уапсале жалителот, релативно јасната природа на случајот во смисла на бројот на засегнатите лица и настани, фактот дека истрагата се свела само на сослушување на доказите од петмина сведоци и обезбедување на ограничен број на лесно достапни физички докази, таквото одлогвлекување било неоправдано. Што се однесува до степенот на внимание со кој домашните власти ги утврдиле фактите на случајот, повторното отворање на истрагата наложено од Сојузниот суд овозможило некои од грешките во првичните постапки да бидат поправени, имено преку организирање разговори со клучните сведоци. Сепак, дополнителни истражни чекори ќе фрлеле светлина врз точните околности во кои жалителот претрпел скршеница на клучната коска. Истрагата за инцидентот затоа не била спроведена со потребната ревност.

2. Лјапин против Русија (Lyapin v. Russia), пресуда од 24.07.2014: Предистражната истрага служела како почетна фаза во справување со кривичната претставка согласно рускиот закон за кривична постапка. Истрагата морала да биде спроведена експедитивно и, доколку обелоденила елементи на кривични дела, да следело отворање на кривичен случај и кривична истрага. Меѓутоа во случајот на жалителот, заради постојаното одбивање во период од 20 месеци да се отвори кривичен случај, и покрај веродостојните медицински докази во поткрепа на тврдењата на жалителот за несоодветно постапување, истражниот комитет никогаш не спровел „прелиминарна истрага“ по жалбата на жалителот, односно, целосна кривична истрага во која цел спектар на истражни мерки би биле спроведени. Како резултат на тоа, полициските службеници кои сведочеле за настаните никогаш не биле испрашани како

сведоци кои подложат на кривична одговорност за лажно сведочење или доколку одбијат да сведочат, и не било можно да се организира смотра за конфронтирање или идентификување. „Предистражната истрага“ сама по себе не може да ги утврди фактите и да доведе до казнување на оние кои биле одговорни, бидејќи отворањето на кривичниот случај и кривичната истрага биле предуслов за покренување обвинение кое можело да биде разгледано од суд. Соочени со бројни случаи од ваков вид против Русија, Судот морал да извлече поголемо попречување од самиот факт на одбивање од истражните власти да отворат кривична истрага за веродостојните тврдења за сериозно малтретирање додека бил под полициски надзор. Неуспехот на истражниот комитет да ја оствари својата обврска да спроведе ефективна истрага не било поправено со правен лек од домашните судови кои ги разгледале своите одлуки. Во првата група постапки тие одбиле да спроведат судска ревизија врз основа дека во тек биле кривични постапки против жалителот. Во друга група постапки нивната одлука не била спроведена од истражниот комитет, што значело дека грешката утврдена од судовите продолжила и понатаму да се појавува во седумте последователни одлуки на комитетот во текот на целата следна година. Конечно, домашниот суд, без да примени каква било независна проверка, ја потврдил одлуката на истражниот комитет да не покренува кривичен случај.

Оттука имало повреда на членот 3 во неговиот процедурален аспект.

3. Сакир против Грција (Sakir v. Greece), пресуда од 24.03.2016: Процедурален пропуст од властите

(i) Собирање докази

- Од жалителот – Ниедна изјава земена од самиот жалител, иако властите имале доволно време да го испрашаат, со оглед дека бил задржан во полициската станица речиси десет дена. Полициските власти дури и не го повикале да ги идентификува двајцата кои привично биле обвинети од главниот сведок дека биле дел од групата напаѓачи. Ниту биле преземени некакви чекори да се идентификуваат други лица со врски со екстремистички групи познати дека вршеле расистички напади во центарот на Атина.

- Од лекарите – Ниту полициските власти ниту обвинителот не барал да се утврди детално природата и причината за повредите извршени врз жалителот со тоа што на пример ќе побарале лекарски извештај, чии заклучоци можеле да помогнат во идентификување на сторителите.

- Од сведоците – Полицијата испрашала само два сведоци: полициски службеник кој бил присутен за време на инцидентот и сонародник на жалителот кој ја сменил изјавата во врска со настанот. Сепак според изјавата на првиот имало барем уште еден очевидец кој никогаш не бил повика да сведочи.

Што се однесува до вториот сведок – странец под полициски надзор за непоседување на дозвола за престој кога дал изјава како очевидец – тој несомнено бил во ранлива ситуација. Полицијата затоа требала да го испита во услови кои можеле да ја гарантираат веродостојноста и точноста на информациите кои можел да ги даде за нападот врз жалителот. Сепак откако ја повлекол својата прва изјава во која идентификувал двајца – познати –

поединци како главните сторители на нападот, тој не бил испрашан во ниеден момент за причините зошто ја сменил изјавата за неколку часа, туку бил обвинет за давање лажна изјава. Иако обвинението се покажало дека било неосновано, релевантните судски власти не презеле никакви чекори - како на пример да се повикаат двете лица кои биле идентификувани со цел да се преиспита нивната улога во спорниот инцидент, можеби преку организирање на конфронтирање со сведокот - за да се утврди точноста на неговата првична изјава.

(ii) Пропустот да се земе во предвид општиот контекст на расното насилство во Атина – Извештаите од неколку национални тела и меѓувладини НВО постојано го нагласувале јасниот пораст на насилни расистички инциденти во центарот на Атина од 2009 година, кога се случил настанот во прашање.

Тие упатиле на постоењето на шема на напади врз странци, вршени од групи екстремисти, мнозинството забележани инциденти се случиле во два конкретни реони, вклучително и реонот каде жалителот бил нападнат.

Извештаите исто така упатувале и на сериозни пропусти од страна на полицијата во врска со нивното интервенирање кога се случувале такви напади во центарот на Атина и ефективноста на последователните полициски истраги.

Иако инцидентот во овој случај се случил во еден од двата реони во прашање и нападот имал одредени одлики кои наликувале на расистички напад, полицијата не успеала во целост да го процени случајот од перспективата што е опишана во гореспоменатите извештаи и го третираше како изолиран инцидент. Оттука, ниту полицијата ниту релевантните судски тела не презеле чекори да ги идентификуваат можните врски меѓу инцидентите што биле опишани во извештаите и нападот врз жалителот. Меѓутоа, при истражувањето на тврдењата за можно расистичко малтретирање, соодветната реакција требала да се смета за суштинска за да се спречи појавувањето на судир или толерирање на незаконски акти и за одржувањето на јавна верба во принципот на законитост и почитување на владеењето на правото.

4. Честаро против Италија (Cestaro v. Italy), пресуда од 7.04.2015:

(i) Неуспешното идентификување на сторителите на несоодветното постапување во прашање – Полициските службеници кои го нападнале жалителот во училиштето и физички го подложиле на чинови на мачење никогаш не биле идентификувани. Затоа тие не биле подложени на истрага и едноставно останале неказнети.

(ii) Временското ограничување за поднесување обвинение и делумното намалување на казните – Што се однесува до упадот во училиштето, чиновите на насилство извршени таму и обидите да се сокријат или оправдаат, низа припадници на безбедносните служби, од повисоките и пониските ешалони, биле гонети и биле изнесени пред суд за различни дела. Меѓутоа, после кривичните постапки, никој не бил осуден за несоодветното постапување извршено во училиштето врз жалителот, меѓу другите, бидејќи делата на повредување и нанесување тешки телесни повреди застариле. Осудителните пресуди потврдени од Апелациониот суд се однесувале на обидите да се оправда несоодветното постапување и недостатокот на фактичка и правна основа за апсење на лицата сместени во училиштето. Дополнително, со самото

општо намалување на казната, затворските казни биле намалени за три години. Осудените лица како резултат на тоа издржале меѓу три месеци и една година. Земајќи го во предвид претходно кажаното властите не реагирале доволно како одговор на така сериозните дела, и последователно дека реакцијата станала некомпатибилна на нивните процедурални обврски согласно членот 3 од Конвенцијата.

Меѓутоа, овој резултат не можел да се препише на пропусти или невнимателност на обвинителството или домашните судови, кои биле строги и не биле одговорни за никакво одолговлекување на постапките. Италијанското кривично законодавство што било применето во овој случај се покажало како несоодветно, како во однос на потребата да се казнат делата на мачење, така и во однос на отсуството на неопходниот ефект на одвраќање за да се спречат други слични повреди на членот 3 во иднина.

Клучни поенти

Кога постои основано тврдење дека со определено лице се постапувало спротивно на членот 2 (правото на живот) и членот 3 од страна на полициски или други лица во служба на државата, со слични овластувања, овие одредби, читани заедно со општата обврска на државата од членот 1 од Конвенцијата да “му ги обезбеди секому во нејзина надлежност правата и слободите предвидени во Конвенцијата”, бараат, спроведување на ефикасна официјална истрага. Таквата истрага би требало да овозможи идентификација и казнување на одговорните лица. Во спротивно, општата правна забрана за мачење, нечовечно и понижувачко постапување и казнување, и покрај нејзината фундаментална важност, би била неефикасна во пракса и би довела до можност во определени случаи, лицата во служба на државата, да ги злоупотребуваат правата на оние кои се под нивна контрола без да бидат казнети.

Ваквата позитивна обврска не треба да се смета во принцип, ограничена единствено на случаите на несоодветно постапување од страна на официјалните претставници на државата.

Минималните стандарди на ефикасност утврдени во праксата на Судот, бараат истрагата да биде независна, непристрасна и под надзор на јавноста, а надлежните органи да постапуваат со исклучително внимание и брзина.

Секоја истрага, за сериозни наводи за малтретирање, мора да биде брза и темелна. Тоа значи дека надлежните органи, мора секогаш да направат сериозен обид да откријат што се случило и не треба да се потпираат на брзи

или неосновани заклучоци за да ја затворат истрагата или да ги користат истите, како основа за своите одлуки. Тие мора да ги преземат сите расположливи разумни чекори за да ги обезбедат доказите кои се однесуваат на инцидентот, вклучувајќи, меѓу другото, сведочење на очевидци и форензички докази. Секој пропуст во истрагата, кој ја доведува во прашање можноста истата да ја утврди причината за повредите или идентитетот на лицата кои се одговорни, ризикува да не го задоволи стандардот на ефикасност. Дополнително, брзата реакција од страна на надлежните органи во истражување на наводите за малтретирање е суштинска за зачувувањето на јавната доверба во грижата на надлежните институции за обезбедување на владеењето на правото и превенирање на било каква појава на учество, или толерирање на противправни дела.

Понатаму, истрагата треба да биде независна од извршната власт. Независноста на истрагата повлекува не само отсуство на хиерархиска или институционална поврзаност, туку исто така независност и во практична смисла. За истрагата да биде ефикасна, генерално се смета за неопходно лицата кои се инволвирани во неа и се одговорни за спроведувањето на истрагата да бидат независни од оние кои се инволвирани во настаните кои се под истрага.

Конечно, жртвата треба да има можност ефективно да учествува во истрагата.

Во десет од вкупно единаесет домашни пресуди, кои се однесуваат на членот 3 од Конвенцијата, Судот утврди повреда на процедуралната обврска за спроведување на ефикасна истрага. Во сите овие случаи без исклучок, станува збор за наводи за полициска бруталност.

Три од случаите, *Целадинов и други*, пресуда од 10 април 2008, *Јашар*, пресуда од 15 февруари 2007 и *Сулејманов*, пресуда од 24 јули 2008 се однесуваат на непостоењето на ефикасна истрага во случај на наводи за полициска бруталност кон лица од ромска националност.

Судот во пресудите донесени за случаите на *Целадинов и други*, пресуда од 10 април 2008, и *Јашар*, пресуда од 15 февруари 2007, констатираше повреда на процедуралниот аспект на членот 3 од Конвенцијата имајќи ги превид следниве причини: јавниот обвинител не презел мерки во насока на проверка на верзијата за настаните презентирани од страна на жалителите; единствено дејствие кое го презел (во двата случаи) било барање информации од Министерството за внатрешни работи и тоа било преземено,

по долг период по поднесувањето на кривичната пријава. Ваквата неактивност на обвинителството ги оневозможила жалителите да ја преземат истрагата како супсидијарни тужители, дотолку повеќе што не била донесена никаква одлука од страна на обвинителството во врска со кривичните пријави поднесени од истите. За дејствијата, што Судот оценил дека во околностите на конкретните случаи, обвинителството можело и требало да ги презеде, види во *Целадинов и др.* § 72 и во пресудата во предметот *Јашар*, § 58.

Во случајот на *Сулејманов*, пресуда од 24 јули 2008, Судот констатирал повреда на процесниот аспект на членот 3 поради отсуство на ефикасна истрага и притоа констатирал дека: јавниот обвинител за наводите за полициска бруталност, единствено побарал информации од Министерството за внатрешни работи; формално констатирал, главно врз основа на докази обезбедени од страна на полицијата, осум години по поднесената кривичната пријава, дека немало основ за јавно-обвинителска интервенција; и дека за таквата „писмена констатација“ да се проследи до жалителот биле потребни дополнителни осум месеци. Понатаму, Судот констатирал дека фактот што истиот обвинител, кој постапувал по кривичната пријава на жалителот, поднел обвинение против него за напад врз службено лице при вршење обезбедување, а по барање на Министерството за внатрешни работи, фрла сомнеж врз неговата непристрасност. За дејствијата кои по оценка на Судот обвинителството можело, но не ги преземало, види § 51 од пресудата.

Слично, во предметот *Китановски*, пресуда од 22 јануари 2015, Судот констатирал дека единствено дејствие на обвинителството по поднесената кривична пријава, било барањето за информации до Министерството за внатрешни работи. Судот ја зел во предвид, пред сè, неактивноста на јавното обвинителство, кое и покрај сериозноста на наводите, посочениот идентитет на инволвираните полициски службеници, како и приложените докази од страна на жалителот, не презел никакви други дејствија. За дејствијата кои обвинителството можело и требало да ги преземе види §88 од пресудата. Обвинителството го информирало жалителот дека не постојат основи за кривично гонење по службена должност, дури две години и два месеци по приемот на кривичната пријава поднесена од него, а формалното решение за тоа било донесено по повеќе од три и пол години. Истото се засновало исклучиво врз доказите обезбедени од полицијата. Судот меѓу другото, во случајот забележал дека фактот што истиот обвинител кој постапувал по кривичната пријава на жалителот, поднел обвинение против него по барање на Министерството за внатрешни работи за напад врз службено лице при вршење работи на безбедноста, фрлало сомнеж врз неговата непристрасност.

Барањето до Министерството за внатрешни работи за прибирање информации било единственото дејствие превземено од страна на обвинителството и во случајот на *Ел Масри*, пресуда на Големиот судски совет од 13 декември 2012, а за целите на постапување по неговата кривична пријава, пред таа да биде отфрлена поради недостаток на докази, околу два и пол месеци по нејзиното поднесување.

Во случајот на *Хајрулаху*, пресуда од 29 октомври 2015, Судот заклучил дека во околностите на случајот, иако обвинителството имало *ipso facto* обврска да спроведе истрага, во случајот отсуствува и вообичаеното дејствие на барање информации од Министерството за внатрешни работи.

Претераниот формализам, кој се состоел во инсистирањето на домашните судови, жалителот да го открие идентитетот на сите полициски службеници против кои поднел супсидијарна тужба за малтретирање при вршење на службата, и како последица на тоа отфрлањето на истата како неуредна, (откако обвинителството претходно ја отфрлило и поднесената кривична пријава, примарно врз основа на изјавите на инволвираните полициски службеници), е критикуван како непотребен и како дополнителна причина која довела до повреда на процесната обврска од членот 3, во предметот *Трајкоски*, пресуда од 7 февруари 2008.

И во предметот *Андоновски*, пресуда од 23 јули 2015, обвинителството не презело никакви мерки за да го истражи случајот, освен што побарало информации од здравствената установа каде жалителот бил лечен. За дејствијата кои во околностите на случајот, Судот очекувал да бидат преземени, види §89 од пресудата. Повторно, решението на обвинителството за отфрлање на кривичната пријава поднесена од жалителот, поради немање докази, било во одлучувачки дел засновано врз доказите обезбедени од Министерството за внатрешни работи. Кон заклучокот на Судот за повреда на процесниот аспект на членот 3 од Конвенцијата во случајот придонел и фактот дека во кривичната постапка иницирана од самиот жалител. Обвинителот во три наврати изречно го одбивал повикот на судечкиот судија, да го преземе гонењето, иако станувало збор за наводи за тешка телесна повреда, за која се гони по службена должност. Дополнително, постапката била запрена врз основа на исказ на жалителот даден на рочиште, со кој тој наводно го повлекол обвинението, иако тој изречно укажал на погрешно толкување на неговиот исказ и барал постапката да продолжи.

На пасивноста на обвинителството, Судот забележува и во случајот на *Аслани*, пресуда од 10 декември 2015, каде јавниот обвинител го повлекол обвинението против полицискиот службеник како неосновано. Дополнително, за констатирање на повреда на Конвенцијата поради отсуство на ефективна истрага, допринел и фактот што по поднесувањето на супсидијарен обвинителен акт, предметот бил дури четири пати враќан на повторно решавање до првостепениот суд, поради негово одбивање да постапи по напатствијата на повисокиот суд, до конечно настапување на застареност на кривичниот прогон. Во светло на ваквите околности, постапката не била правосилно завршена и одговорноста не била утврдена и по седум и пол години по настанувањето на повредите.

Во некои од погоре анализирани пресуди (види на пример, *Китановски*, пресуда од 22 јануари 2015, §90; *Аслани*, пресуда од 10 декември 2015, §62; *Андоновски*, пресуда од 23 јули 2015, §90), Судот потенцирал дека од жртвите на член 2 и член 3 од Конвенцијата не треба да се очекува самите по своја иницијатива да го преземат гонењето на овластените службени лица, туку тоа останува одговорност на јавниот обвинител. Сличен заклучок е изведен и во случајот на *Ѓоргиев*, пресуда од 19 април 2012, §64, каде Судот исто така констатирал отсуство на ефикасна истрага или на било каков обид за утврдување на вистината, поради неспроведувањето на ефикасна истрага по службена должност, но и потсетил дека кривичната постапка иницирана врз основа на супсидијарен акт, не можела да ја оправда пасивноста на обвинителството.

Чекор 2 - Одлики на ефективните истраги

Шешир (или друг сад), картички со изјави, отпечатен материјал за делење.

30 минути

Сложувалка

Замолете ги слушателите да извлечат картичка од шеширот (внимавајте секој слушател да има по 3 картички). Објаснете дека ќе треба да ги пополнат картичките за да ги идентификуваат одликите на ефективните истраги. Решете ги во пленарен состав. Поделете копија од извадокот.

Оваа активност ќе Ви помогне да се осврнете на прашањата поврзани со процедуралните обврски кои не биле дискутирани во рамки

на активността „дебата и гласање“. Исто така ќе поттикне критичко размислување за националниот правен систем и пракса, нагласувајќи ги ситуациите кога се оддалечиле од стандардите на ЕКЧП.

Картички со изјави

Навремени
Дозволува
Реално идентификување на
Дозволува
Инволвирани службеници на органите на прогонот
Сослушување
Собирање
Изведуваче
Експеримент
Евидентирање
Обезбедување објективна
Да се спречи
Обезбедува пристап
Обезбеди
Објективни
Субјективни

Институционални
Практично гледиште
Хиерархиски
Обврска за резултат
Обврска за средства

Пример на решенија

Навремени	истраги
Дозволува	откривање докази
Дозволува	реално идентификување на сторители
Дозволува	зачувување на доказите
Сослушување	на инволвирани службеници од органите на прогонот
Сослушување	очевидци
Собирање	форензички докази
Извршување	аутопсија
Спроведување	балистички експеримент
Евидентирање	повреди
Обезбедување објективна	анализа на клинички наоди
Брзо судење	за да се спречи застарување
Обезбедува пристап	до најблискиот член на семејството
Отворена за	јавна анализа
Објективна и субјективна независност	на истражните лица
Независна од	хиерархиско, институционално, практично гледиште
Истрагите се обврска за средства	не обврска за резултат

Отпечатен материјал за делење

**Извадок од Насоките на Комитетот на министри на Советот на Европа за искоренување на неказнивоста за сериозни повреди на човековите права
(Усвоени од Комитетот на министри на 30 март 2011)**

VI. Критериуми за ефективна истрага

За истрагата да биде ефективна, треба да се почитуваат следниве суштински

услови:

Адекватност

Истрагата мора да може да води до идентификување и казнување на оние што се одговорни. Ова не креира обврска за државите да обезбедат истрагата да доведе до одреден резултат, туку властите мораат да ги имаат преземено разумните чекори што им се достапни за да се обезбедат докази во врска со инцидентот.

Темелност

Истрагата треба да биде сеопфатна во опсегот и да се осврне на сите релевантни околности, вклучително секаква расистичка или друга дискриминирачка мотивација. Треба да може да идентификуваат секакви систематски пропусти кои довеле до повредата. Ова бара преземање на разумни чекори за да се обезбедат релевантни докази како што се идентификување и интервјуирање на наводните жртви, осомничени и очевидци; испитување на местото на наводната повреда на материјалните докази; и собирање на форензички и медицински докази од компетентни стручњаци. Доказите треба да бидат проценети на темелен, доследен и објективен начин.

Непристрасност и независност

Лицата одговорни за спроведување на истрагата мора да бидат непристрасни и независни од оние што се имплицирани во настаните. Ова значи дека властите кои се имплицирани во настаните не можат ниту да го водат собирањето докази, ниту прелиминарната истрага; особено истражните лица не можат да бидат дел од истата единица како службени лица кои се предмет на истрагата.

Брзина

Истрагата мора да биде започната доволно брзо за да се дојде до најдоброто можно количество и квалитет на достапни докази. Иако може да постојат пречки или тешкотии кои го попречуваат напредокот на една истрага во одредена ситуација, брзиот одговор на властите може генерално да се смета за суштински во одржувањето на јавната доверба во одржување на владеењето на правото и спречувањето на секаков дослух или толерирање на незаконски дејствија. Истрагата мора да биде завршена во разумно време и, во сите случаи, да биде спроведена со целосната неопходна ревност.

Јавна анализа

Треба да постојат доволно елементи на јавна анализа на истрагата или нејзините резултати за да се обезбеди отчетност, јавна доверба дека властите се придржуваат на владеењето на правото и да се спречи секаков дослух или толерирање на незаконски дејствија. Јавната анализа не треба да ги стави во опасност целите на истрагата и основните права на страните.

VII. Вклучување на жртвите во истрагата

1. Државите треба да обезбедат жртвите да можат да учествуваат во истрагата и постапките во обем што е неопходен да се заштитат нивните легитимни интереси преку релевантни процедури согласно националното право.

2. Државите мора да обезбедат жртвите да можат, во неопходниот обем, да ги штитат своите легитимни интереси, да добиваат информации во врска со напредокот, она што ќе следи и исходот од нивните жалби, напредокот на истрагата и прогонот, извршувањето на судските одлуки и сите мерки што се

преземени во врска со репарација на штетата што им е предизвикана на жртвите.

3. Во случаи на сомнителна смрт или присилно исчезнување, државите мораат во рамките на можностите, да им обезбедат на семејството информации за судбината на засегнатото лице.

4. Жртвите можат да добија можност да посочат дека не сакаат да добијат такви информации.

5. Кога учеството во постапките како странки е предвидено во домашното право, државите треба да обезбедат соодветна правна помош и совет за жртвите заради нивно учество во постапките.

6. Државите мора да обезбедат, во сите фази од постапките кога тоа ќе е неопходно, да бидат воспоставени заштитни мерки за физичкиот и психолошкиот интегритет на жртвите и сведоците. Државите треба да обезбедат жртвите и сведоците да не бидат заплашувани, предмет на одмазди или разубедени со други средства да не поднесат жалби или да не продолжат со жалбените постапки или да не учествуваат во постапките. Овие мерки можат да вклучуваат средства за истрага, заштита и помош пред, за време и после истрагата со цел да се гарантира безбедноста и достоинството на засегнатите лица.

Чекор 3 - Која е Вашата улога во заштитата на човековите права?

Хартија и пенкало, флипчарт/табла и маркери или ППТ.

30 минути

Споделување искуства

Секој треба да одвои малку време (околу 5 минути) за да размисли за повредите на човековите права на кои наишле (или ги почувствувале) во врска со членот 3 во текот на нивната работа: може да биде нешто што самите го виделе, нешто за што чуле, или нешто во што биле вклучени. Кога секој ќе има напишано случај, соберете ги картичките и поделете ја групата на помали групи. Потоа случаите поделите ги подеднакво меѓу групите. Дискусијата може да биде стимулирана со тоа што ќе ги напишете следниве прашања на таблата/ППТ за групите да се однесуваат на:

- *Кои човекови права биле повредени?*
- *Како колегите кои знаеле за тоа одговориле?*
- *Кој бил ефектот на полициската култура / групната култура врз случајот?*
- *Колку чести се ваквите случаи во вашата земја / регион / организација?*
- *Како овој случај можел да биде избегнат?*
- *Сменете го овој случај така што однесувањето да биде прифатливо. Што треба да се смени?*

- *Како треба да се справиме со оваа ситуација во согласност со националните и меѓународните законски стандарди?*

Откако сите случаи ќе бидат дискутирани, секоја група може на кратко да поднесе извештај за своите наоди на пленарна сесија. Изберете ги само најконтроверзните/тешките/вообичаени случаи за дискусија.

Оваа алатка може да е конфронтационка и оттука да создаде многу отпор. Препорачливо е да се користи во подоцнежната фаза од обуката. Обучувачот мора да го користи својот суд. Понекогаш потенцијалниот отпор може да биде намален со отворање дискусија. На пр. обучувачот може да ги праша слушателите како се чувствуваат кога ја прават оваа вежба. Без разлика на реакцијата на групата, треба да се одвои одредено време за дискусија за самата вежба.

Единица VI – Интеракција меѓу член 3 и други одредби од ЕКЧП

2 часа 10 минути

Научите за можното (не)користење докази добиени со повреда на членовите 3 или 8 од ЕКЧП

Утврдете дали епизодите на семејно насилство го достигнале минималниот праг што е потребен за членот 3 од ЕКЧП за да се квалификуваат за нечовечно или понижувачко постапување

Научете за интеракцијата меѓу членовите 2 и 3 од Конвенцијата во случаите на користење не-смртоносна сила

Подигнете свест за прашањето на семејно насилство и неговите импликации

Покренете го прашањето на пристап до правда за жртвите на семејно насилство

Применете стандарди во ситуации од реалниот живот

Сензибилизирајте ги слушателите за нивната улога во борбата и спречувањето на повредите на човековите права

Прирачник за обука за членот 6 од ЕКЧП за македонските судии и обвинители (делови поврзани со користењето докази)

Дополнителна препорачана литература

Документи со факти за насилството врз жените, заштитата на малолетниците и родовата еднаквост достапни се на <http://www.echr.coe.int/Pages/home.aspx?p=press/factsheets>

Чекор 1 - Употреба на докази во кривичните постапки - вовед

Отпечатете материјал за делење или ППТ (прожектирање на хипотетички ситуации на екран)

15 минути

Бура на идеи

Покажете или поделете хипотетички ситуации и замолете ги слушателите да почнат да Ви даваат идеи за можна употреба на споменатите докази. На слушателите дајте им кратки примери во врска со употребата на докази. Користете ги главните принципи за да се стимулира размислување

Отпечатен материјал за делење / ППТ

Хипотетичка ситуација 1: Признание добиено со мачење се користи на судење за кривично дело заедно со други докази што го поткрепуваат.

Хипотетичка ситуација 2: Изјава на сведок добиена со мачење се користи на судење за кривично дело.

Хипотетичка ситуација 3: Вистински докази добиени со мачење се користат на судењето заедно со докази кои ги поткрепуваат истите.

Хипотетичка ситуација 4: Вистински докази добиени со понижувачко постапување се користат како единствени и убедливи докази.

Клучни поенти

Споменете ги големиот број ситуации со кои ЕСЧП морал да се справи во однос на овој аспект (користење на докази).

Појаснете го пристапот на ЕСЧП во врска со доказите стекнати со прекршување на членови на Конвенцијата:

- *изјави добиени со повреда на членот 3 (без разлика на степенот на сериозност) – доколку се употребат на судење ќе предизвикаат повреда на членот 6*
- *вистински докази добиени со мачење – доколку се употребат на судење, ќе предизвикаат повреда на членот 6;*
- *вистински докази добиени со нечовечно и понижувачко постапување – доколку се употребат на судење и се единствените или одлучувачките за утврдување на вина – ќе предизвикаат повреда на членот 6;*
- *Докази стекнати со повреда на членот 8 – неопходно не предизвикуваат повреда на членот 6 доколку се употребат на судење;*
- *Во кривични судски процеси, изведувањето на докази мора да се направи во контекст на презумпцијата на невиност, при што товарот на докажување е кај*

обвинителството, кое мора да обезбеди докази кои се доволни за да го осудат обвинетиот, секој сомнеж оди во корист на второто - Барбера, Месеге и Хабардо против Шпанија, §§ 76, 77 (Barberà, Messegue and Jabardo v. Spain) – Право да се молчи и привилегија против самоинкриминација - Сондерс против Обединетото Кралство, § 60 (Saunders v. the United Kingdom).

- Докази добиени со повреда на правата од Конвенцијата – Џало против Германија (ГСС) (Jalloh v. Germany (GC)) – Наведување на кривично дело (намамување)– Тешеира де Кастро против Португалија (Teixeira de Castro v. Portugal)

Улогата на националните закони и судови:

- допуштеност на доказите и начинот на кој треба да се оценат – Ласка и Лика против Албанија, § 57 (Laska and Lika v. Albania)

- доказната вредност на доказите и товарот на докажување – Хусеин и други против Азербејџан, § 212 (Huseyn and Others v. Azerbaijan).

- релевантноста на предложените докази – Патсуриа против Грузија, § 86 (Patsuria v. Georgia) задача на Судот согласно Конвенцијата – да се потврди дали постапките како целина биле правични, вклучително и начинот на кој доказите биле собрани – Кан против Обединетото Кралство, § 34 (Khan v. the United Kingdom)

Хајрулаху, пресуда од 29 октомври 2015, е единствената домашна пресуда во која била утврдена повреда на правичноста на кривичната постапка, од причина што кривичната осуда на жалителот била, меѓу другото, базирана и врз признание на жалителот кое било незаконски прибавено, односно изнудено по пат на мачење на кое тој бил изложен за време на неговиот таен (incommunicado) притвор од страна на полицијата. И покрај тврдењето на жалителот, дадено во текот на постапката пред домашните судови, дека неговото признание за време на распитот од страна на истражен судија, а во присуство на јавен обвинител, било дадено поради страв предизвикан од претходното мачење од страна на полицијата, тие ги засновале наодите кои биле одлучувачки за осуда на жалителот за тероризам, токму врз неговото признание, што според Судот ја направило целата постапка неправична и довело до повреда на членот 6 од Конвенцијата.

Употребата на докази во кривичната постапка е предмети и во случајот Симовски, А.бр.46176/14, доставен на одговор до Владата и сè уште во постапка пред Судот.

Чекор 2 - Употреба на докази во кривичните постапки - вежби

Отпечатен материјал за делење

45 минути

Работа во мала група

Поделете ги слушателите во мали групи и дистрибуирајте го отпечатениот материјал со двата случаи. Замовете половина од групите да работат на случајот бр. 1 и половина на случајот бр. 2. После 10 минути организирајте бура на идеи во пленарен состав.

Отпечатен материјал за делење

Студија на случај бр. 1

Во 2002 година жалителот задушил единаесетгодишно дете и го скрил неговиот труп во близина на рибник. Во меѓувреме побарал откуп од родителите на момчето и бил уапсен набргу откако ги зел парите. Бил приведен во полициска станица, каде што бил сослушуван за местото каде се наоѓала жртвата. Следниот ден заменикот началник на полицијата му наредил на еден од подредените полицајци да му се закани на жалителот со физичка болка и, доколку е потребно, да го подложи на таква болка за да го натера да го каже местото каде се наоѓало момчето. Придржувајќи се на наредбите, полицаецот му се заканил на жалителот дека ќе го подложи на голема болка што ќе му ја предизвика лице посебно обучено за таа цел. По десетина минути, поради страв дека ќе биде изложен на таков третман, жалителот кажал каде го скрил телото на жртвата. Потоа во придружба на полицијата бил одведен до местото, каде полицијата го пронашла телото на момчето, а подоцна и докази против жалителот, како што се траги од гумите од неговиот автомобил. Во подоцнежната кривична постапка регионалниот суд утврдил дека ниту едно од неговите признанија дадени за време на истрагата не можело да се употреби како доказ бидејќи биле добиени под принуда, спротивно на членот 3 од Европската конвенција. На судењето жалителот повторно го признал убиството. Наодите на судот се базирале на тоа признание и на други докази, вклучувајќи докази добиени како резултат на изјави извлечени од жалителот за време на истрагата. Жалителот на крај бил прогласен за виновен и осуден на доживотна казна затвор, а неговите последователни жалби се одбиени, иако Сојузниот уставен суд, сепак, признал дека извлекувањето на неговото признание под принуда за време на истражната постапка претставувало забранет метод на испрашување како според домашното право, така и според Конвенцијата. Во 2004 година двајцата полицајци кои му се заканувале на жалителот биле осудени за принуда и поттикнување на принуда додека биле на должност, и им била изречена условна парична казна од 60 евра за 60 дена, односно 90 евра за 120 дена. Во 2005 година жалителот побарал правна помош за да започне постапка против властите за надоместок поради траума што кај него предизвикале истражните методи на полицијата. Судовите првично го отфрлиле неговото барање, но подоцна во 2008 година Сојузниот уставен суд ги поништил нивните решенија. Во времето на пресудата на Европскиот суд, во регионалниот суд сè уште била во тек обновената постапка.

Решение - Гафген против Германија (Gafgen v. Germany), пресуда од 1.06.2010 [ГСС]

Член 6: Користењето докази добиени со повреда на членот 3 предизвикало сериозни проблеми во однос на правичноста на кривичната постапка. Поради тоа, од Судот е побарано да одреди дали постапката против жалителот, поради користење такви докази, во целина била неправедна. На почетокот на судењето, жалителот бил информиран дека неговите поранешни изјави немало да се користат како доказ против него, бидејќи биле добиени со сила. Сепак, тој за време на судењето повторно го признал злосторството, нагласувајќи дека слободно го дава признанието поради каење и за да ја преземе одговорноста за злосторството што го направил. Според тоа, Судот немало причина да претпостави дека жалителот не би признал ако домашните судови на почетокот решеле да ги исклучат спорните докази. Со оглед на овие размислувања, Судот заклучил дека, во посебните околности на предметот на жалителот, неисклучувањето на доказите добиени по признание извлечено со нечовечно постапување од страна на домашните судови немало влијание на прогласувањето на жалителот за виновен и на неговата казна, или на севкупната правичност на неговото судење.

Студија на случај

Во октомври 1993 полициски службеници во цивилна облека го забележале жалителот во неколку прилики како вади мали пластични кесички од устата и ги дава за пари. Сомневајќи се дека во кесичките има дрога полициските службеници му се приближиле да го уапсат жалителот. Додека го правеле тоа тој ја голтнал кесичката која сè уште му се наоѓала во устата. Бидејќи никаква дрога не нашле кај него, надлежниот јавен обвинител наредил да му се даде средство за повраќање за да ја поврати кесичката. Жалителот бил однесен во болница каде што бил прегледан од лекар. Бидејќи одбил да го испие лекот што требал да поттикне повраќање, четири полициски службеници го држеле со сила додека лекарот му внел цевка преку носот и му дал солен раствор и *Ipecacuanha* сируп на сила. Лекарот исто така му ставил инјекција со апоморфин, дериват од морфиум кој дејствува како еметик. Како резултат на тоа жалителот исфрлил мала кесичка со кокаин. Малку подоцна бил прегледан од лекар и прогласен дека е во добра состојба и може да биде затворен. Кога полициските службеници пристигнале да го испрашаат жалителот околу два часа по давањето на лекот за повраќање, на лош англиски им кажал – тогаш станало јасно дека тој не зборувал германски – дека бил премногу уморен да даде изјава. Следниот ден жалителот бил обвинет за трговија со дрога и ставен во притвор. Неговиот адвокат тврдел дека доказите против него биле добиени на незаконски начин и оттука не можеле да бидат употребени за кривични постапки. Понатаму тврдел дека полициските службеници и лекарот кои учествувале во операцијата биле виновни за предизвикување на телесни повреди при извршување на службени должности. Конечно, тој тврдел дека давањето на токсични супстанции било забрането со Законот за кривична постапка и дека мерката исто така била несразмерна согласно Законот, бидејќи ќе било можно да се добие истиот резултат доколку се чекало кесичката помине низ системот и излезе по природен пат. Во март 1994 година Окружниот

суд го осудил жалителот за трговија со дрога и му изрекол една година условна казна. Неговата жалба против пресудата била неуспешна, иако неговата затворска казна била намалена на условна казна затвор од шест месеци. Жалбата по точки од законот била отфрлена. Сојузниот уставен суд ја прогласил уставната жалба за недопуштена, утврдувајќи дека не ги искористил сите достапни правни лекови пред германските кривични судови. Исто така утврдил дека мерката во прашање не можела да биде основа на некакви уставни приговори во врска со заштитата на човечкото достоинство или спречување на самоинкриминација, што било гарантирано со Германскиот основен закон.

Решение - Џало против Германија (Jalloh v. Germany), пресуда од 18.07.2006 [ГСС]

Право: Член 3 – Конвенцијата во принцип не забранува примена на присилно давање лекови кои можат да помогнат во истрагата на делото. Меѓутоа, мешањето во физичкиот интегритет на лицето извршено со цел да се дојде до докази морало да се подложи на ригорозна анализа. Навистина, требало да се земат во предвид проблемите со кои биле соочени државите во нивните напори во борбата против штетата што на нивните општества им се нанесува со трговијата со дрога. Меѓутоа, во овој случај било јасно пред да биде наредена спорната мерка и да биде спроведена истата дека уличниот дилер на кого била применета, дрогата ја чувал во устата и затоа не било можно дека продава дрога во големи размери. Тоа исто така било отсликано во реченицата. Судот затоа не бил задоволен дека присилното давање на лек за повраќање било неизбежно за да се дојде до доказите. Обвинителството можело едноставно да почека дрогата да помине низ системот по природен пат, бидејќи тоа бил метод што се користел од многу други земји-членки на Советот на Европа во истрагата на дела поврзани со дрога. Ниту странките ниту експертите не можеле да се согласат дали употребата на лекови за повраќање било опасно. Не можело да се тврди дека методот, како резултат на кој веќе починале две лица во Германија имал само занемарливи здравствени ризици. Исто така во мнозинството германски држави, и барем во големо мнозинство од другите земји-членки на Советот на Европа властите се воздржувале од присилно давање на лекови за повраќање, факт кој сугерирал дека за оваа мерка се сметало дека претставува здравствен ризик. Што се однесува до начинот на кој лекот за повраќање бил даден, жалителот бил со сила држен од четворица полициски службеници, што сугерирало употреба на сила на раб на бруталност. Цевка му била ставена преку носот на жалителот во неговиот стомак за да се надмине неговиот физички и ментален отпор. Ова мора да му предизвикало болка и вознемиреност. Потоа бил подложен на дополнителен телесен упад против негова волја со инјектирање на уште еден лек за повраќање. Исто така треба да се земе во предвид менталното страдање на жалителот додека чекал лекот да почне да делува и фактот дека за целиот тој период бил врзан и под надзор. Тоа дека бил присилен да поврати под такви услови мора да било понижувачко за него, секако многу повеќе отколку да чекал дрогата да излезе по природен пат. Што се однесува до лекарскиот надзор, спорната мерка била спроведена од лекар во болница. Меѓутоа со оглед дека жалителот насилно се

спротивставувал да не му биде ден лек за повраќање и не зборувал германски само лош англиски, претпоставката мора да биде дека или не можел или не сакал да одговори на прашањата што му го поставувал лекарот или да дозволи да биде прегледан. Што се однесува до последиците од спорната мерка врз здравјето на жалителот, не било утврдено дека било стомачните проблеми за кои бил лечен во затворската болница два и пол месеци после неговото апсење ниту другите лекарски третмани што следеле биле резултат на присилното давање лекови за повраќање. Како заклучок, германските власти го подложиле жалителот на сериозно мешање во неговиот физички и ментален интегритет против негова волја. Тие го присилиле да поврати, не заради терапевтски причини, туку за да соберат докази кои можеле да ги добијат на помалку интрузивни методи. Начинот на кој оспорената мерка била спроведена кај жалителот можела да предизвика страв, нервоза и инфериорност кои можеле да го понижат и омаловажат. Исто така, процедурата вклучувала и ризиците по здравјето на жалителот, особено затоа што не била добиена соодветна анамнеза претходно. Иако, ова не било намерно, мерката била спроведена на начин кој на жалителот му предизвикала физичко и ментално страдање. Затоа бил подложен да нечовечно и понижувачко постапување спротивно на членот 3. Заклучок: повреда (десет наспроти седум).

Член 8 – Со оглед на наодот дека имало повреда на членот 3 од Конвенцијата во однос на жалбата на жалителот во врска со присилното давање лек за повраќање, никаков посебен проблем не се појавил во однос на членот 8 од Конвенцијата.

Чекор 3 - Интеракција меѓу членовите 3 и 2 од ЕКЧП

 30 минути

Отпечатен материјал за делење или ППТ (прожектирање на сценариото на екран)

Дилеми

Прожектирајте на екран / поделете го следново сценарио

Жалителот управувал со возило кога наишол на сообраќајна патрола. Наместо да застане, тој забрзал и продолжил да вози. Ова предизвикало спонтанa потеря, која вклучила неколку полициски возила и најмалку петнаесет полициски службеници. Тој не го запрел возилото и продолжил да вози со прекумерна брзина. При такви околности, полицијата употребила алтернативни мерки за да го присили жалителот да го запре возилото. Така, биле поставени две блокади, секоја од нив од по едно полициско возило. Жалителот

сепак успеал да ги одбегне двете блокади. При обидот на жалителот да ја одбегне втората блокада, тој се искачил на тротоарот каде наводно се наоѓале и припадници на полицијата. Тогаш од страна на полицијата биле испукани четири куршуми, од кои два завршиле во возилото кое било управувано од жалителот. Жалителот не бил погоден од куршумите, ниту како последица на истите се здобил со некакви повреди.

Прашања

Прво поставете го следново прашање и соберете ги одговорите во пленарен состав:

Дали мислите дека овој полициски службеник (службеници) треба судски да се гони(ат)/казни(ат)?

Потоа продолжете со следниве дополнителни прашања:

Дали има нешто во оваа ситуација што претставува повреда на Конвенцијата?

Дали има нешто во оваа ситуација што претставува повреда на членот 3?

Дали е достигнат минималниот праг за примена на членот 3?

Дали има некаков друг член на Конвенцијата кој може повеќе да се применува во оваа ситуација? Кој? Зошто?

Поканете ги слушателите да ги појаснат своите причини: Во контекст на дискусиите во однос на судската пракса, фокусирајќи се на главните принципи (види Китановски, пресуда, 22 јануари 2015, §50-57).

Клучни поенти

Само во вонредни околности дејствијата на државните службеници кои не резултирале со смрт можат да претставуваат повреда на членот 2 од Конвенцијата.

Степенот и типот на сила што биле употребени и намерата или целта зад употребата на сила, може меѓу другите фактори да бидат релевантни во оценувањето дали во даден случај дејствијата на државните службеници во

нанесувањето на повредата, но не и смрт се такви што ќе потпаднат под опсегот на заштитата опфатена со членот 2 од Конвенцијата, земајќи го во предвид предметот и целта на тој член.

Во речиси сите случаи кога едно лице е наводно нападнато или малтретирано од страна на полиција или војници, нивните жалби повеќе потпаѓаат да бидат разгледани во однос на членот 3 од Конвенцијата.

Текстот на член 2, како целина, покажува дека тој ги опфаќа не само намерните убиства туку исто така и ситуациите каде што е дозволено да се примени сила што може да резултира, како непланиран исход, со одземање на живот. Судот веќе ги има разгледано жалбите согласно оваа одредба каде наводната жртва не умрела како резултат на оспореното однесување (види на пример Сашо Горгиев, пресуда, 9 април 2012).

Чекор 4 - Насилство врз жените и семејното насилство

Отпечатен материјал за делење

40 минути

АБВ работа во група

Поделете ги слушателите во 3 групи. Поделете го печатениот материјал. Именувајте ги групите со А, Б и В. Информирајте ја групата А дека тие ќе го разгледуваат случајот само во однос на жртвите, групата Б ќе се фокусира на дејствијата на државните власти, додека групата В ќе се концентрира на наводниот сторител. Појаснете дека гледиштето може да биде тоа на лицето/органот или повеќе поврзано со околностите поврзани со тоа.

На секоја група дајте ѝ по 10 минути да поработи на својата задача. Потоа прегрупирајте ги слушателите така што секоја од новите групи ќе содржи по еден член од секоја од оригиналните групи; со други зборови новите групи се составени како АБВ, АБВ и АБВ. На АБВ групите дајте им задача да идентификуваат дали фактите од случајот обелоденуваат повреда на ЕКЧП (цитирајќи ги одредбите) или не и зошто.

Во пленарен состав сите групи да добијат шанса да кажат по нешто и да коментираат во контекст на пресудата на ЕСЧП.

Отпечатен материјал за делење

Ана, Маја и Бранка, мајка и нејзините две ќерки, се државјанки на Венера родени во 1973, односно 2000, односно 2002 година. Ана работи како хигиеничка, не е многу образована и е венчана за Јон, роден во 1972 година. Јон е полициски службеник. По раѓањето на нивното второ девојче Јон почнал да се враќа дома пијан и да ја тепа Ана во присуство на нивните две ќерки. Ситуацијата продолжила така две години додека мајката не сфатила дека ситуацијата негативно влијае на психолошката благосостојба на двете девојчиња. Тогаш одлучила да го пријави случајот кај властите. Откако бил парично казнет и добил официјално предупредување од властите, Јон станал уште понасилен и во ноември 2013 речиси ја задушил сопругата. Ана побарала нејзиното барање за развод да биде разгледано по итна постапка, но без резултат. Во исто време се обратила до домашните судови со барање за налог за заштита кој бил издаден на 9 декември 2013 врз основа дека нејзиниот сопруг претставувал значителен ризик по неговата сопруга и ќерки. Истиот му бил доставен на сопругот на 15 март 2014 како резултат на службеничка грешка. Согласно наредбата, Јон морал да се држи на 500 метри оддалеченост од семејниот дом во период од 90 дена без да стапи во контакт со жалителките или да изврши каков било акт на насилство врз нив. Иако полицијата отворила случај за да го надгледува спроведувањето на налогот за заштита, Јон повторно ја нападнал сопругата и влегол во семејниот дом во неколку прилики. Меѓутоа во март 2014 година судовите ја потврдиле жалбата на Јон и делумно го повлекле налогот за заштита. Ве текот на целата постапка Јон продолжил да работи како полициски службеник. Во меѓувреме, во декември 2013 година, Ана се пожалила на насилството на Јон на полициските службеници кои ја притискале да ја повлече својата кривична жалба, тврдејќи дека доколку имал кривично досие ќе ја изгубел работата што ќе имало последици по образованието и професионалната иднина на нивните ќерки. Сепак кривична истрага била покрената во јануари 2014 година. На 3 февруари 2014 година Судот издал налог за заштита за Ана и нејзините ќерки, бидејќи сметал дека Јон претставувал значителен ризик за нив. На 7 февруари обвинителот, иако имало значителни докази за вината на Јон, имено во форма на лекарски извештаи (исто така докази дека понатамошните напади мора да биде доволно сериозни за да ѝ предизвикаат чувство на сериозно страдање и вознемиреност) и изјави на сведоци, и без разлика на неговото признание на своите дела на насилство, сметал дека Јон не можел да се смета за закана по општеството и решил да ја прекине истрагата за период од една година под услов да биде повторно отворена доколку Јон во тој период повторно продолжел со насилно однесување. Во текот на тој период социјалните служби задолжени за случајот исто така предложиле помирување, кажувајќи ѝ на Ана дека таа не била ниту првата ниту последната жена да биде тепана од својот сопруг, кој иако бил насилен ја сакал. И мора и таа да го сакала него штом одлучила да се венча со него и да има две деца со него. Плус требала да се грижи и за девојчињата, за кои било важно семејството.

Решение: Еремиа против Молдавија (Eremia v. Moldova), пресуда од

28.05.2013

Сопругата: Судот забележал дека, во декември молдавските судови одлучиле дека ситуацијата била доволно сериозна да бараат налог за заштита за Ли́лиа Ере́миа. Таа последователно обезбедила медицински докази за малтретирање. Исто така утврдил дека стравот од понатамошни напади бил доволно голем за да ѝ предизвика чувство на страдање и вознемиреност што достигнувало нечовечно постапување во рамки на значењето на членот 3. Судот понатаму сметал дека властите воспоставиле законска рамка која дозволувала мерки да бидат преземени против лица обвинети за семејно насилство. Навистина, молдавските закони предвидувале кривични санкции против напаѓачите како и заштитни мерки за нивните жртви. Исто така властите биле сосема свесни за насилното однесување на А., кое станало уште поеввидентно после налогот за заштита од декември. Г-ата Ере́миа исто така набрзо се пожалила дека А. го прекршил налогот за заштита. Тогаш властите требале да сфатат дека таа била изложена на зголемен ризик од понатамошно насилство, што било поткрепено со доволно докази. Иако властите не дејствувале доволно брзо, Судот забележал дека тие не останале целосно пасивни со оглед дека А. бил казнет со парична казна и му била дадено формално предупредување. Меѓутоа, ниедна од тие мерки не биле ефективни и покрај тоа што А. продолжил да го прекршува налогот, тој продолжил да ги спроведува своите обврски како полициски службеник без да се преземат никакви мерки за да се обезбеди безбедноста на жалителот. Недостатокот на одлучувачко делување од страна на властите било уште повознемирувачко со оглед дека А. бил полициски службеник чии професионални потреби вклучувале заштита на правата на другите, спречување на кривично дело и заштита на јавниот ред.

Ќерките: Иако ќерките на г-ата Ере́миа се жалеле на повреда на нивните права согласно членот 3, Судот одлучил да ја разгледа жалбата согласно членот 8. Прво, како што било признато од молдавските судови, психолошката благосостојба на двете ќерки била негативно погодена заради тоа што постојано биле сведоци на насилството на нивниот татко врз нивната мајка во семејниот дом. Затоа имало попречување на нивните права согласно членот 8. Второ, властите биле свесни за попречувањето, но не ги презеле сите разумни мерки со цел да ги спречат. Судот забележал дека налогот за заштита од 9 декември 2010 година го спречила А. да не контактира, да не ја напаѓа или малтретира не само г-ата Ере́миа туку и нејзините деца. Г-ата Ере́миа исто така побарала нејзините ќерки да бидат официјално признати како жртви на семејно насилство заради кривичната истрага против нивниот татко. Исто така, жалителките се жалеле дека за време на една од неговите посети на семејната куќа А. не само што ја нападнал својата жена туку исто така и вербално ја злоставувал една од ќерките. Затоа било јасно дека властите биле свесни дека А. го прекршувал налогот за заштита, како и за заканувачкото и навредувачко однесување кон жалителките и неговите последици по неговите ќерки. Меѓутоа, малку или никакви активности не биле преземени за да спречат повторување на таквото однесување. Напротив, и покрај дополнителната серија на напади во 2011 А. бил на крајот ослободен од сите кривични обвиненија. Затоа Судот заклучил дека молдавските власти не се придржувале

соодветно на нивните обврски согласно членот 8 во однос на ќерките на г-ата Еремиа.

Единица VII – Завршување на обуката

 30 минути

Споредете го знаењето за темата
Идентификувајте ги поентите за учење
Развијте позитивни чувства за обуката
Евалуирајте ја обуката

Чекор 1 - Оценка на знаењето после курсот

 10 минути

Приложениот тест со повеќе одговори

Поделете ги примероците од тестот.

Побарајте од слушателите да ги потпишат.

Објаснете им на слушателите дека ова претставува алатка за само-оценка чија цел е да им помогне да идентификуваат што знаат и какво дополнување во знаењето или разбирањето им е потребно.

Информирајте ги слушателите дека резултатите од тестот ќе се користат како почетна точка и дека истиот тест повторно ќе им биде поделен за да се измери напредокот.

Коригирајте ги тестовите на пленарната сесија (секој слушател го коригира сопствениот тест).

Поделете ги тестовите што ги правеа пред почетокот на курсот за да можат да го согледаат постигнатиот напредок.

Чекор 2 – Што научив? Како учев?

 20 минути

Хартија и пенкало

Снежна бура

Замолете ги слушателите да напишат една работа што ја научиле/им се допаднала за време на обуката на еден лист хартија и да го згужваат. Потоа повикајте ги сите слушатели да се соберат заедно во средина на просторијата. Замолете ги да ги фрлат снежните грутки од хартија и да земат по една. Еден по еден нека ги прочитаат.

На крајот се делат сертификати (ако биле планирани) и формулари за евалуација.

Специфичен модул

Единица I – Вовед и почеток на курсот

 20 минути

Запознајте ги слушателите
Изнесете ги очекувањата
Илустрирајте ја целта, форматот и методологијата на обуката
Идентификувајте го знаењето и стручноста кои постојат во групата
Креирајте средина којашто е погодна за обука
Утврдете го почетното знаење на секого

Прирачник за методологијата за спроведување на обуката

Чекор 1 - Претставување на слушателите и кои се нивните очекувања

 5 минути/15 минути

Запомнете: Тонот на обуката се воспоставува од првиот момент кога слушателите пристигнуваат. Постојат повеќе начини слушателите да се запознаат едни со други. Дури и кога слушателите веќе се познаваат важно е да имаат време за да се 'оформат' како група на почетокот од сесијата. Ова помага да се креира средина која е кооперативна и погодна за партиципативна обука.

Замолете ги слушателите да се претстават и да изнесат какви очекувања имаат. Или, доколку имате дополнителни 10 минути можете да направите една од вежбите што се наведени долу.

Малку познат факт: замолете ги слушателите да го кажат своето име, сектор или улога во организацијата, работно искуство и еден малку познат факт за себе. Овој „малку познат факт“ станува елемент што хуманизира и кој може да помогне да се срушат разликите како што се позиција/статус во идната интеракција.

Точно или погрешно: замолете ги слушателите да се претстават себеси и да дадат три или четири изјави за себе, една од нив да е погрешна. Потоа побарајте од останатите во групата да гласаат кој факт е погрешен. Покрај тоа што ќе се запознаат едни со други како поединци, оваа вежба помага да се започне со интеракција во рамки на групата.

Чекор 2 - Претставување на агендата

 5 минути

Запознајте ги слушателите со агендата и со форматот на обуката. Коментирајте упатувајќи на очекувањата и стравовите (на пр. во врска со тестот за само-оценување).

Чекор 3 - Оценка на знаењето пред курсот

 10 минути

Приложениот тест со повеќе одговори

Тест

Поделете ги примероците од тестот. Побарајте од слушателите да ги потпишат. Објаснете им на слушателите дека ова претставува алатка за само-оценка чија цел е да им помогне да идентификуваат што знаат и какво дополнување во знаењето или разбирањето им е потребно. Информирајте ги слушателите дека резултатите од тестот ќе се користат како почетна точка и дека истиот тест повторно ќе им биде поделен за да се измери напредокот.

Коригирајте ги тестовите на пленарната сесија (секој слушател го коригира сопствениот тест).

Соберете ги тестовите – повторно ќе им ги поделите на крајот откако ќе го направат истиот после обуката заради споредба.

Единица II – Товар на докажување

 1 час

Претставете го стандардот за докажување што се бара за да се утврди повредата на членот 3 од ЕКЧП.

Идентификувајте ја ситуацијата на *prima facie* тврдења за мачење.

Дознајте ја тежината на меѓународните извештаи во оценувањето на наводите за мачење.

Применете ги стандардите во ситуации од реалниот живот

Чекор 1 - Стандардот за докажување

 15 минути

Хартија за флипчарт / табла, маркери

Бура на идеи и предавање

Побарајте од слушателите да нафрлат идеи за стандардот на докажување кој се применува за забраната на мачење.

За да се стимулираат идеите, замолете ги да размислат за стандардите на докажување кои се применуваат во нивниот домашен правен систем. Немојте да заборавите да ги замолите да ги елаборираат поимите што се наведуваат, и стимулирајте ги слушателите со прашања (односно што значи вон разумно сомнение? Дали може да се употреби презумпцијата на факт? Во која мерка? Дали можат да се користат заклучоци? Под кои услови? Дали однесувањето на странките е релевантно кога се собираат доказите? На пример што ако една од странките не ги даде материјалните докази што тие очигледно ги поседуваат? Кои се другите можни извори на докази коишто можат да се искористат?).

Забележете ги клучните зборови и резимеа без да коментирате.

Флипчартот нека биде на место од каде сите можат да го гледаат (поставете го на ногарките или закачете го на сид) во текот на целата дискусија на сценаријата кои ќе следат.

Чекор 2 – Повреди додека лицето е лишено од слобода

45 минути

Отпечатен материјал за делење, ППТ (слајдови од 13 до 18)

Снежни топки

Поделете го печатениот материјал. Замолете ги слушателите да го прочитаат случајот сами за себе фокусирајќи се на доказите што се обезбедени и побарајте од нив дали prima facie фактите на случајот обелоденуваат повреда на членот 3 од ЕКЧП. После 15 минути, замолете ги слушателите да ги споделат своите размислувања со лицето кое седи до нив. Завршете со дискусија во пленарен состав после што следи решението на случајот од ЕСЧП.

Отпечатен материјал за делење

Лабите против Италија (*Labita v. Italy*)

1. Жалителот (во понатамошниот текст Л.) бил лишен од слобода на 21 април 1992, по налог од надлежниот суд, а во контекст на истрага против 46 лица. Тој бил осомничен за учество во организирана криминална група.

2. Тој најпрво бил задржан во притвор во затворот во Палермо, каде поминал триесет и пет дена во изолација. На 20 јули 1992, бил префрлен во затвор на островот Пјаноза со уште 54 други лица, каде останал сè до 29 јануари 1993. Л. континуирано, во неколку наврати неуспешно се жалел по решението за притвор, а барал и замена на мерката притвор со поблага мерка.

Спорното постапување и исходот од спроведената постапка

3. На 2 октомври 1993 пред истражниот судија, Л. заедно со други затвореници се пожалил дека во текот на првиот месец поминат во притвор во затворот на Пјаноза, бил изложен на постапување спротивно на членот 3 од Конвенцијата. Тој тврдел дека бил изложен на мачење на разни начини, кои се опишани подолу, особено во периодот помеѓу јули и октомври 1992 година, по што подоцна состојбата се подобрила.

4. Л. тврдел дека бил редовно тепан поради што во една прилика го повредил палецот; бил тепан со палка; му ги гмечеле тестисите (практика за која Л. тврдел дека била систематски применувана); со него лошо се постапувало и во други прилики, така откако подот во ходниците ќе бил направен лизгав, затворениците биле присилувани да трчаат по лизгавиот под помеѓу два реда на стражари, оние кои ќе се лизнеле, биле тепани од страна на стражарите; во една прилика Л. бил претепан и му бил скинат џемперот, по што протестирал, а стражарот му наредил да замолчи, му се обратил со вулгарни зборови, а потоа го удрил, притоа оштетувајќи му ги очилата и еден вештачки заб; кон него грубо се постапувало и во други ситуации; често бил изложуван на телесен претрес за време на туширањето, долго морал да чека за да биде примен од лекар, а при самиот преглед рацете му останувале врзани со лисици. Затворениците биле загрозувани од стражарите од различни последици доколку отворено зборуваат за тоа како се постапува со нив; во присуство на стражарите, затворениците морале главата да ја држат наведната, погледот да им биде прикован за подот, во знак на почитување, да бидат тивки и да стојат во став мирно. Конечно Л. се жалел на условите во кои бил превезуван од затворот до судот заради присуство на рочиштата и обратно.

5. Истражниот судија го известил за наводите надлежниот јавен обвинител, кој пред да ја запре постапката поради неможност да се идентификуваат сторителите, наредил сослушување на Л., при што тој ги потврдил своите наводи, ја добил на увид медицинската документација на Л., и организирал препознавање на начин што Л. добил фотокопија од слики од 262 затворски стражари. Л. не бил во можност да изврши препознавање. Тоа го образложил со фактот, дека станувало збор за фотокопии, фотокопиите биле направени од фотографии, кои биле направени пред критичниот период и додал дека не би

имал проблем да ги препознае сторителите доколку ги сретне во живо.

Медицинска документација

6. Според медицинската документација на затворот Пјаноза, по пристигнувањето во овој затвор, Л. бил во добра здравствена состојба; на 9 септември 1992, Л. се пожалил на проблеми со вештачкиот заб, а затворскиот лекар го упатил на преглед кај стоматолог; во април 1993 било поднесено барање за преглед кај стоматолог, за фиксирање на расклатениот вештачки заб; на 10 август 1993 медицинската служба на затворот Пјаноза побарала да се направи рендгенска снимка и преглед кај ортопед, поради тоа што Л. се пожалил на болки во колената; по извршените тестови, на 22 септември 1993, ортопедот констатирал дека Л. има проблем со колената, но во здравствениот картон нема податоци за тоа од каква природа биле тие проблеми; стоматологот на 17 март 1994 навел дека вештачкиот заб е потполно скршен и дека е потребно да се поправи; во извештајот од 24 март 1995 било наведено дека постои калцификација на зглобот на коленото; на 3 април 1996 на Л. му било извршено снимање кое покажало присуство на две мали рани, кои настанале како резултат на трауматска повреди на горниот, надворешен дел на коленото; извештај од 20 март 1996 година сведочел за психолошки нарушувања (астенија, состојба на збунетост, депресија) кои започнале три години порано.

Извештај на судијата задолжен за извршување на санкциите

7. Судијата, кој бил задолжен за извршување на пресудата, на 5 септември 1992, пратил извештај до министерот за правда за условите кои владеат во затворот Пјаноза, а по извршениот надзор во август 1992. Извештајот забележал кршење на правата на затворениците, кои се повторувале и бројни инциденти на нечовечно постапување, а особено биле забележани лоши хигиенски услови, потполна блокада на преписките на затворениците, примери кога затвореници биле терани да трчаат низ дворот ради рекреација додека биле тепани со пендреци по нозете; тепање со палки, други форми на нечовечно постапување (на пример, еден затвореник наводно бил натеран целосно да се соблече и да прави склекови пред да биде подложен на ректално пребарување кое било потполно непотребно. Извештајот укажувал и на други слични инциденти, но и на подобрување на ситуацијата во последно време, како резултат на мерките, кои биле преземени против затворските чувари.

Други релевантни информации и настани

8. Бидејќи почнале да кружат информации и новинарски извештаи за тоа дека затвореници во затворот Пјаноза се изложени на насилство, надлежниот јавен обвинител поминал еден ден на островот и ги известил медиумите дека не открил ништо што би можело да ги потврди тие тврдења.

9. На 30 јули 1992, инспекторите од затворската служба го известиле Министерството за правда, дека според информациите добиени од доверливи

извори, имало сериозни инциденти на мачење на затвореници во затворот Пјаноза. Извештајот посебно се осврнал на еден инцидент, кога еден хендикепиран затвореник бил доведен во затвор со количка со едно тркало, додека чуварите му се потсмевале и уште еден случај кога затвореник бил теран да клечи пред свеќа.

10. Во една службена преписка до министерот за правда од 12 октомври 1992, Управата за извршување на санкции, условите споменати во извештајот на судијата за извршување на санкциите (види горе) биле објаснети со практичните проблеми настанати како последица на итното префрлање на 55 затвореници во затворот Пјаноза, ноќта помеѓу 19 и 20 јули 1992, како и со градежните работи кои се одвивале во затворот.

11. На 28 октомври 1992, посебно именуваната експертска група во својот извештај утврдила, врз основа на информациите добиени од затвореници во затворот кои биле сослушани, дека обвиненијата за мачење се потполно неосновани, освен во случајот кога хендикепираниот затвореник бил возен во количка со едно тркало, што се случило поради недостаток од инвалидски колички во затворот.

12. Во еден допис од 12 декември 1996 година, претседателот на еден од судовите за извршување на санкциите истакнал дека Владата, која тогаш била на власт, наредила или толерирала инциденти, кои се случиле во затворот Пјаноза. Тој, исто така изнел мислење дека тврдењата на Л. во поглед на условите во текот на трансферот, биле во целост веродостојни и дека префрлувањето на затворениците во затворот на Пјаноза се одвивало со користење на сомнителни и неоправдани методи, чија вистинска причина била застрашување на затворениците. Тој исто така истакнал дека во крилото на затворот Пјаноза, под зголемен степен на обезбедување, работеле затворски чувари од други затвори кои не поминале никаков процес на селекција и на кои им била дадена „*carte blanche*“, што било причина за злоупотреби и нерегуларности во управувањето со тоа крило.

Решение

Во случајот Лабита против Италија, пресуда на Големиот судски совет од 6 април 2000 година, немало никакви медицински докази во поткрепа на неговите тврдења. Немало никакви докази дека не му бил даден пристап до лекар додека бил во затвор. Навистина, го прегледале затворските лекари во неколку прилики. Тој имал достап до адвокати и поднел неколку барања да биде ослободен. Првото тврдење на жалителот за малтретирање се случило околу шест месеци по неговото апсење. Судот сметал дека извештаите за несоодветното постапување во затворот биле премногу општи за да достигнат ниво на докази во случајот. Оттука, Судот утврдил дека немало повреда на членот 3.

Клучни поенти

Генерално гледано, нема формална теорија за товарот на докажување и стандардите на докажување.

Судот зазел пристап на слободна проценка на доказите што му биле на располагање, вклучително и прашањата разгледани како *motu proprio*.

Во пракса жалителите мора да изнесат *prima facie* поткрепа на попречувањето на неговото право и аргументирана основа за повреда.

Жртвите не можат да бидат казнети кога немаат пристап до релевантните документи или информации во рацете на властите.

Самиот суд покажал волја да извлече заклучок од пропустот на државата да обезбеди докази во случаи кога жалителот бил лишен од слобода од властите. Јасно е кажано дека кога ќе се обезбедат докази кои сугерираат дека жртвата претрпела малтретирање додека била под надлежност на државните власти, товарот на докажување можел да се префрли на државата да обезбеди докази за да се покаже дека државата не била одговорна.

Во ситуации на лишување од слобода државата има обврска да обезбеди разумно објаснување за повредите.

Во врска со спорните фактички ситуации во случаи на наводи за повреда на членот 3 од ЕКЧП, Судот користел стандард на докажување вон разумно сомнение.

Меѓутоа тестот на разумно сомнение има дистинктивно (автономно) значење согласно Конвенцијата, па дури и кога се применува ужива флексибилна примена.

Во врска со затворските услови, кога капацитетот за докажување на реалноста на ситуацијата е во рацете на властите, ЕКЧП рекол дека ќе има ригорозна примена на принципот на *affirmanti incumbit probatio* обезбедувајќи им одреден простор за сомнеж за затворениците и бара од властите да ги побијат жалбите.

Дејствијата на жртвата исто така можат да бидат земени во предвид при оценката на степенот на товарот што го има државата да докаже дека примената на сила, која евентуално може да доведе до повреда на членот 3 од ЕКЧП, била претерана (*Rehbock v Slovenia, Berlinski v. Poland*). КСТ или други извештаи за условите во затворите честопати се користат во поткрепа и поддршка на тврдењата на затворениците (*MSS v. Greece and Belgium*).

Во однос на релевантните и гореспоменатите општи принципи развиени во праксата на Судот, а цитирани во домашните предметите види на пример *Аслани, пресуда од 10 декември 2015, § 71-81*; *Хајрулаху, пресуда од 29 октомври 2015, § 84 и 85*; *Андоновски, пресуда од 23 јули 2015, § 96*; *Китановски, пресуда од 22 јануари 2015, § 77*; *Трајкоски пресуда од 7 февруари 2008, § 37*; *Јашар, пресуда од 15 февруари 2007, § 48* и *Илиевска, пресуда од 7 мај 2015, § 41-44*.

Така, на пример, во случајот на *Сулејманов, пресуда од 24 април 2008, § 40-46*, *Целадинов и други, пресуда од 10 април 2008, § 61-68*, *Јашар, пресуда од 15 февруари 2007, § 50-54* и *Трајкоски, пресуда од 7 февруари 2008, § 38-42*, во кои биле изнесени наводи за повреда на членот 3 во неговиот материјален аспект, поради различните верзии на настаните презентирани од странките во постапката пред Судот (од една страна жалителот и од другата страна Владата), поради неконзистентноста на доказите доставени до Судот или поради отсуство на доволно докази, Судот не успеал да утврди вон секако разумно сомнение, дека жалителите во секој од наведените случаи, биле изложени на однесување спротивно на членот 3 од Конвенцијата.

Во случајот *Аслани, пресуда од 10 декември 2015, § 74-81*, Судот имајќи го предвид отсуството на какви било индикации дека жалителот пред да влезе во полициската станица имал некакви повреди, заклучи дека во случајот постојат *prima facie* докази во поткрепа на наводите на жалителот и неговата верзија на настаните (покрај деталниот и конзистентен опис на релевантните околности во однос на местото, времето и третманот на кој било изложен, кој го понудил жалителот во текот на целокупната домашна постапка, Судот утврди и други докази кој ја поткрепуваат неговата верзија на настаните). Дополнително, имајќи предвид дека Владата одрекувала дека повредите биле нанесени во полициската станица, од една страна, и од друга страна, поради отсуството на домашна одлука со која би се утврдило и решило ова прашање, Судот одлучи товарот на докажување да го префрли од жалителот на државата. Државата не успеа да обезбеди задоволително и убедливо објаснување за потеклото на повредите на жалителот, констатирани во медицинската документација како и за околностите во кои таквите повреди настанале. Од овие причини, Судот во случајот заклучи дека наводите на жалителот биле доволно убедливи и утврдени вон секако разумно сомнение.

Во *Хајрулаху, пресуда од 29 октомври 2015, § 86-94*, Судот заклучи дека постојат *prima facie* докази во поткрепа на наводите на жалителот и неговата верзија на настаните. Покрај деталниот и конзистентен опис на релевантните околности во однос на местото, времето и третманот на кој бил изложен, презентирани од страна жалителот во текот на домашна постапка, Судот утврди и други докази кои ја поткрепуваат неговата верзија на настаните: Извештајот на Комитетот за спречување на тортура (КСТ), кој скоро идентично реферирал на случајот на жалителот; во периодот на

случувањата, во јавноста веќе се дискутирало за пракса и случаи на полициско грабнување и држење надвор од официјалните места за лишување од слобода; слична фактичка состојба Судот претходно утврдил, вон секако разумно сомнение во случајот на *Ел Масри*; причините поради кои жалителот бил, според официјалната документација лишен од слобода, а кои не се доведувале во врска со неговото учество во спорниот инцидент. Ваквите околности на случајот и медицинската документација му овозможиле на Судот, да заклучи дека постои разумно сомнение дека повредите можеле да бидат последица на однесувањето на службени лица. Дополнително, имајќи предвид дека Владата ги негираше тврдењата на жалителот за грабнувањето, држењето во изолација и мачењето на кое бил изложен, и од друга страна, и поради отсуството на каква било истрага од страна на домашните институции во однос на ваквите наводи на жалителот, Судот одлучил, товарот на докажување да го префрли од жалителот на државата. Државата не успеа да обезбеди задоволително и убедливо објаснување за потеклото на повредите на жалителот, констатирани во медицинската документација и за околностите во кои таквите повреди настанале. Од овие причини, Судот во случајот заклучил дека наводите на жалителот се доволно убедливи.

Во случајот на *Ѓоргиев*, пресуда од 19 април 2012, § 73, кој го допира прашањето за третманот на затворениците во македонските затвори, Судот поради отсуство на конзистентни докази, делумно како последица на отсуството на ефикасна истрага во случајот, не успеа да утврди вон секако разумно сомнение дека надлежните органи на државата биле свесни пред инцидентот, дека бикот претставува ризик за физичкиот интегритет на жалителот, што било предмет на оценка во случајот.

Во *Илиевска*, пресуда од 7 мај 2015, §49-53, Владата во постапката пред Судот дал разумно и прифатливо објаснување за можниот начин на настанување на дел од документираните повреди на жалителката (оние на грбот, stomакот и нозете), повикувајќи се на изјави кои иако биле дел од списите во домашниот предмет, не биле искористени ниту од обвинителството, ниту од домашните судови во постапката пред домашните институции. Судот и покрај фактот што овие изјави никогаш не биле тествирани од домашните институции, одлучи истите да ги земе предвид при оценката на предметот. Врз основа на истите, дојде до заклучок дека не е во можност, за конкретниот дел од повредите (види погоре) да констатира вон секако разумно сомнение, дека истите биле нанесени од страна на полициските службеници при трансферот на жалителката со амбулантско возило до психијатриската болница во Скопје. Сепак, во услови кога Владата негираше дека жалителката при трансферот, била врзана со лисици на рацете, од една страна, а од друга страна, имајќи ги предвид документираните повреди на рачните зглобови, за кои државата не понуди разумно објаснување, Судот утврди дека наводите на жалителката, дека била врзана со лисици при трансферот, се доволно убедливи и утврдени вон

секако разумно сомнение.

Во однос на оценката за тоа дали физичката сила применета во околностите на конкретен случај, била неопходна и пропорционална, во домашните предмети донесени од страна на Судот, види *Китановски, пресуда од 22 јануари 2015, § 78-80*; *Андоновски, пресуда од 23 јули 2015, § 97-103* и *Илиевска, пресуда од 7 мај 2015, § 60-63*.

За правната сила, значењето и употребата на релевантните меѓународни извештаи при утврдувањето на фактичката состојба, види *Ел-Масри, пресуда на Големиот судски совет од 13 декември 2012* и *Хајрулаху, пресуда од 29 октомври 2015, § 57- 61 и § 88*. За правната сила, значењето и употребата на извештаите продуцирани од страна на релевантни невладини организации види во случајот *Хајрулаху, § 62*.

Единица III - Материјалниот аспект на членот 3 од ЕКЧП: позитивни и негативни обврски

 2 часа

Набројте ги видовите обврски (позитивни и негативни) што произлегуваат од членот 3 од ЕКЧП.

Идентификувајте примери на такви обврски

Научете за Тестот Осман за да се утврди ширината на позитивните обврски.

Применете го Тестот Осман во реални ситуации

Чекор 1 - Дефиниции и примери

Пенкало и хартија, 2 флипчарти/табли и маркери, ППТ (слајдови 19 и 20)

 10 минути

Бура на идеи

Подгответе 2 листа од флипчарт, еден треба да биде означен со НЕГАТИВНИ ОБВРСКИ, а другиот со ПОЗИТИВНИ ОБВРСКИ. Замолете ги слушателите да посочат конкретни примери за тоа што претставуваат тие обврски (во врска со некое право или слобода).

На кратко коментирајте ги податоците што се внесени со појаснување што се мисли под изразување на негативни и позитивни обврски и информирајте ги слушателите дека процедуралните обврски

(за кои постои веројатност дека се меѓу наведените) ќе бидат дискутирани во текот на следната сесија.

Клучни поенти

Сè повеќе, правата се толкуваат на таков начин за да им се наметнат позитивни обврски на државите да преземат чекори да се заштити уживањето на правата од мешање од други извори.

Позитивни обврски биле утврдени, најпрво и најчесто во однос на членот 8. Потоа прогресивно следеле и во однос на членовите 2, 3, 10 и 11.

Кога се оценуваат позитивните обврски Судот испитува дали правична рамнотежа е постигната меѓу интересот на лицето и оние од заедницата.

Концептот на позитивни обврски е експлоатиран од страна на Судот во неколку домашни предмети. Тоа е случај на пример, во *Поповски*, пресуда од 31 октомври 2013 или пак, во *Митови*, пресуда од 16 април 2015, каде Судот констатирал, од различни аспекти, повреда на позитивните обврски на државата во контекст на членот 8 од Конвенцијата; во случајот *Ел Масри* (види, особено § 239) Судот пак, ја разгледуваше меѓу другото и позитивната обврска на државата која произлегува од членот 5 на Конвенцијата. За концептот на „позитивните обврски“ релевантна е и одлуката на Судот во случајот *Коцески* од 22 октомври 2013. До државата на одговор и во постапка пред Судот има неколку предмети во кои се покренуваат прашања за почитувањето на позитивните обврски од страна на државата (види на пример, *Еминов*, А. бр. 31268/14 за позитивна обврска на државата која произлегува од членот 2 на Конвенцијата или пак *Бекир и др.*, А.бр. 46889/16 во однос на позитивна обврска на државата согласно членот 8 на Конвенцијата). Позитивната обврска на државата која произлегува од членот 2 на Конвенцијата, беше предмет на оценка во пресудата *Сашо Ѓоргиев*, од 19 април 2012 (види, особено § 29, за општите принципи § 49-44, за примената на тие принципи на околностите на случајот § 45-54). Во однос на позитивните обврски кои произлегуваат од материјалниот аспект на членот 3 од Конвенцијата, види *Ѓоргиев*, пресуда од 19 април 2012, § 68 и 69.

Чекор 2 – Тестот Осман

30 минути

Раскажување приказна

Употребата на случајот *Осман против Обединетото Кралство*, пресуда од 28.10.1998 г., за да се илустрира тестот развиен од Судот за утврдување на опсегот позитивни обврски. За да се олесни разбирањето на тестот

можете да го прикажете на слајд. Објаснете дека тестот бил првично развиен согласно членот 2 од ЕКЧП, но подоцна неговата примена била проширена и на други одредби. Посебен акцент ставите на поимот „разумно“.

3. Дали државата знаела или требала да знае дека имало реален или директен ризик по животот на лицето?
4. Дали државата направила сè што можело **разумно** да се очекува од неа за да спречи тој ризик да биде материјализиран?

Кога раскажувате приказна користете гестови, тон и темпо на гласот, паузи за да се креира напнатост и да го задржете вниманието на слушателите! Пред да се открие исходот од случајот прашајте ги слушателите дали сметаат дека државата ги исполнила своите обврски согласно членот 2 од ЕКЧП или не.

Клучни поенти

Во 1986 година директорот на училиштето на Ахмет Осман (млад ученик) забележал дека еден од неговите наставници, г-динот Паге-Луис, станал многу близок со Ахмет. Во јануари 1987 г., мајката на друго дете во училиштето се пожалила во училиштето на близината на г-динот Паге-Луис со нејзиниот син, Лесли Грин. Следеле серија инциденти во текот на 1987 и 1988 година.

Директорот разговарал со г-динот Паге-Луис, кој призна дека ширел лажни гласини за односот на Ахмет со Лесли Грин. Исто така му се заканил на Ахмет Осман. Како резултат на тоа семејството на Осман побарало да биде префрлен во друго училиште. Случајот бил пријавен во полиција, но било одлучено проблемот да биде решен интерно во училиштето.

Конечно Ахмет Осман бил префрлен во друго училиште, но заради тешкотии поврзани со наставната програма после 14 дена морал да се врати. Г-динот Паге-Луис тогаш си го сменил името во Пол Ахмет Јилдирим Осман. Училиштето пратило допис до Заводот за образование на централен Лондон (Inner London Education Authority (ILEA)), во кој се велело дека Паге-Луис требал да биде отстранет од училиштето колку што било можно поскоро. Случајот повторно бил пријавен во полиција. Исто така испаднало дека г-динот Паге-Луис веќе го имал сменето името претходно од Роналд Потер во име на ученик којшто се викал Паге-Луис на кого му предавал во друго училиште. Директорот на училиштето повторно испратил допис до ИЛЕА во кој се велело дека Паге-Луис имал потреба од лекарска помош.

Паге-Луис бил прегледан од психијатар, кој рекол дека навистина постоела основа за загриженост. Цигла била фрлена низ прозорецот од куќата на Осман и во две прилики гумите од автомобилот на Али Осман му биле дупнати. Г-динот Паге-Луис бил прогласен за неспособен да работи, поради што го напуштил училиштето и подоцна бил суспендиран. Мајката на друго

дете, кое било малтретирано од г-динот Паге-Луис исто така поднела жалба. Суспензијата на г-дин Паге-Луис подоцна била повлечена и тој започнал да работи како замена во друго училиште. После серија инциденти, сите пријавени во полиција, имало дополнителни штети на куќата на Осман. Полицијата зборувала со г-динот Паге-Луис, но постоел спор во однос на тоа што тој прецизно рекол. Автомобил во кој другото момче, Лесли Грин патувало се судрил г-динот Паге-Луис, кој објаснил дека се работело за сообраќајна несреќа. Возачот на комбето изјавил пред полицијата дека г-динот Паге-Луис му кажал дека за неколку месеци ќе служел доживотна казна затвор. Полицијата зела детална изјава од Лесли Грин и неговото семејство. Лесли Грин кажал дека се плашел да оди на училиште. Проблемот бил дополнително истражен од полицијата. ИЛЕА го интервјуирале г-динот Паге-Луис кој кажал дека тој се наоѓал во длабоко само-деструктивно расположение. Ова ѝ било пренесено на полицијата. Во декември 1987 година, полицијата пристигнала во куќата на г-динот Паге-Луис со намера да го уапси под сомнеж за кривична штета. Во јануари 1988, името на г-динот Паге-Луис било внесено во Полицискиот национален компјутер како лице што се бара во врска со судир, а под сомнеж дека извршило кривични дела на нанесување штета. Во март 1988, Лесли Грин го видел Паге-Луис со црна кацига за заштита од судир во близина на куќата на Осман. Конечно на 7 март 1988 година Паге-Луис пукал и го убил Али Осман и сериозно го повредил Ахмет. Потоа се одвезол до домот на г-динот Перкинс, заменикот директор на училиштето на Ахмет и сериозно го повредил г-динот Перкинс и го убил неговиот син. По пристигнувањето на полицијата ги погледнал во очи и ги прашал: „Зошто не ме сопревте порано... Знаевте дека ќе направам нешто сериозно...“. Подоцна бил осуден за убиство без умисла. Семејството Осман започнале постапки против комесарот на Метрополитен полицијата. Тие исто така започнале постапки против психијатарот кој го испрашал Паге-Луис, но подоцна ја прекинале таа постапка. Случајот против полицијата бил отфрлен од Судот по жалбата врз основа дека никакви дејствија не можеле да бидат покренати против полицијата врз основа на несовесност во текот на истрагата и за спречување на криминал со оглед дека јавната политика барала имунитет од гонење.

Жалителот тврдел дека со тоа што тие не успеале да преземат чекори за да ги заштитат животите на Али и Ахмет Осман од позната опасност која доаѓала од Паге-Луис, властите не успеале да се придржуваат на своите 'позитивни обврски' согласно членот 2. Владата од своја страна тврдела дека за да се преземат неопходните чекори да се заштити семејството Осман морало да биде јасно дека постоел ризик од смрт, што не постоел во овој случај. Затоа Владата тврдела дека полицијата одговорила разумно во контекст на сознанијата што ги имале во времето на настаните.

Решение: Судот ги согледа тешкотиите со кои се соочува полицијата во својата работа во современите општества забележувајќи дека секоја потенцијална закана мора да биде оценета во контекст на полициските

приоритети и ресурси кои им стоеле на располагање во даденото време. Судот изјави дека позитивната обврска да ги заштити поединците од ризикот не треба да наметнува невозможен или неправеден товар на полицијата.

За да има повреда на членот 2 во овие околности, Судот изјави дека морало да се покаже дека полицијата знаела или требала да знае дека постоел реален и директен ризик по животот на лицето и дека властите не успеале да преземат мерки за избегнување на таков ризик. На прашањето може да се одговори само во контекст на сите околности на секој поединечен случај. Судот одлучил дека немало повреда на членот 2 бидејќи не бил убеден дека полицијата знаела или требала да знае дека животите на семејството Осман биле под реална и директна опасност од Паге-Луис. Полицијата сметала дека немало доволно докази да покрене обвинение против Паге-Луис за кривично дело или да го затвори во психијатриска болница. Судот го прифатил ова и забележал дека полицијата не можела да се критикува за тоа што г-динот Паге-Луис го третираше како невин додека да се докажело дека е виновен.

Во овие околности немало повреда на позитивната обврска што ја има државата согласно членот 2 од Конвенцијата. Немало доволно докази во околностите за полицијата да верува дека семејството Осман биле во опасност и затоа не биле обврзани да преземат дополнителни чекори за да го заштитат семејството Осман.

68 Дополнителни клучни поенти

Ѓоргиев, пресуда од 19 април 2012, засега останува единствената македонска пресуда на Судот, каде се обработува темата на позитивните обврски кои произлегуваат од материјалниот аспект на членот 3 од Конвенцијата. Во случајот, Судот направил јасна дистинкција помеѓу фактите на конкретниот случај и принципите развиени во предметот *Осман*. Во *Ѓоргиев*, Судот бил соочен со предизвикот да одговори на прашањето дали државата имала позитивна обврска да го заштити жалителот, затвореник кој додека бил во затвор се грижел за добиток и притоа се здобил со повреди од бик, и го разгледувал случајот и позитивната обврска на државата во контекст на заштита од „опасни активности“ (слична обврска и во домашното законодавство), а не како во случајот на *Осман*, каде станува збор за потребата од лична заштита на еден или повеќе познати поединци, како потенцијални жртви на кривични дејствија од трети лица. Фокусирајќи се на позитивните обврски, а во светлина на инцидентот во кој затвореник се здобил со повреди од бик додека работел на затворската фарма, Судот заведе став дека во специфичните околности на случајот, иако државата не презела никакви превентивни мерки за заштита на жалителот, и покрај предупредувањето за наводната агресивност на бикот, таа немала обврска да преземе повеќе чекори за негова заштита од она што било сторено, поради

што во случајот не била констатирана повреда на материјалниот аспект од членот 3 на Конвенцијата.

Чекор 3 - Материјални позитивни обврски: примена на тестот Осман

Отпечатен материјал за делење

1 часа 20 минути

Студии на случаи

Поделете ги слушателите во групи. Од случаите изберете го оној што го сметате за најрелевантен. Истиот случај доделете го на 2 групи, за да ја олесните дискусијата.

Дебрифингот нека биде во пленарен состав при што поканете ги двете групи што работат на истиот случај наизменично да ги претстават наодите (по една точка по група, прво едната група нека презентира една точка па потоа префрлате се на другата група за другата точка и сè така додека не ги исцрпите сите поенти). Повикајте ги останатите слушатели да се произнесат доколку имаат свои коментари а потоа продолжете со дебрифирањето.

Искористете го времето за дебрифирање за појаснување на секое нејасно прашање или осврнете се на секое недоразбирање.

Отпечатен материјал за делење

Силувањето на М.Ц.

М.Ц. е жалителка со бугарско државјанство на возраст од 14 години. Таа тврдела дека била силувана од двајца мажи, А. и П. на возраст од 20 и 21 година. 14 години е возраст за која во Бугарија се прифаќа согласност за сексуален однос. М.Ц. тврдела дека отишла во диско со двајцата мажи и една нејзина другарка. Потоа се согласила со двајцата мажи да отиде во друго диско. Кога се враќале А. предложил да застанат кај еден резервоар за да се искапат. М.Ц. останала во автомобилот. П. се вратил пред другите и наводно ја присилил М.Ц. на сексуален однос. М.Ц. тврдела дека ја оставил крајно вознемирена. Во раните утрински часови следното утро, била однесена во приватен дом. Таа тврдела дека А. ја присилил на секс во куќата и дека таа цело време плачела како за време така и после силувањето. Подоцна била пронајдена од мајка ѝ која ја однела во болница каде со лекарски преглед било утврдено дека хименот ѝ бил пукнат. А. и П. негирале дека ја силувале М.Ц. Кривичните истраги што биле спроведени не нашле доволно докази дека М.Ц. била присилена на секс со А. и П. Постапката била прекината неколку месеци

подоцна од окружниот обвинител кој утврдил дека употребата на сила или закани не биле утврдени вон разумно сомнение. Поконкретно, не било утврден отпор од страна на жалителката или обиди да добие помош од други. Жалителката се жалела безуспешно.

Решение – М.Ц. против Бугарија (M.C. v. Bulgaria), пресуда од 04.12.2003

Судот утврдил повреда на членот 3 (забрана на понижувачко постапување) и член 8 (право на почитување на приватниот живот) од Конвенцијата, забележувајќи го конкретно универзалниот тренд на препознавање на отсуство на согласност како суштински елемент при утврдување на сексуално злоставување. Жртвите на сексуално злоставување, особено млади девојчиња, честопати не успеваат да се спротивстават од психолошки причини (било подавајќи се пасивно или дисоцирајќи се од силувањето) или заради страв од понатамошно насилство. Нагласувајќи дека државите имале обврска да гонат секаков вид на сексуален акт без согласност, дури и кога жртвата не се спротивставила физички, Судот утврдил дека бугарскиот закон бил проблематичен.

Малтретирање на лице со попречености

Далибор и Радмила се син и мајка на возраст од 45 односно 60 години. Далибор не е правно способен бидејќи има ментална и физичка попреченост како резултат на болест од која страдал на рана возраст. Неговата мајка се грижи за него, го храни, облекува и мие. Таа исто така му помага да се движи бидејќи нозете му се значително деформирани. И Далибор и неговата мајка се жалеле дека во периодот од јули 2008 до февруари 2011 биле постојано малтретирани од ученици од основното училиште во близина и дека властите не ги заштитиле соодветно. Серија на инциденти биле евидентирани во тој период, кога децата свонеле на свончето од семејниот дом во различни времиња од денот, го плукале Далибор, го удирале и туркале, му ги гореле рацете со цигари, го вандализираше нивниот балкон и им викале со погрдни зборови. Заради ваквите напади Далибор бил длабоко вознемирен, уплашен и нервозен. Според Далибор и неговата мајка, малтретирањето било поттикнато од попреченоста на Далибор и нивното етничко потекло. Далибор и неговата мајка се жалеле во бројни прилики кај различни институции, вклучително и социјалните служби и народниот правобранител. Тие исто така повеќепати се јавиле во полиција каде ги пријавиле инцидентите и барале помош. После секој повик полицијата доаѓала на местото, по некогаш веќе доцна, а по некогаш им викале на децата да се разотидат или да престанат да прават бука. Тие исто така разговарале со неколку ученици и заклучиле дека иако признале дека се однесувале насилно кон Далибор, биле премногу млади да бидат кривично гонети. Во низа лекарски извештаи за состојбата на Далибор лекарите забележале длабока вознемиреност како резултат на нападите на децата врз него и предлагале психотерапија, како и безбедна и мирна средина. Во една прилика лекарот евидентирал и физичка повреда.

Решение: Ѓорѓевиќ против Хрватска (Dordevic v. Croatia), пресуда од

24.07.2012

Таквото малтретирање било доволно сериозно да повлече заштита од членот 3 во однос на него. Хрватската влада не посочила кој орган можел да биде одговорен за преземање на соодветни мерки за да се стави крај на малтретирањето. Тие исто така не укажале на никаков правен лек на кој можеле да упатат, а кој ќе можел веднаш да му помогне на Далибор и да спречи понатамошно злоставување. Затоа, Далибор и неговата мајка не морале да ги исцрпат сите правни лекови што ги сугерирала Владата и нивните жалби биле прогласени за допуштени. Во однос на Далибор, Судот забележал дека актите на насилство кои потпаѓале под членот 3 барале во принцип преземање на кривично-правни мерки против сторителите. Меѓутоа со оглед на младата возраст на тие што го малтретирале Далибор, било невозможно кривично да се санкционираат. Исто така, иако нивните акти, земени поединечно можеби не достигнале ниво на кривично дело, доколку биле истражени во целост можеле да се покажат како некомпатибилни со членот 3. Уште во јули 2008, мајката на Далибор ја информирала полицијата за континуираното малтретирање на нејзиниот син. После тоа таа постојано им се јавувала со дополнителни поплаки за кои го информирала и народниот правобранител и социјалните служби. Оттука властите биле сосема свесни за ситуацијата. Повреда на членот 3 во однос на Далибор и на членот 8 во однос на неговата мајка.

Расправија со друго лице

Александру Пантеа е поранешен јавен обвинител кој сега работи како адвокат. Г-динот Пантеа бил инволвиран во расправија со лице кое претрпело сериозни повреди. Тој бил обвинет и ставен во притвор. Бил сместен во ќелија која била позната дека била наменета „за опасни затвореници“. Жалителот тврдел дека на поттик на персоналот во Затворот Ордеа сериозно бил претепан од останатите затвореници и дека бил присилен да лежи под креветот имобилизиран со лисици речиси 48 часа. Тој тврдел дека бидејќи претрпел повеќе скршеници, бил префрлен во затворската болница Јилава со воз и дека за време на патувањето кое траело неколку дена не добил никаква лекарска помош, храна или вода и не можел да седи бидејќи голем број на затвореници биле транспортирани. Понатаму тврдел дека додека бил во затворската болница Јилава морал да го дели креветот со пациенти заболени од СИДА и страдал од психолошко мачење.

Жалителот поднел жалба, обвинувајќи ги затворските чувари и затворениците за малтретирање, но жалбата била отфрлена од военото обвинителство на Ордеа, кое одлучило дека обвиненијата против затворските чувари биле непоткрепени и дека жалбата на жалителот против останатите затвореници била застарена. Барањето во кое жалителот барал отштета за своето незаконско лишување од слобода било отфрлено од Основниот суд во Тимиш врз основа дека бил изминат рокот.

Решение: Пантеа против Романија (Pantea v. Romania), пресуда од 03.06.2003

На прашањето дали несоодветното постапување се случило и доколку се случило колку сериозно било, Судот забележал дека никој не негирал дека жалителот бил нападат додека бил во притвор, додека бил под надлежност на затворските чувари и управа (иако неговите други наводи не биле поткрепени, заради недостаток на докази). Лекарските извештаи го потврдиле бројот и силината на ударите што жалителот ги примил. Судот утврдил дека тие факти биле јасно утврдени и биле доволно сериозни за да претставуваат нечовечно и понижувачко постапување. Дополнително, Судот сметал дека постапувањето во прашање било предизвикано од низа околности. Најпрво не било спорно дека жалителот бил врзан со лисици по налог на заменикот директор на затворот додека ја делел ќелијата со своите напаѓачи. Второ немало докази дека лековите што му биле препишани на жалителот воопшто му биле дадени. Исто така, кога жалителот бил однесен во друг затвор неколку дена подоцна после инцидентот, во кој претрпел низа скршеници морал да патува неколку дена во вагон на затворската служба во услови кои Владата не ги негирала. Конечно се чини од документите што биле доставени дека кога жалителот бил однесен во болница не бил прегледан ниту лечен на хируршкото одделение. Во овие околности Судот сметал дека постапките што ги претрпел жалителот биле спротивни на членот 3 од Конвенцијата. Што се однесува до тоа дали ваквото постапување било забележано од властите, Судот сметал, со оглед на околностите на случајот, дека од властите можело разумно да се очекува да предвидат дека психолошката состојба на жалителот го направила ранлива и дека неговиот притвор можел да ги влоши неговите чувства на вознемиреност и неговата избувливост кон останатите затвореници, поради што било неопходно да биде под надзор. Судот го прифатил аргументот на жалителот дека било незаконско да се смести едно лице кое било притворено додека го чекало судењето во иста ќелија со повратници или осудени лица чии пресуди биле правосилни. Дополнително, ќелијата во прашање била општо позната во затворот како „ќелија за опасни затвореници“. Исто така Судот забележал дека неколку сведоци посведочиле дека затворскиот чувар не дошол брзо да му помогне на жалителот и исто така дека од него се барало да продолжи да престојува во истата ќелија. Во овие околности, Судот одлучил дека имало повреда на членот 3, бидејќи властите не успеале да ја остварат својата позитивна обврска за заштита на физичкиот интегритет на жалителот.

Самоубиство во затвор

Марк Кинан примал интермитентни антипсихотични лекови од 21 година и неговата дијагноза вклучувала симптоми на параноја, агресивност, насилство, намерно самоповредување. На 1 април 1993 година, бил примен во затворот во Ексетер, првично во затворскиот здравствен центар на издржување на четири-месечна затворска казна за напад на својата девојка. Затворскиот главен лекар се консултирал со лекарот на Марк Кинан при неговиот прием и психијатарот кој доаѓал од надвор и кој го познавал, го повикал да го види на 29 април 1993 г., Судот забележал дека немало понатамошно упатување на психијатарот. Иако лекарот предупредил дека Марк Кинан требал да се држи на страна од другите додека не му се смириле неговите параноични чувства, прашањето за неговото враќање во главниот затвор му било поставено следниот ден. Кога

неговата состојба продолжила да се влошува, затворскиот лекар, кој немал квалификации за психијатрија, го вратил Марк Кинан на неговите претходни лекови без да го консултира психијатарот кој првично ја предложил промената. Од 5 мај до 15 мај 1993 не е евидентирано ништо во неговиот здравствен картон. Низата обиди да биде префрлен во регуларен затвор биле неуспешни, бидејќи неговата состојба се влошувала секогаш кога ќе бил префрлен. На 1 мај 1993 г., откако му било поставено прашањето да биде вратен во главниот затвор, г-динот Кинан нападнал двајца болнички службеници, од кој еден сериозно. Истиот ден бил издвоен во посебна единица во затворскиот казнен блок. На 14 мај бил прогласен виновен за напад и неговата затворска казна му била зголемена за 28 дена, вклучително и седум екстра денови во изолација во казнениот блок со што датумот за отпуштање му бил одложен од 23 мај на 20 јуни 1993 година. Во 18.35 часот на 15 мај 1993 г. бил пронајден од двајца затворски службеници обесен од решетките на неговата ќелија со јамка направена од креветскиот чаршав. Во 19.05 бил прогласен за мртов.

Решение – Кинан против Обединетото Кралство (Keenan v. UK), пресуда од 3.04.2001

Кога одлучувал дали г-динот Кинан бил подложен на нечовечно или понижувачко постапување или казнување, во рамки на значењето на членот 3, Судот бил изненаден од недостатокот на лекарски белешки за Марк Кинан, за кој очигледно постоел ризик од самоубиство и минувал низ дополнителни стресови кои можеле да се предвидат како во однос на изолацијата така и подоцна со дисциплинската казна. Со оглед дека имало повеќе затворски лекари кои биле инволвирани во неговата нега, ова покажало несоодветна грижа за водење целосна и детална евиденција за неговата ментална состојба и со тоа се поткопувала ефективностa на секој процес за мониторинг или надзор. Иако Марк Кинан побарал од затворскиот лекар да му посочи на директорот на затворот за време на судењето дека нападот се случил после промената на лековите, немало упатување на психијатар за совет било во однос на неговото идно лечење било за да се провери дали можело да му се суди и да се казни. Судот утврдил отсуство на соодветно следење на состојбата на Марк Кинан и отсуство на информиран психијатриски инпут во однос на неговата оценка и третман што укажувало на битни пропусти во лекарската нега што им се давала на ментално болните лица за кои се знаело дека постоел ризик од самоубиство. Одложеното изрекување на сериозна дисциплинска казна во овие околности – седумдневната изолација во казнениот блок и дополнителните 28 дена кон неговата казна две недели после настанот и само девет дена пред очекуваниот датум за ослободување – што можеби го загрозиле неговиот физички и морален отпор, не биле компатибилни со стандардот на третманот што се бара во однос на ментално болните лица.

Насилство во училиштата

Од 1968 година натаму Нино посетувала државно училиште како и повеќето ирски деца.

Државните училишта се основни училишта финансирани од државата кои се приватно управувани под верско (главно католичко) покровителство. Училиштето на Нино било во сопственост на католичката дијеза на Кора, а негов покровител бил бискупот од Кора и со него управувал свештеникот Влад во име на архиепископот. Во 1971 родител на едно дете му се пожалила на Влад дека директорот на училиштето, Леван, наставник кој не бил свештеник, сексуално ја злоставувал нејзината ќерка. Според процедурата одговорноста за следење на начинот на кој наставникот постапува со децата била исклучиво кај управниците. Родителите, со други зборови, не можеле да се жалат на несоодветното постапување директно кај државните власти. Само управниците биле тие што можеле да ги информираат државните власти за вакви жалби. Постоел систем на училишни инспектори: нивната работа била да вршат надзор и да поднесуваат извештаи за квалитетот на наставата и успехот на учениците. Дополнителни жалби биле поднесени во 1973 година. После состанокот со родителите со кој претседавал Влад, директорот Леван заминал на боледување и потоа во септември истата година дал оставка. Во јануари 1974 Влад го информирал тогашното Министерство за образование и наука за оставката на Леван. Министерството не било информирано за жалбите против Леван и ниедна жалба не била поднесена во полицијата до тој момент. Леван потоа се префрлил во друго државно училиште каде што предавал до своето пензионирање во 1995 година. Од јануари до средината на 1973 година Нино била изложена на повеќе сексуални напади од страна на Леван. Иако подоцна имала одредени психолошки проблеми, тоа не го поврзала со злоставувањето. Таа го потиснала сексуалното злоставување. Во текот на кривичната истрага по жалба против Леван од страна на поранешен ученик од истото училиште во деведесеттите години, со Нино стапила во контакт полицијата и таа им дала изјава во јануари 1997 година. Таа била упатена на советување. За време на истрагата одреден број на ученици од училиштето дале изјави за злоупотребата од страна на Леван. Тој бил обвинет за 386 кривични дела на сексуално злоставување на 21 поранешен ученик на државното училиште. Во 1998 ја признал вината по 21 обвинение и бил осуден на казна затвор.

Откако ги сослужала доказите од другите жртви за време на кривичната судска постапка против Леван и после лечењето, Нино ја согледала врската меѓу сопствените психолошки проблеми и злоставувањето од страна на Леван. Во октомври 1998 таа поднела барање до Судот за отштета за кривични повреди и добила 53.962,24 евра. Во септември 1998 година исто така покренала

граѓански спор против Леван, тогашниот министер за образование и наука како и против Ирска и државниот обвинител и барала отштета за личните повреди што ги претрпела како резултат на нападот и заканите кои вклучувале и сексуално злоставување. Таа тврдела: дека државата исто така не успеала да воспостави соодветни мерки и процедури за спречување и сопирање на систематското злоставување од страна на Леван; дека државата била индиректно одговорна како работодавец на Леван; и дека државата била одговорна бидејќи таа го обезбедувала образованието.

Решение – О’Киф против Ирска (O’Keeffe v. Ireland), пресуда од 28.01.2014 [ГСС]

Клучното прашање во овој случај не била одговорноста на ЛХ, на свештеничкиот управник или на покровителот, на родителот или на некое друго лице за сексуалното злоставување на кое била подложена г-а О’Киф во 1973 година. Случајот се однесувал на одговорноста на државата и дали требала да биде свесна за ризикот од сексуално злоставување на малолетници каков што била жалителката во државното училиште во релевантното време и дали адекватно биле заштитени децата, преку законскиот систем, од такво несоодветно постапување.

Во однос на првата точка Судот утврдил дека државата морала да биде свесна за нивото на сексуални кривични дела против малолетници преку сопственото гонење на таквите дела во значителен број пред седумдесеттите години од XX век. Извештајот од 2009 исто така нуди жалби поткрепени со докази поднесени до властите пред и за време на седумдесеттите години за сексуално злоставување на деца од возрасни. Иако тој извештај се фокусираше на реформаторските и индустриските училишта, биле евидентирани и жалби за злоставување во државните училишта. И покрај тоа што биле свесни за ваквата состојба, ирската држава продолжила да им го доверува основното образование на поголемото мнозинство ирски деца на приватно управуваните државни училишта без да воспостави механизам за ефективна државна контрола. Владата тврдела дека одредени механизми за откривање и известување биле воспоставени. Меѓутоа Судот не сметал дека ова било делотворно. Првично, Владата посочила на Правилникот на државните училишта од 1965 и Упатството од 1970 давајќи приказ на праксата што требала да се следи во однос на жалбите против наставници. Меѓутоа ниеден од нив не упатувал на обврска на властите да го следат постапувањето на наставниците со децата ниту нуделе постапка за поттикнување на децата или родителите да се жалат на несоодветното постапување директно кај државните власти. Навистина, Упатството конкретно ги насочило жалбите директно на недржавните управници, главно локалните свештеници, како во случајот на г-

ата О'Киф. Жалбите имено биле од 1971 и 1973 за ЛХ до управникот на училиштето на г-а О'Киф, но управникот не ги информирал државните власти за овие жалби. Второ, системот на училишни инспектори, на кои исто така се потпирала Владата, не упатувал на никаква обврска на инспекторите да се распрашаат или да го следат постапувањето со децата, нивната задача главно била надзор и известување за квалитетот на наставата и резултатите на учениците. Иако инспекторот кој бил назначен за училиштето на г-а О'Киф во Дандероу направил шест посети од 1969 до 1973 година, ниедна жалба за ЛХ не стигнала до него. Навистина, никаква жалба за активностите на ЛХ не била доставена до државните власти сè до 1995 година, откако ЛХ се пензионирал. Судот сметал дека секој систем на откривање и пријавување кој дозволил над 400 инциденти на злоставување од страна на ЛХ да се случат во толку долг период морал да се смета за неефикасен. Доколку било преземено адекватно дејствие по жалбата од 1971 година можело разумно да се очекува дека ќе се избегнело г-ата О'Киф да биде злоставувана две години подоцна од истиот наставник во истото училиште.

Единица IV – Процедуралниот аспект на членот 3 од ЕКЧП

 2 часа 15 минути

Наведете ги одликите на процедуралните обврски кои произлегуваат од членот 3 од ЕКЧП

Аргументирајте ги и поткрепете ги дадените ставови

Идентификувајте ги внатрешните и надворешните пречки за делотворна истрага

Покажете како да се надминат такви пречки

Сензибилизирајте ги слушателите за нивната улога во борбата и спречувањето на повредите на човековите права

Чекор 1 - Кои се процедуралните обврски?

Печатен материјал за делење, две картончиња во боја за гласање за секој слушате.

 1 часа 15 минути

Дебата и гласање

На слушателите поделете им картички за гласање означени со ЖРТВА и ВЛАСТИ .

Поделете ги слушателите на неколку групи и на секоја од нив доделете им прашање/ситуација. Понатаму поделете ја секоја група на пола и доделите ѝ го на едната група ставот на жртвите на злоставување, а на другата улогата на властите. Дајте им околу 15 минути да се подготват за ТВ дебата за кое време секоја подгрупа мора да ја задржи својата позиција во однос на компатибилноста на изјавата со националните и стандардите на ЕКЧП. Секоја група ќе има по 5 минути (строго ќе се мери!) да ги претстави аргументите и 3 минути за реплики.

Откако презентацијата на групата ќе заврши, однесувајте се како ТВ водител: претставете ја програмата, поздравете ја публиката и поканете ги двете спротивставени подгрупи. Потсетете ја публиката на нивната улога: тие ќе мора да ја следат дебатата и да гласаат (со подигнување на релевантната картичка) за страната која успеала да ја поткрепи подобро својата позиција. За да ѝ се овозможи на публиката да ја разбере дебатата претставете ги сценаријата пред да им дадете збор на слушателите во дебатата. На крајот од дебатата, баш како во реална телевизиска емисија, обучувачот ќе глуми водител и по случаен избор ќе кани луѓе од публиката да го искажат своето мислење и потоа ќе ги повика да гласаат.

Кратко резиме на клучните поенти од стандардите на ЕКЧП треба да биде дадено усно од обучувачот како дебрифирање после секое гласање.

Сценарија

1. На странец му пришле двајца жандарми и му побарале документ за лична идентификација. Иако се придржувал на барањата на жандармите со тоа што им покажал документ тие го малтретирале. Истрагата траела 5 и пол години. Поминале речиси две години од датумот кога главниот јавен обвинител го испратил досието до истражниот судија до одлуката да се прекинат постапките.
2. Во април 2008 година жалителот бил уапсен во врска со истрага на серија кражби. Тој тврдел дека додека бил држен од полицијата му била затната устата, бил врзан со јаже, бил удиран со боксови, клоцан и подложен на електро-шокови речиси 12 часа. Иако истражниот комитет спровел предистражна проверка на неговите повреди, постојано одбивал да отвори кривичен случај, кој ќе им дозволил на истражните лица да користат цел спектар на достапни истражни мерки. Жалбата на жалителот против десеттото одбивање на Комитетот во декември 2009 година била отфрлена од домашните судови, кои сметале дека предистражната истрага била темелна и одлуката законска и образложена.
3. Авганистански државјанин во 2009 бил хоспитализиран со повреди на градниот кош откако бил нападат од група вооружени лица во дел од

централна Атина познат по повеќе инциденти на ксенофобично насилство. Откако бил пуштен од болница, бидејќи немал дозвола за престој, околу десет дена бил држен во полициска станица додека чекал да биде протеран, после што бил пуштен со наредба да ја напушти Грција.

Сведок обвинил две лица по име пред да ги повлече своите изјави. Неговата изјава била единствената истражна активност што била спроведена. Сведокот потоа бил гонет за давање лажна изјава. Подоцна ја повторил својата изјава и конечно бил ослободен од обвинението против него. Откако полицијата ја затворила прелиминарната истрага досието било испратено до обвинителот, кој во 2012 го испратил во архивата како дело извршено од неидентификувани лица.

4. Во текот на Г8 самитот во 2011 година НВОи организирале алтернативен самит против глобализацијата во истиот град, во исто време. Ноќта од последниот ден од самитот безбедносните сили одлучиле да спроведат претрес во две училишта кои се користеле како засолниште во текот на ноќта од демонстрантите кои имале „одобрение“, во обид да најдат докази и евентуално да ги уапсат членовите на група одговорна за акти на насилство. Околу 500 полициски службеници учествувале во операцијата. Откако ги скршиле вратите од училиштето каде се наоѓал жалителот, безбедносните сили почнале да ги удираат луѓето што биле внатре со тупаници, нозе и палки, додека викале и им се заканувале на жртвите, од кои некои лежеле или седеле на земја. Некои од нив, разбудени од буката од нападот биле удрени додека сè уште биле во своите вреќи за спиење. Други ги кревале рацете во знак на предавање или ги покажувале своите лични документи за идентификација. Некои се обидуваа да избегаат и се криеле во тоалети или остави, но биле фатени, тепани и по некогаш влечени за коса од местата во кои се криеле. Многу од жртвите претрпеле значителни повреди, од кои некои трајни.

Откако била отворена истрага од јавното обвинителство, 30 припадници од безбедносните сили биле идентификувани дека учествувале во рацијата и биле изнесени пред суд. Некои од обвиненијата биле временски ограничени и после намалувањето на казните, затворските казни што всушност биле издржани се движеле од три месеци до една година и само се обид да се оправда несоодветното постапување и незаконското апсење. Никој не бил осуден конкретно на несоодветното постапување.

Решенија

1. Дембл протов Швајцарија (Dembele v. Switzerland), пресуда од 24.09.2013: Со оглед на сериозноста на обвиненијата против двајцата жандарми кои го уапсиле жалителот, релативно јасната природа на случајот во смисла на бројот на засегнатите лица и настани, фактот дека истрагата се свела само на сослушување на доказите од петмина сведоци и обезбедување на ограничен број на лесно достапни физички докази, таквото одлогвлекување било неоправдано. Што се однесува до степенот на внимание со кој домашните власти ги утврдиле фактите на случајот, повторното отворање на истрагата наложено од Сојузниот суд овозможило некои од грешките во првичните постапки да бидат поправени, имено преку организирање разговори со

клучните сведоци. Сепак, дополнителни истражни чекори ќе фрлеле светлина врз точните околности во кои жалителот претрпел скршеница на клучната коска. Истрагата за инцидентот затоа не била спроведена со потребната ревност.

2. Лјапин против Русија (Lyapin v. Russia), пресуда од 24.07.2014: Предистражната истрага служела како почетна фаза во справување со кривичната претставка согласно рускиот закон за кривична постапка. Истрагата морала да биде спроведена експедитивно и, доколку обелоденила елементи на кривични дела, да следело отворање на кривичен случај и кривична истрага. Меѓутоа во случајот на жалителот, заради постојаното одбивање во период од 20 месеци да се отвори кривичен случај, и покрај веродостојните медицински докази во поткрепа на тврдењата на жалителот за несоодветно постапување, истражниот комитет никогаш не спровел „прелиминарна истрага“ по жалбата на жалителот, односно, целосна кривична истрага во која цел спектар на истражни мерки би биле спроведени. Како резултат на тоа, полициските службеници кои сведочеле за настаните никогаш не биле испрашани како сведоци кои подложат на кривична одговорност за лажно сведочење или доколку одбијат да сведочат, и не било можно да се организира смотра за конфронтирање или идентификување. „Предистражната истрага“ сама по себе не може да ги утврди фактите и да доведе до казнување на оние кои биле одговорни, бидејќи отворањето на кривичниот случај и кривичната истрага биле предуслов за покренување обвинение кое можело да биде разгледано од суд. Соочени со бројни случаи од ваков вид против Русија, Судот морал да извлече поголемо попречување од самиот факт на одбивање од истражните власти да отворат кривична истрага за веродостојните тврдења за сериозно малтретирање додека бил под полициски надзор. Неуспехот на истражниот комитет да ја оствари својата обврска да спроведе ефективна истрага не било поправено со правен лек од домашните судови кои ги разгледале своите одлуки. Во првата група постапки тие одбиле да спроведат судска ревизија врз основа дека во тек биле кривични постапки против жалителот. Во друга група постапки нивната одлука не била спроведена од истражниот комитет, што значело дека грешката утврдена од судовите продолжила и понатаму да се појавува во седумте последователни одлуки на комитетот во текот на целата следна година. Конечно, домашниот суд, без да примени каква било независна проверка, ја потврдил одлуката на истражниот комитет да не покренува кривичен случај.

Оттука имало повреда на членот 3 во неговиот процедурален аспект.

3. Сакир против Грција (Sakir v. Greece), пресуда од 24.03.2016: Процедурален пропуст од властите

(i) Собирање докази

- Од жалителот – Ниедна изјава земена од самиот жалител, иако властите имале доволно време да го испрашаат, со оглед дека бил задржан во полициската станица речиси десет дена. Полициските власти дури и не го повикале да ги идентификува двајцата кои привично биле обвинети од главниот сведок дека биле дел од групата напаѓачи. Ниту биле преземени

некакви чекори да се идентификуваат други лица со врски со екстремистички групи познати дека вршеле расистички напади во центарот на Атина.

- Од лекарите – Ниту полициските власти ниту обвинителот не барал да се утврди детално природата и причината за повредите извршени врз жалителот со тоа што на пример ќе побарале лекарски извештај, чии заклучоци можеле да помогнат во идентификување на сторителите.

- Од сведоците – Полицијата испрашала само два сведоци: полициски службеник кој бил присутен за време на инцидентот и сонародник на жалителот кој ја сменил изјавата во врска со настанот. Сепак според изјавата на првиот имало барем уште еден очевидец кој никогаш не бил повика да сведочи.

Што се однесува до вториот сведок – странец под полициски надзор за непоседување на дозвола за престој кога дал изјава како очевидец – тој несомнено бил во ранлива ситуација. Полицијата затоа требала да го испита во услови кои можеле да ја гарантираат веродостојноста и точноста на информациите кои можел да ги даде за нападот врз жалителот. Сепак откако ја повлекол својата прва изјава во која идентификувал двајца – познати – поединци како главните сторители на нападот, тој не бил испрашан во ниеден момент за причините зошто ја сменил изјавата за неколку часа, туку бил обвинет за давање лажна изјава. Иако обвинението се покажало дека било неосновано, релевантните судски власти не презеле никакви чекори - како на пример да се повикаат двете лица кои биле идентификувани со цел да се преиспита нивната улога во спорниот инцидент, можеби преку организирање на конфронтирање со сведокот - за да се утврди точноста на неговата првична изјава.

(ii) Пропустот да се земе во предвид општиот контекст на расното насилство во Атина – Извештаите од неколку национални тела и меѓувладини НВО постојано го нагласувале јасниот пораст на насилни расистички инциденти во центарот на Атина од 2009 година, кога се случил настанот во прашање.

Тие упатиле на постоењето на шема на напади врз странци, вршени од групи екстремисти, мнозинството забележани инциденти се случиле во два конкретни реони, вклучително и реонот каде жалителот бил нападат.

Извештаите исто така упатувале и на сериозни пропусти од страна на полицијата во врска со нивното интервенирање кога се случувале такви напади во центарот на Атина и ефективноста на последователните полициски истраги.

Иако инцидентот во овој случај се случил во еден од двата реони во прашање и нападот имал одредени одлики кои наликувале на расистички напад, полицијата не успеала во целост да го процени случајот од перспективата што е опишана во гореспоменатите извештаи и го третираше како изолиран инцидент. Оттука, ниту полицијата ниту релевантните судски тела не презеле чекори да ги идентификуваат можните врски меѓу инцидентите што биле опишани во извештаите и нападот врз жалителот. Меѓутоа, при истражувањето на тврдењата за можно расистичко малтретирање, соодветната реакција требала да се смета за суштинска за да се спречи појавувањето на судир или толерирање на незаконски акти и за одржувањето на јавна верба во принципот на законитост и почитување на владеењето на правото.

4. Честаро против Италија (Cestaro v. Italy), пресуда од 7.04.2015:

(i) Неуспешното идентификување на сторителите на несоодветното постапување во прашање – Полициските службеници кои го нападнале жалителот во училиштето и физички го подложиле на чинови на мачење никогаш не биле идентификувани. Затоа тие не биле подложени на истрага и едноставно останале неказнети.

(ii) Временското ограничување за поднесување обвинение и делумното намалување на казните – Што се однесува до упадот во училиштето, чиновите на насилство извршени таму и обидите да се сокријат или оправдаат, низа припадници на безбедносните служби, од повисоките и пониските ешалони, биле гонети и биле изнесени пред суд за различни дела. Меѓутоа, после кривичните постапки, никој не бил осуден за несоодветното постапување извршено во училиштето врз жалителот, меѓу другите, бидејќи делата на повредување и нанесување тешки телесни повреди застариле. Осудителните пресуди потврдени од Апелациониот суд се однесувале на обидите да се оправда несоодветното постапување и недостатокот на фактичка и правна основа за апсење на лицата сместени во училиштето. Дополнително, со самото општо намалување на казната, затворските казни биле намалени за три години. Осудените лица како резултат на тоа издржале меѓу три месеци и една година. Земајќи го во предвид претходно кажаното властите не реагирале доволно како одговор на така сериозните дела, и последователно дека реакцијата станала некомпатибилна на нивните процедурални обврски согласно членот 3 од Конвенцијата.

Меѓутоа, овој резултат не можел да се препише на пропусти или невнимателност на обвинителството или домашните судови, кои биле строги и не биле одговорни за никакво одолговлекување на постапките. Италијанското кривично законодавство што било применето во овој случај се покажало како несоодветно, како во однос на потребата да се казнат делата на мачење, така и во однос на отсуството на неопходниот ефект на одвраќање за да се спречат други слични повреди на членот 3 во иднина.

Клучни поенти

Кога постои основано тврдење дека со определено лице се постапувало спротивно на членот 2 (правото на живот) и членот 3 од страна на полициски или други лица во служба на државата, со слични овластувања, овие одредби, читани заедно со општата обврска на државата од членот 1 од Конвенцијата да “му ги обезбеди секому во нејзина надлежност правата и слободите предвидени во Конвенцијата”, бараат, спроведување на ефикасна официјална истрага. Таквата истрага би требало да овозможи идентификација и казнување на одговорните лица. Во спротивно, општата правна забрана за мачење, нечовечно и понижувачко постапување и казнување, и покрај нејзината фундаментална важност, би била неефикасна во пракса и би довела до можност во определени случаи, лицата во служба

на државата, да ги злоупотребуваат правата на оние кои се под нивна контрола без да бидат казнети.

Ваквата позитивна обврска не треба да се смета во принцип, ограничена единствено на случаите на несоодветно постапување од страна на официјалните претставници на државата.

Минималните стандарди на ефикасност утврдени во праксата на Судот, бараат истрагата да биде независна, непристрасна и под надзор на јавноста, а надлежните органи да постапуваат со исклучително внимание и брзина.

Секоја истрага, за сериозни наводи за малтретирање, мора да биде брза и темелна. Тоа значи дека надлежните органи, мора секогаш да направат сериозен обид да откријат што се случило и не треба да се потпираат на брзи или неосновани заклучоци за да ја затворат истрагата или да ги користат истите, како основа за своите одлуки. Тие мора да ги преземат сите расположливи разумни чекори за да ги обезбедат доказите кои се однесуваат на инцидентот, вклучувајќи, меѓу другото, сведочење на очевидци и форензички докази. Секој пропуст во истрагата, кој ја доведува во прашање можноста истата да ја утврди причината за повредите или идентитетот на лицата кои се одговорни, ризикува да не го задоволи стандардот на ефикасност. Дополнително, брзата реакција од страна на надлежните органи во истражување на наводите за малтретирање е суштинска за зачувувањето на јавната доверба во грижата на надлежните институции за обезбедување на владеењето на правото и превенирање на било каква појава на учество, или толерирање на противправни дела.

Понатаму, истрагата треба да биде независна од извршната власт. Независноста на истрагата повлекува не само отсуство на хиерархиска или институционална поврзаност, туку исто така независност и во практична смисла. За истрагата да биде ефикасна, генерално се смета за неопходно лицата кои се инволвирани во неа и се одговорни за спроведувањето на истрагата да бидат независни од оние кои се инволвирани во настаните кои се под истрага.

Конечно, жртвата треба да има можност ефективно да учествува во истрагата.

Во десет од вкупно единаесет домашни пресуди, кои се однесуваат на членот 3 од Конвенцијата, Судот утврди повреда на процедуралната обврска за

спроведување на ефикасна истрага. Во сите овие случаи без исклучок, станува збор за наводи за полициска бруталност.

Три од случаите, *Целадинов и други*, пресуда од 10 април 2008, *Јашар*, пресуда од 15 февруари 2007 и *Сулејманов*, пресуда од 24 јули 2008 се однесуваат на непостоењето на ефикасна истрага во случај на наводи за полициска бруталност кон лица од ромска националност.

Судот во пресудите донесени за случаите на *Целадинов и други*, пресуда од 10 април 2008, и *Јашар*, пресуда од 15 февруари 2007, констатираше повреда на процедуралниот аспект на членот 3 од Конвенцијата имајќи ги превид следниве причини: јавниот обвинител не презел мерки во насока на проверка на верзијата за настаните презентирани од страна на жалителите; единствено дејствие кое го презел (во двата случаи) било барање информации од Министерството за внатрешни работи и тоа било преземено, по долг период по поднесувањето на кривичната пријава. Ваквата неактивност на обвинителството ги оневозможила жалителите да ја преземат истрагата како супсидијарни тужители, дотолку повеќе што не била донесена никаква одлука од страна на обвинителството во врска со кривичните пријави поднесени од истите. За дејствијата, што Судот оценил дека во околностите на конкретните случаи, обвинителството можело и требало да ги презеде, види во *Целадинов и др.* § 72 и во пресудата во предметот *Јашар*, § 58.

Во случајот на *Сулејманов*, пресуда од 24 јули 2008, Судот констатирал повреда на процесниот аспект на членот 3 поради отсуство на ефикасна истрага и притоа констатирал дека: јавниот обвинител за наводите за полициска бруталност, единствено побарал информации од Министерството за внатрешни работи; формално констатирал, главно врз основа на докази обезбедени од страна на полицијата, осум години по поднесената кривичната пријава, дека немало основ за јавно-обвинителска интервенција; и дека за таквата „писмена констатација“ да се проследи до жалителот биле потребни дополнителни осум месеци. Понатаму, Судот констатирал дека фактот што истиот обвинител, кој постапувал по кривичната пријава на жалителот, поднел обвинение против него за напад врз службено лице при вршење обезбедување, а по барање на Министерството за внатрешни работи, фрла сомнеж врз неговата непристрасност. За дејствијата кои по оценка на Судот обвинителството можело, но не ги преземало, види § 51 од пресудата.

Слично, во предметот *Китановски*, пресуда од 22 јануари 2015, Судот констатирал дека единствено дејствие на обвинителството по поднесената

кривична пријава, било барањето за информации до Министерството за внатрешни работи. Судот ја зел во предвид, пред сè, неактивноста на јавното обвинителство, кое и покрај сериозноста на наводите, посочениот идентитет на инволвираните полициски службеници, како и приложените докази од страна на жалителот, не презел никакви други дејствија. За дејствијата кои обвинителството можело и требало да ги преземе види §88 од пресудата. Обвинителството го известило жалителот дека не постојат основи за кривично гонење по службена должност, дури две години и два месеци по приемот на кривичната пријава поднесена од него, а формалното решение за тоа било донесено по повеќе од три и пол години. Истото се засновало исклучиво врз доказите обезбедени од полицијата. Судот меѓу другото, во случајот забележал дека фактот што истиот обвинител кој постапувал по кривичната пријава на жалителот, поднел обвинение против него по барање на Министерството за внатрешни работи за напад врз службено лице при вршење работи на безбедноста, фрлало сомнеж врз неговата непристрасност.

Барањето до Министерството за внатрешни работи за прибирање информации било единственото дејствие превземено од страна на обвинителството и во случајот на *Ел Масри*, пресуда на Големиот судски совет од 13 декември 2012, а за целите на постапување по неговата кривична пријава, пред таа да биде отфрлена поради недостаток на докази, околу два и пол месеци по нејзиното поднесување.

Во случајот на *Хајрулаху*, пресуда од 29 октомври 2015, Судот заклучил дека во околностите на случајот, иако обвинителството имало *ipso facto* обврска да спроведе истрага, во случајот отсуствува и вообичаеното дејствие на барање информации од Министерството за внатрешни работи.

Претераниот формализам, кој се состоел во инсистирањето на домашните судови, жалителот да го открие идентитетот на сите полициски службеници против кои поднел супсидијарна тужба за малтретирање при вршење на службата, и како последица на тоа отфрлањето на истата како неуредна, (откако обвинителството претходно ја отфрлило и поднесената кривична пријава, примарно врз основа на изјавите на инволвираните полициски службеници), е критикуван како непотребен и како дополнителна причина која довела до повреда на процесната обврска од членот 3, во предметот *Трајкоски*, пресуда од 7 февруари 2008.

И во предметот *Андоновски*, пресуда од 23 јули 2015, обвинителството не презело никакви мерки за да го истражи случајот, освен што побарало

информации од здравствената установа каде жалителот бил лечен. За дејствијата кои во околностите на случајот, Судот очекувал да бидат преземени, види §89 од пресудата. Повторно, решението на обвинителството за отфрлање на кривичната пријава поднесена од жалителот, поради немање докази, било во одлучувачки дел засновано врз доказите обезбедени од Министерството за внатрешни работи. Кон заклучокот на Судот за повреда на процесниот аспект на членот 3 од Конвенцијата во случајот придонел и фактот дека во кривичната постапка иницирана од самиот жалител. Обвинителот во три наврати изречно го одбивал повикот на судечкиот судија, да го преземе гонењето, иако станувало збор за наводи за тешка телесна повреда, за која се гони по службена должност. Дополнително, постапката била запрена врз основа на исказ на жалителот даден на рочиште, со кој тој наводно го повлекол обвинението, иако тој изречно укажал на погрешно толкување на неговиот исказ и барал постапката да продолжи.

На пасивноста на обвинителството, Судот забележува и во случајот на *Аслани*, пресуда од 10 декември 2015, каде јавниот обвинител го повлекол обвинението против полицискиот службеник како неосновано. Дополнително, за констатирање на повреда на Конвенцијата поради отсуство на ефективна истрага, допринел и фактот што по поднесувањето на супсидијарен обвинителен акт, предметот бил дури четири пати враќан на повторно решавање до првостепениот суд, поради негово одбивање да постапи по насоките од повисокиот суд, до конечно настапување на застареност на кривичниот прогон. Во светло на ваквите околности, постапката не била правосилно завршена и одговорноста не била утврдена и по седум и пол години по настанувањето на повредите.

Во некои од погоре анализирани пресуди (види на пример, *Китановски*, пресуда од 22 јануари 2015, §90; *Аслани*, пресуда од 10 декември 2015, §62; *Андоновски*, пресуда од 23 јули 2015, §90), Судот потенцирал дека од жртвите на член 2 и член 3 од Конвенцијата не треба да се очекува самите по своја иницијатива да го преземат гонењето на овластените службени лица, туку тоа останува одговорност на јавниот обвинител. Сличен заклучок е изведен и во случајот на *Ѓоргиев*, пресуда од 19 април 2012, §64, каде Судот исто така констатирал отсуство на ефикасна истрага или на било каков обид за утврдување на вистината, поради неспроведувањето на ефикасна истрага по службена должност, но и потсетил дека кривичната постапка иницирана врз основа на супсидијарен акт, не можела да ја оправда пасивноста на обвинителството.

Чекор 2 - Одлики на ефективните истраги

Шешир (или друг сад), картички со изјави, отпечатен материјал за делење.

30 минути

Сложувалка

Замолете ги слушателите да извлечат картичка од шеширот (внимавајте секој слушател да има по 3 картички). Објаснете дека ќе треба да ги пополнат картичките за да ги идентификуваат одликите на ефективните истраги. Решете ги во пленарен состав. Поделете копија од извадокот..

Оваа активност ќе Ви помогне да се осврнете на прашањата поврзани со процедуралните обврски кои не биле дискутирани во рамки на активната „дебата и гласање“. Исто така ќе поттикне критичко размислување за националниот правен систем и пракса, нагласувајќи ги ситуациите кога се оддалечиле од стандардите на ЕКЧП.

Картички со изјави

Навремени
Дозволува
Реално идентификување на
Дозволува
На инволвирани службеници од органите на прогонот
Сослушување
Собирање
Изведуваче
Експеримент

Евидентирање
Обезбедување објективна
Да се спречи
Обезбедува пристап
Обезбеди
Објективни
Субјективни
Институционални
Практично гледиште
Хиерархиски
Обврска за резултат
Обврска за средства

Пример на решенија

Навремени	истраги
Дозволува	откривање докази
Дозволува	реално идентификување на сторители
Дозволува	зачувување на доказите
Сослушување	на инволвирани службеници од органите на прогонот
Сослушување	очевидци
Собирање	форензички докази
Извршување	аутопсија
Спроведување	балистички експеримент
Евидентирање	повреди
Обезбедување објективна	анализа на клинички наоди
Брзо судење	за да се спречи застарување
Обезбедува пристап	до најблискиот член на семејството

Отворена за	јавна анализа
Објективна и субјективна независност	на истражните лица
Независна од	хиерархиско, институционално, практично гледиште
Истрагите се обврска за средства	не обврска за резултат

Отпечатен материјал за делење

Извадок од Насоките на Комитетот на министри на Советот на Европа за искоренување на неказнивоста за сериозни повреди на човековите права (Усвоени од Комитетот на министри на 30 март 2011)

VI. Критериуми за ефективна истрага

За истрагата да биде ефективна, треба да се почитуваат следниве суштински услови:

Адекватност

Истрагата мора да може да води до идентификување и казнување на оние што се одговорни. Ова не креира обврска за државите да обезбедат истрагата да доведе до одреден резултат, туку властите мораат да ги имаат преземено разумните чекори што им се достапни за да се обезбедат докази во врска со инцидентот.

Темелност

Истрагата треба да биде сеопфатна во опсегот и да се осврне на сите релевантни околности, вклучително секаква расистичка или друга дискриминирачка мотивација. Треба да може да идентификуваат секакви систематски пропусти кои довеле до повредата. Ова бара преземање на разумни чекори за да се обезбедат релевантни докази како што се идентификување и интервјуирање на наводните жртви, осомничени и очевидци; испитување на местото на наводната повреда на материјалните докази; и собирање на форензички и медицински докази од компетентни стручњаци. Доказите треба да бидат проценети на темелен, доследен и објективен начин.

Непристрасност и независност

Лицата одговорни за спроведување на истрагата мора да бидат непристрасни и независни од оние што се имплицирани во настаните. Ова значи дека властите кои се имплицирани во настаните не можат ниту да го водат собирањето докази, ниту прелиминарната истрага; особено истражните лица не можат да бидат дел од истата единица како службени лица кои се предмет на истрагата.

Брзина

Истрагата мора да биде започната доволно брзо за да се дојде до најдоброто можно количество и квалитет на достапни докази. Иако може да постојат пречки или тешкотии кои го попречуваат напредокот на една истрага во одредена ситуација, брзиот одговор на властите може генерално да се смета за суштински во одржувањето на јавната доверба во одржување на владеењето на правото и спречувањето на секаков дослук или толерирање на незаконски дејствија. Истрагата мора да биде завршена во разумно време и, во сите

случаи, да биде спроведена со целосната неопходна ревност.

Јавна анализа

Треба да постојат доволно елементи на јавна анализа на истрагата или нејзините резултати за да се обезбеди отчетност, јавна доверба дека властите се придржуваат на владеењето на правото и да се спречи секаков дослух или толерирање на незаконски дејствија. Јавната анализа не треба да ги стави во опасност целите на истрагата и основните права на страните.

VII. Вклучување на жртвите во истрагата

1. Државите треба да обезбедат жртвите да можат да учествуваат во истрагата и постапките во обем што е неопходен да се заштитат нивните легитимни интереси преку релевантни процедури согласно националното право.

2. Државите мора да обезбедат жртвите да можат, во неопходниот обем, да ги штитат своите легитимни интереси, да добиваат информации во врска со напредокот, она што ќе следи и исходот од нивните жалби, напредокот на истрагата и прогонот, извршувањето на судските одлуки и сите мерки што се преземени во врска со репарација на штетата што им е предизвикана на жртвите.

3. Во случаи на сомнителна смрт или присилно исчезнување, државите мораат во рамките на можностите, да им обезбедат на семејството информации за судбината на засегнатото лице.

4. Жртвите можат да добија можност да посочат дека не сакаат да добијат такви информации.

5. Кога учеството во постапките како странки е предвидено во домашното право, државите треба да обезбедат соодветна правна помош и совет за жртвите заради нивно учество во постапките.

6. Државите мора да обезбедат, во сите фази од постапките кога тоа ќе е неопходно, да бидат воспоставени заштитни мерки за физичкиот и психолошкиот интегритет на жртвите и сведоците. Државите треба да обезбедат жртвите и сведоците да не бидат заплашувани, предмет на одмазди или разубедени со други средства да не поднесат жалби или да не продолжат со жалбените постапки или да не учествуваат во постапките. Овие мерки можат да вклучуваат средства за истрага, заштита и помош пред, за време и после истрагата со цел да се гарантира безбедноста и достоинството на засегнатите лица.

Чекор 3 - Која е Вашата улога во заштитата на човековите права?

Хартија и пенкало, флипчарт/табла и маркери или ППТ.

30 минути

Споделување искуства

Секој треба да одвои малку време (околу 5 минути) за да размисли за повреди на човекови права на кои наишле (или ги почувствувале) во врска со членот 3 во текот на нивната работа: може да биде нешто што

самите го виделе, нешто за што чуле, или нешто во што биле вклучени. Кога секој ќе има напишано случај, собирате ги картичките и поделете ја групата на помали групи. Потоа случаите поделете ги подеднакво меѓу групите. Дискусијата може да биде стимулирана со тоа што ќе ги напишете следниве прашања на таблата/ППТ за групите да се однесуваат на:

- Кои човекови права биле повредени?
- Како колегите кои знаеле за тоа одговориле?
- Кој бил ефектот на полициската култура / групната култура врз случајот?
- Колку чести се ваквите случаи во вашата земја / регион / организација?
- Како овој случај можел да биде избегнат?
- Сменете го овој случај за однесувањето да биде прифатливо. Што треба да се смени?
- Како треба да се справиме со оваа ситуација во согласност со националните и меѓународните законски стандарди?

Откако сите случаи ќе бидат дискутирани, секоја група може на кратко да извести за своите наоди на пленарна сесија. Изберете ги само најконтроверзните/тешките/вообичаени случаи за дискусија.

Оваа алатка може да е конфронтационска и оттука да создаде многу отпор. Препорачливо е да се користи во подоцнежната фаза од обуката. Обучувачот мора да го користи својот суд. Понекогаш потенцијалниот отпор може да биде намален со отворање дискусија. На пр. обучувачот може да ги праша слушателите како се чувствуваат кога ја прават оваа вежба. Без разлика на реакцијата на групата, треба да се одвои одредено време за дискусија за самата вежба.

Единица V – Завршување на обуката

 30 минути

Споредете го знаењето за темата
Идентификувајте ги поентите за учење
Развијте позитивни чувства за обуката
Евалуирајте ја обуката

Чекор 1 - Оценка на знаењето после курсот

 10 минути

Приложениот тест со повеќе одговори

Поделете ги примероците од тестот.

Побарајте од слушателите да ги потпишат.

Објаснете им на слушателите дека ова претставува алатка за само-оценка чија цел е да им помогне да идентификуваат што знаат и какво дополнување во знаењето или разбирањето им е потребно.

Информирајте ги слушателите дека резултатите од тестот ќе се користат како почетна точка и дека истиот тест повторно ќе им биде поделен за да се измери напредокот.

Коригирајте ги тестовите на пленарната сесија (секој слушател го коригира сопствениот тест).

Поделете ги тестовите што ги правеа пред почетокот на курсот за да можат да го согледаат постигнатиот напредок.

Чекор 2 – Што научив? Како учев?

20 минути

Хартија и пенкало, длабока чинија или друг сад.

Изберете коментар

Замолете ги слушателите да напишат една работа што ја научиле/им се допаднала за време на обуката на еден лист хартија и да го згужваат. Побарајте од слушателите да извлечат едно ливче и да го прочитаат на глас. Давајте коментари доколку е потребно

На крајот ќе се поделат сертификати (ако биле планирани) и формулари за евалуација.

Прилог I – Тест за само-оценка со повеќе одговори

Она што следи е тестот што треба да се спроведе и на почетокот и на крајот од обуката. Ве молиме забележете дека точните одговори се подвлечени заради корекција. **Немојте да заборавите да ја отстраните линијата од подвлечените одговори** кога ќе го подготвувате тестот за печатење.

Тест

Почитуван слушател,

Тестот има за цел да го оцени познавањето на клучните поими што се однесуваат на ЕКЧП и забраната за мачење. Тестот е наменет како алатка за само-оценка кој може да Ви помогне да ги идентификувате областите за кои веќе имате суштинско знаење, како и оние прашања или теми за кои треба да го продлабочите знаењето. Тестот се состои од прашања со дадени повеќе одговори каде само еден од неколкуте е точен.

Ве молиме имајте на ум дека ова е индивидуален тест и не е дозволено консултирање со другите слушатели. Исто така имајте на ум дека ова не е квиз со отворена книга, така што нема да може да ги консултирате книгите или други материјали додека го правите тестот.

Доколку имате потреба од појаснување за некое од прашањата Ве молиме кренете рака и причекајте додека некој од обучувачите не дојде. Имате максимум 10 минути да одговорите на сите прашања.

За да се обезбеди приватност, Ве молиме потпишете го тестот. Кога ќе се побара од Вас да го оцените Ве молиме користете го десното горно квадратче за да го означите бројот на **точни одговори** (на пример 20/20).

1. Забраната на мачење

- а) е апсолутна
- б) може да има отстапување во вонредни ситуации во зависност од околностите на случајот
- в) важи само за дејствија или пропусти на државни органи

2. Членот 3 вклучува

- а) само негативни обврски
- б) само позитивни обврски
- в) процедурални обврски

3. Несоодветното постапување достигнува мачење во зависност, меѓу другото, од

- а) возраста и полот на жртвата
- б) дали лицето кое го врши е државен службеник или трето приватно лице
- в) дали несоодветното постапување се врши во држава која е потписничка на ЕКЧП

4. Што е Истанбулскиот протокол?

- а) Група меѓународни насоки за проценка на ситуации на лишување од слобода
- б) Група меѓународни насоки за документирање на мачење и последиците од него
- в) Група меѓународни насоки поврзани со третманот на бегалци и баратели на азил

5. Што не претставува еден од суштинските елементи на мачењето, според судската пракса на Европскиот суд

- а) намерно или со умисла нанесување сериозна ментална или физичка болка или страдање
- б) целта е дискриминирање на лицето подложено на мачење
- в) обид да се постигне одредена цел, како што е добивање информации, казнување или заплашување

6. Казнувањето или постапувањето ќе се смета за „понижувачко“ во рамки на значењето на членот 3 од ЕКЧП доколку:

- а) неговата цел е да се понижи и омаловажи засегнатото лице
- б) остави сериозни или долгорочни последици по засегнатото лице
- в) било извршено за дискриминачки цели

7. Физичките казни:

- а) секогаш се спротивни на членот 3 од ЕКЧП
- б) никогаш не се спротивни на членот 3 од ЕКЧП доколку се вршат со цел да се дисциплинира некој
- в) се спротивни на членот 3 од ЕКЧП само доколку се спроведуваат јавно

8. Главната разлика меѓу несоодветното постапување и мачењето е:

- а) во средствата што се користат за да се предизвика страдањето
- б) во интензитетот на предизвиканото страдање
- в) во намерата на сторителот да предизвика страдање

9. Што од следново не претставува клучна заштита од несоодветно постапување кога некој е лишен од слобода?

- а) правото на лицето лишено од слобода да извести трето лице по сопствен избор (член на семејството, пријател, адвокат) дека бил лишен од слобода
- б) правото да побара лекарски преглед од лекар по сопствен избор
- в) правото да биде посетено од семејството или пријатели

10. За да се утврди мачење

- а) мора да има физички последици, дури и минимални
- б) мора да има физички и психолошки последици
- в) може да има само психолошки последици

11. Чиновите кои нема да го достигнат минимумот праг што се бара во членот 3 од ЕКЧП

- а) можат да потпаднат под опсегот на примената на членот 2 од ЕКЧП
- б) можат да потпаднат под опсегот на примената на членот 8 од ЕКЧП
- в) можат да потпаднат под опсегот на примената на членот 14 од ЕКЧП

12. Инцидентите на семејно насилство

- а) никогаш не можат да го достигнат прагот што се бара во членот 3 од ЕКЧП
- б) можат да се разгледаат заедно под членовите 3 и 8 од ЕКЧП
- в) можат да се разгледаат под членот 8 од ЕКЧП

13. Дискриминацијата може да биде облик на понижувачко постапување?

- а) да
- б) не

14. Присилното хранење на лице лишено од слобода кое е на штрајк со глад

- а) може да достигне повреда на членот 3 од ЕКЧП во зависност од начинот на кој храната му се дава со сила
- б) никогаш не може да достигне повреда на членот 3 од ЕКЧП бидејќи има за цел да го спаси животот на лицето
- в) може да достигне само повреда на членот 8 од ЕКЧП

15. Чистата закана со нанесувањето на значителна болка

- а) не може да достигне повреда на членот 3 од ЕКЧП
- б) може да достигне повреда на членот 3 од ЕКЧП
- в) може да достигне само повреда на членот 8 од ЕКЧП

16. Што од следново може да достигне повреда на членот 3 од ЕКЧП?

- а) несоодветна лекарска грижа за затворениците
- б) непотребна медицинска интервенција за да се добијат докази
- в) затворање дете во центар за возрасни имигранти
- г) сè од горенаведеното
- д) само буквите а) и б)

17. Стравот и болката претрпени од роднините на лице кое исчезнало додека било под надлежност на државата

- а) може да биде основ за жалба согласно членот 3 од ЕКЧП
- б) може да биде основ за жалба согласно членот 2 од ЕКЧП
- в) не може да биде основ за жалба ниту во однос на членот 2 ниту во однос на членот 3 од ЕКЧП

18. Условот за независност на истрагите за наводи на мачење

- а) бара објективна независност
- б) бара субјективна независност
- в) бара институционална независност
- г) сè од горенаведеното
- д) само буквите а) и в)

19. Согласно членот 3 од ЕКЧП истрагите се

- а) обврска за средства
- б) обврска за резултати
- в) двете

20. Докази собрани со повреда на членот 3 од ЕКЧП

- а) никогаш не можат да се користат како основ за нечие осудување
- б) можат да се користат како основ за нечие осудување само ако не се одлучувачки
- в) можат да се користат како основ за нечие осудување

Прилог II – Формулар за евалуација на обуката

Формулар за евалуација на обуката

Ве молиме одвоите малку време за да одговорите на следниве прашање. Вашите коментари ќе дадат **важен придонес**, бидејќи тоа што Ви го предаваме сакаме да одговори на Вашите професионални потреби.

а) Како ја оценувате обуката во целина?

Одлична	Добра	Просечна	Слаба	Многу слаба
☐	☐	☐	☐	☐

б) Ве молиме означете ги вашите импресии за точките што се наведени долу.

	Апсолутно се согласувам	Се согласувам	Неутрален	Не се согласувам	Апсолутно не се согласувам
1. Обуката ги исполни моите очекувања	☐	☐	☐	☐	☐
2. Стекнатото знаење ќе можам да го применим	☐	☐	☐	☐	☐
3. Беа идентификувани и следени целите на обуката за секоја тема	☐	☐	☐	☐	☐
4. Содржината беше организирана и лесна за следење	☐	☐	☐	☐	☐
5. Материјалите што беа поделени беа релевантни и корисни	☐	☐	☐	☐	☐
6. Обучувачите имаа познавања	☐	☐	☐	☐	☐
7. Квалитетот на наставата беше добар	☐	☐	☐	☐	☐
8. Обучувачите ги исполнија целите на обуката.	☐	☐	☐	☐	☐
9. Се охрабруваше учество и интеракција во групата.	☐	☐	☐	☐	☐

10. Беше одвоено доволно
време за прашањата и
дискусијата.	☐	☐	☐	☐	☐
11. Нивото на тежина
беше соодветно	☐	☐	☐	☐	☐
12. Информациите можам
да ги применам во мојата
работа/служба	☐	☐	☐	☐	☐
13. Оваа обука ќе ми
помогне да ја работам
мојата работа на
попрофесионален начин	☐	☐	☐	☐	☐

в) Што ќе смените во Вашата работа/служба како резултат на оваа обука?

г) Според Вас кои се јаките страни на оваа обука?

д) Според Вас кои се слабите страни на оваа обука?

ѓ) Кои аспекти од обуката би ги подобриле?

е) Каква дополнителна едукација за развивање на обуки Ви е потребна?

ж) Други коментари?

Ви благодариме на соработката!

“Прирачникот е наменет за македонските судии и обвинители за спроведување на обуки за правото на правично судење согласно членот 3 од Европската Конвенција за Човекови Права во рамките на Академијата за судии и јавни обвинители “Павел Шатев”. Прирачникот е издаден во рамките на проектот: Зајакнување на капацитетите на судството за заштита на човековите права и борба против нечовечно и понижувачко постапување и против неказнивост „CAPI” - Програма „Хоризонтален инструмент“ за Западен Балкан и Турција”

Council of Europe Office in Skopje
Filip II Makedonski, br.3, Deloven Centar “Soravija”
1000 Skopje
Tel: +389 2 32 56 900

<http://horizontal-facility-eu.coe.int>

horizontal.facility@coe.int

[jp.horizontal.facility](https://www.facebook.com/jp.horizontal.facility)

[@CoE_EU_HF](https://twitter.com/CoE_EU_HF)

MKD

Советот на Европа е водечка организација за човекови права на европскиот континент. Се состои од 47 земји членки, од кои 28 се членки на Европската Унија. Сите земји членки на Советот на Европа се обврзале да ја почитуваат Европската конвенција за човекови права, мултилатерален договор кој е изготвен со цел да се обезбеди почитување на човековите права, демократијата и владеењето на правото. Европскиот суд за човекови права го надгледува спроведувањето на Конвенцијата во земјите членки.

www.coe.int

Европската Унија е единствено економско и политичко партнерство помеѓу 28 демократски европски држави. Нејзините цели се мир, просперитет и слобода за нејзините 500 милиони граѓани - во еден поправеден и побезбеден свет. Со цел да се реализираат нејзините активности, државите членки на ЕУ воспоставиле тела кои управуваат со ЕУ и го усвојуваат нејзиното законодавство. Главните тела се Европскиот Парламент (кој ги претставува европските народи), Советот на Европската Унија (кој ги претставува националните влади) и Европската Комисија (која ги претставува заедничките интереси на ЕУ)

<http://europa.eu>

Horizontal Facility for Western Balkans and Turkey

Funded
by the European Union
and the Council of Europe

EUROPEAN UNION

COUNCIL OF EUROPE

CONSEIL DE L'EUROPE

Implemented
by the Council of Europe